

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı

**GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN
DOWN SENDROMLU ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ
(Diyarbakır Örneği)**

Aşkın ADAN

Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ALAKUŞ

Malatya, 2009

**GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN
DOWN SENDROMLU ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ
(Diyarbakır Örneği)**

Aşkın ADAN

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ALAKUŞ

Yüksek Lisans Tezi

Malatya, 2009

KABUL VE ONAY

Aşkın ADAN tarafından hazırlanan “Görsel Sanatlar Eğitiminin Down Sendromlu Çocuklar Üzerindeki Etkileri (Diyarbakır Örneği)” başlıklı bu çalışma, 25.09.2009 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Mesut YAŞAR (Başkan)

Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ALAKUŞ (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Adnan YALIM

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mehmet TİKİCİ
Enstitü Müdürü

Yrd. Doç. Dr. Ali Osman Alakuş' un danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN DOWN SENDROMLU ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ (Diyarbakır Örneği)** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Aşkın ADAN

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☒ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece İnönü Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Teziminyıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

25.09.2009

Aşkın ADAN

Bu çalışmamı
babama
ithaf ediyorum.

ÖNSÖZ

Sanat, kullandığı yeni yöntemler ile engelli veya normal gelişim gösteren çocuklarda amaçladığı, kendine has yolları ve farklı anlayışlar içinde görsel, duyuşal zekayı kişiye kazandırmayı amaçlarken, kişilerin kendi kendilerine yardım edebilmeleri ve yaşantılarındaki zorlukları yenebilmeleri, çocuk, ergen ve yetişkin eğitiminde alınacak ön tedbir ve uygulamalarla zihinsel gelişimin sağlanabilmesini amaçlar.

Sanat eğitimi, her bireyin küçük yaştan başlayarak alması gereken bir eğitim programı olmalıdır. Normal gelişim gösteren bireyler dışında, özel eğitime gereksinim duyan tüm bireylerde de kapsamlı bir sanat eğitimi programı uygulanmalıdır. Yaşamın her alanında, bireyin ifade gücünü, iletişimini ve yaratıcılığını ortaya koyabilmesi etkili bir sanat eğitimi ile gerçekleşmektedir.

Türkiye’de ortalama sekiz milyon engelli birey bulunmaktadır. Bu bireyler; engelliliklerinden dolayı toplum içinde dışlanmış ve pasif bir konumlandırma durumu ile karşı karşıya bırakılmışlardır. Tüm bireylerin ve öğretmenlerin duyarlılığı, engelli bireyler üzerinde oluşan bu olumsuz kimlik karmaşasını önleyerek, bu kişilerin birey olarak kendilerini gerçekleştirmelerine olanak sağlayacaktır.

Zihinsel geriliğin yanında çeşitli yapısal ve işlevsel bozuklukların görüldüğü Down Sendromu ilerleyici olmayan ve eğitilebilir bir durumdur. DS’li çocuklara sahip ailelerin ve özel eğitim uzmanlarının da bu konuda duyarlı olmaları, çocukların üzerinde olumlu pek çok kazanımın ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Araştırma sürecinde bilgi birikimi ve manevi desteğini sağlayan, yol gösterici ve yapıcı eleştirilerini esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ALAKUŞ’a, fikirleri ve manevi desteği ile yanımda olan babam İbrahim ADAN’a, Zinar ŞİMŞEK’e ve Aykut CEYLAN’a sonsuz teşekkür ederim.

Aşkın ADAN

ÖZET

ADAN, Aşkın. Görsel Sanatlar Eğitiminin Down Sendromlu Çocuklar Üzerindeki Etkileri (Diyarbakır Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2009.

Bu araştırmanın amacı, Görsel Sanatlar Eğitiminin Down Sendromlu çocuklar üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Bu genel amaç doğrultusunda Down Sendromlu çocuklar üzerinde bir araştırma yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini Diyarbakır ili, örneklemini Diyarbakır Özel Berfin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Dicle Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Duygu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Rengin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Bir Yaklaşım Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi ve Ayten Elyesa Eğitim Uygulama ve İş Eğitimi merkezidir. Örneklem olarak seçilen okullarda yaş aralığı 7- 35 olan toplam 44 Down sendromlu çocuk ile uygulama yapılmıştır. Araştırma uygulamaları toplam 11 hafta 45 saat olarak yapılmıştır. 33 saat öğrencilerle uygulama yapılmış, 12 saat de özel eğitimci ile görüşülerek görsel sanatlar eğitimi dersine ilişkin görüşler alınmıştır. Nitel araştırma yöntemi ile uygulama evresinde öğrenci gözlem formu ve özel eğitimci görüşme formu kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda öğrenci gözlem formunda elde edilen istatistiksel veriler; DS'li çocukların sınıf içinde, derse başlamadan önce, ders süresince ve dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulunmadığı, resim yapmaya hemen başladıkları ve resim yapmaya itiraz etmedikleri tespit edilmiştir. DS'li çocukların resim yapmaya başlamadan önce, resim yaparken arkadaşlarından ve öğretmeninden yardım istememiş olduğu görülmüştür. Çocuklar resim yaparken malzemelerini arkadaşları ile paylaşmış ve sıkılmadıkları tespit edilmiştir. DS'li çocuğun resim yaparken ve resmini tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar vermediği tespit edilmiştir. DS'li çocukların, resim yapmaya devam ediyorken ve bitirmiş olduğu resme zarar vermediği görülmüştür. DS'li çocukların büyük bir çoğunluğu resimlerini tamamlamış, yaptığı resmi arkadaşlarına göstermiştir ve resim

yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini toplamıştır. Pek çok DS'li çocuk resimlerini yanına almamıştır.

% 9,1 Öğrencinin resim yapmaya başlamadan önceki durumu çok mutlu iken, bu oran; resim yaparken % 32 ve resmi tamamladıktan sonra ise % 45'e yükselmiştir. Öğrencinin resim yapmaya başlamadan önceki durumunda: kararsız, huzursuz ve öfkeli oranları sırasıyla; %27, %16 ve % 4,5'dir. Resim yaparken öğrencinin genel durumun da, kararsız, huzursuz ve öfkelinin sırasıyla oranları; %18, %4,5 ve % 0' dır. Resmi tamamladıktan sonraki durumun da kararsız, huzursuz ve öfkelinin sırasıyla dağılımı; %4,5 , % 2,3 ve % 0'dır. Mutlu ifadesi sırasıyla %43 ,%45 ve %48 olarak görülmektedir.

Öğretmenin pekiştireç kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumunu gösterir dağılım incelendiğinde % 9,1 çok mutlu ,% 61 mutlu iken, öğretmen pekiştireç kullandıktan sonra çok mutlu oranı % 66' ya yükselmiş; mutlu oranı ise % 30 düşmüştür. Öğrencilerin büyük oranda çok mutlu oldukları görülmüştür. Kararsız, huzursuz ve öfkeli ifadeleri sırasıyla öğretmen pekiştireç kullanmadan önce; %25, %2,3 ve %2,3 olarak tespit edilmiştir. Bu oran öğretmenin pekiştireç kullanmasından sonra sırasıyla; %2,3 ,% 2,3 ve % 0 olmuştur.

Araştırmanın yapıldığı okullarda toplam 12 özel eğitim uzmanı ile görüşme yapılmıştır. Görüşme soruları 3 ayrı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; kişisel bilgiler, ikinci bölümde özel eğitimcilerin görsel sanatlar eğitimi ile ilgili görüşleri, üçüncü bölümde ise DS'li çocukların görsel sanatlar eğitimi ile ilgili kazanımlarına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. 3- 15 yıl arası çalışan özel eğitim öğretmeliği mezun uzmanların genel olarak belirttikleri; görsel sanatlar eğitiminin; DS'li çocuklar olmak üzere, özel eğitime gereksinim duyan bütün engelli bireylerin bu eğitimi alması gerektiği olarak ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Down Sendromu, Görsel Sanatlar Eğitimi, Özel Eğitim

ABSTRACT

ADAN, Aşkın. The Influences Of The Education Of The Visual Arts Over The Down Syndrome Children (Diyarbakir Sample), Master Degree Thesis, Malatya, 2009.

The purpose of this research is to find out the influences of the education of the visual arts over the down syndrome children.

The concept of this research formed among the children of Private Berfin Special Education and Rehabilitation Center, Private Duygu Special Education and Rehabilitation Center, Private Rengin Special Education and Rehabilitation Center, Private Bir Yaklaşım Special Education and Rehabilitation Center and finally Private Ayten Elyesa Practical Education and Training Center in the province of Diyarbakır.

This research randomly chose 44 students with Down syndrome whose ages vary between 7 and 35. This research took 45 hours a week for 11 weeks to complete. 33 hours used to practice with students and 12 hours used to get advice from specially trained educators about the education of visual arts. At the practical phase of the qualitative research methods, student observation forms and special trainer interview forms have been used.

According to the statistical data obtained as a result of research: the behavior of the children with DS in the classroom, before and during the course and at the end of the course were not disruptive behavior, they immediately start to make pictures and images and they did not appeal to make pictures, has been determined. It has been observed that, children with DS did not ask for any help neither from their friends, nor from their teachers at the beginning and during making the pictures. Children shared their drawing materials with their friends and did not get to bored during making pictures. It has been detected that a child with DS did not damaged either any of the materials one used before during and after making the pictures, or the pictures they made. Most of the children with DS completed their pictures. showed their pictures to their friends and collected the materials they used after they

complete the pictures. Most of the children with DS didn't keep their pictures with themselves.

The rates of the happy students are 9, 1% before they had started to draw pictures: the rate has been increased to 32% during the drawing and reached to 45% after they had completed drawing the pictures. The rate of behavior of children such as unstableness, anxiousness and nervousness were 27%, 16%, 4.5% before they started painting. These rates have changed to 18%, 4.5% and 0% during the painting and the ratios of these behaviors reached to 4.5%, 2.3, and 0% after the pictures have been completed. The rate of the happiness observed were 43%, 45% and 48%.

When the students general distribution examined for the teachers who did not use any reinforcement, while students drawing, 9.1% is very happy and 61% is happy. After using the reinforcement the ratio of very happy increased to 66% and the ratio of happy decreased 30%. The results showed most of the students were happy. The rate of the unstableness, anxiousness and nervousness were determined as in the order of 25%. 2.3% and 2.3% before the teachers used reinforcement. This rate changed to 2.3%, 2.3% and 0% after the teachers used reinforcement.

12 professional trainers have been interviewed at the schools of this research; the questions for the interviews were consisting of three different sections. At first section, personal information, at the second section, the ideas of special trainers about visual arts education and at the third section, how the visual arts education helped with the Down syndrome children were discussed. Teachers whom graduated from special training schools with 3 to 15 years experience show that: visual art education should be taken by all disabled people including children especially with Down Syndrome.

Key words: Down Syndrome, Visual Arts Education, Special Education.

Görsel Sanatlar Eğitiminin Down Sendromlu Çocuklar Üzerindeki Etkileri

(Diyarbakır Örneği)

Aşkın ADAN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ONUR SÖZÜ.....	i
BİLDİRİM.....	ii
İTHAF SAYFASI.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar CETVELİ.....	xiii
KISALTMALAR CETVELİ.....	xvi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2.Problem Cümlesi.....	2
1.3.Alt Problemler.....	2
1.4.Araştırmanın Amacı.....	3
1.5.Araştırmanın Önemi.....	3
1.6.Varsayımlar.....	6
1.7.Sınırlılıklar.....	6
1.8.Tanımlar.....	7

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Down Sendromu Nedir?.....	9
2.2. Down Sendromlu Çocuğun Eğitimi.....	15
2.3.Bireysel Eğitim Programı.....	18
2.4. Özel Eğitimin Önemi.....	19
2.5. Sanat Eğitimin Önemi.....	25
2.6. Görsel Sanatlar Eğitiminin Önemi.....	30
2.7. Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Eğitiminin Gerekliliği	33
2.8. Zihinsel Geriliği Olan Çocukların Resimleri.....	36
2.9. İlgili Araştırmalar.....	37

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	42
3.2. Araştırmanın Grubu.....	45
3.3. Uygulama Süreci.....	45
3.4. Verilerin Toplanması.....	47
3.5. Verilerin Analizi.....	48

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Öğrenci Gözlem Formlarının Tablolaştırılmış Yüzdeleri ve Yorumları.....	49
4.2. Özel Eğitim Uzmanlarının Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Görüşleri.....	64

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma.....	70
5.2. Sonuç	72
5.3. Öneriler.....	75
(Araştırmacı için Öneriler ve Uygulamacı için Öneriler)	

EKLER.....	78
EK-1a.....	79
EK-1b.....	80
EK-1c.....	81
EK-1d.....	82
EK-2.....	83
EK-3.....	84
EK-4a.....	86
EK-4b.....	87
EK-4c.....	88
EK-4d.....	89
EK-4e.....	90
EK-4f	91
EK-4g.....	92
EK-4h.....	93
EK-4i.....	94
EK-4j.....	95

EK-4k.....	96
EK-4l.....	97
EK-4m.....	98
EK-4n.....	99
EK-4o.....	100
EK-4p.....	101
EK-4r.....	102
EK-4s.....	103
EK-5a.....	104
EK-5b.....	104
EK-5c.....	105
EK-5d.....	105
EK-5e.....	106
EK-5f.....	106
EK-5g.....	107
EK-5h.....	107
EK-5ı.....	108
EK-5i.....	108
KAYNAKÇA.....	109

TABLOLAR CETVELİ

<u>Tablo numarası</u>	<u>sayfa</u>
Tablo 1- Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan gözlem formundaki 1. ifadenin yüzdelik öğrenci dağılımı (Derse başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?).....	49
Tablo 2- Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 2. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resim yapmaya hemen başladı mı?).....	50
Tablo 3- Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 3. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resim yapmaya itiraz etti mi?).....	50
Tablo 4- Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 4. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resim yapamaya başlamadan önce arkadaşlarından yardım istedi mi?).....	51
Tablo 5- Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 5. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resim yaparken öğretmeninden yardım istedi mi?).....	51
Tablo 6- Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 6. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resim yaparken malzemelerini arkadaşları ile paylaştı mı?).....	52
Tablo 7- Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 7. ifadenin yüzdelik dağılımı (Ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?).....	53

- Tablo 8-** Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 8. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resim yaparken sıkıldı mı?).....53
- Tablo 9-** Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 9. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resim yaparken arkadaşlarından yardım istedi mi?).....54
- Tablo 10-** Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 10. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resim yaparken kullandığı malzemeye zarar verdi mi?).....54
- Tablo 11-** Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 11. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resim yapmaya devam ediyorken, resmine zarar verdiği oldu mu?).....55
- Tablo 12-** Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 12. ifadenin yüzdelik dağılımı (Dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?).....55
- Tablo 13-** Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 13. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resmini tamamladı mı?).....56
- Tablo 14-** Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 14. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resim yapmayı tamamladıktan sonra yaptığı resmi arkadaşlarına gösterdi mi?).....57
- Tablo 15-** Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 15. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar verdi mi?).....58

Tablo 16- Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 16. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resim yapmayı tamamladıktan sonra bitirmiş olduğu resme zarar verdi mi?).....	58
Tablo 17- Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 17. ifadenin yüzdelik dağılımı (Resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini topladı mı?).....	59
Tablo 18- Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 18. ifadenin yüzdelik dağılımı (Yaptığı resmi yanına almak istedi mi?).....	60
Tablo 19- Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yapmaya başlamadan önceki durumu gösterir dağılım.....	60
Tablo 20- Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken ki durumunu gösterir dağılım.....	61
Tablo 21- Araştırmaya katılan DS' li çocukların resmi tamamladıktan sonraki durumunu gösterir dağılım.....	61
Tablo 22- Öğretmen pekiştireç kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumunu gösterir dağılım.....	62
Tablo 23- Öğretmen pekiştireç kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumunu gösterir dağılım.....	63

KISALTMALAR CETVELİ

BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
DEK	: Demokratik Eğitim Kurultayı
DS	: Down Sendromu
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP	: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, araştırmanın amacı, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

İlk kez 1866 yılında Dr. John Langdon Down tarafından tanımlanmış olan ve “Mongolizm” olarak bilinen hastalığın bilimsel adı Down Sendromu’dur. 1959 yılında Jeroma Lejeune ve birlikte çalışan arkadaşları ilk defa Down Sendromluların hücre kültürlerini yaparak hücrelerinde bir ufak kromozom fazlalığını bulmuşlardır. Bu bulgular diğer araştırmacılar tarafından da doğrulanmıştır. 1964 yılından bu yana Down Sendromu’nun yani mongolizmin insan hücrelerindeki kromozomal bozukluklar sonucu olduğu kabul edilmektedir (Çağlar,1997. akt. Kulaksızoğlu, 2003:115). Zihinsel engellilik, farklı yüz görünümü, yapısal kusurlar (kalp damar, sindirim, iskelet ve bağışıklık sistemi gibi) ile karakterize, 21. kromozomun üç tane olduğu kromozom hastalığı, halk arasında ve eski dönem hekimler arasında mongolizm olarak anılmıştır. 700 doğumda bir rastlanan zihinsel yetersizlik yaratan kromozom hastalıkları içinde birinci sırada yer alan bir hastalıktır ([http:// www.tipterimleri.com/search.asp/](http://www.tipterimleri.com/search.asp/) Erişim: 15 Eylül 08.saat 00.41).

Hafif derecede zihinsel gelişim geriliği olan Down Sendromlu çocuklar, birçok beceriyi normal yaşlılarından genellikle iki - üç yıl sonra kazanırlar. Eğitimlerinin temel hedefleri; komut alma, hareket gelişimi, dikkat gelişmesi ve grup içi iletişim olmalıdır. Bu çocukların eğitiminde müzik, sanat, drama ve oyunun özel bir yeri vardır. Ses ve hareket ritmi büyük ölçüde ilgilerini çeker ve bundan dolayı müziğe karşı duyarlılıkları fazladır. Müzik ve dansın etkili bir şekilde programlarında uygulanması dil gelişimleri açısından oldukça yararlıdır. Dil gelişimleri geç ve zor ilerlediğinden dolayı iletişim sorunu yaşayan bu çocukların görsel sanatlar aracılığıyla iletişim kurma becerileri araştırılıp ortaya konulan

alışmalar analiz edilecektir. Böylece Down Sendromlu ocuklarla sanat aracılığıyla iletişim sağlanılacağı araştırılmak istenmektedir.

Her ocuk farklı bilgi, sezgi, algı, duygu dünyası ve geçmiş hayata tecrübesine sahiptir. Görsel sanatlar, çocuğun i dünyasını yansıtmada kullanılan araçlardan bir tanesidir. Bu yolla, down sendromlu çocukların görsel sanatlar eğitimi ile etkili iletişim kurma becerilerinin saptanması ve görsel sanatlar eğitiminin nasıl etkili kullanılabileceği araştırılacaktır. Sanat eğitimi, Down Sendromlu ocukların zihinsel yeterliliklerini ve sosyalleşmelerini geliştirdiği gibi, el-göz eřėudmn de sağlar, kalem veya fırçayı uygun şekilde tutabilme, makas kullanma gibi beceriler, kk kasların kontrol edilebilmesine yardımcı olur. Böylece çizimlerini belirli bir düzeye kadar getirmek mümkündür.

1.2. Problem Cümlesi

Görsel sanatlar eğitiminin Down sendromlu çocuklar üzerindeki etkileri nelerdir?

1.3. Alt Problemler

1- Görsel sanatlar eğitiminin down sendromlu çocukların hareket gelişimine katkısı var mıdır?

2- Görsel sanatlar eğitiminin down sendromlu çocukların zihinsel gelişimine katkısı var mıdır?

3- Görsel sanatlar eğitiminin down sendromlu çocukların sosyal gelişimine katkısı var mıdır?

4- Görsel sanatlar eğitiminin down sendromlu çocukların beceri gelişimine katkısı var mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; görsel sanatlar eğitiminin, down sendromlu çocukların kendilerini resim yoluyla ifade etmelerindeki etkilerini incelemektir. Ayrıca araştırma için belirlenen okullarda çalışan, DS'li çocuklara eğitim veren uzmanlarla görüşmeler yapılarak, görsel sanatlar eğitiminin gerekliliği, yeterliliği ve DS'li çocuklar üzerindeki kazanımlarına ilişkin görüşmelerden çıkan bulgulara ulaşmaktır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Toplum içerisinde, eğitim sistemi, farklı düzey ve içeriğe sahip bireylere çeşitli eğitim imkanları vermektedir. Bireylerin algılamalarının farklı olması onlara verilen eğitimde içerik farklılaşmasını gerektirmektedir. Eğitim, bireyin algı düzeyine uygun olduğu takdirde öğretim gerçekleşebilir. Bu bağlamda zihinsel engelli bireylerin eğitimi de onların algılama düzeylerine uygun olmalıdır. Salderay (2001)'e göre, oluşturulacak eğitim programlarında, eğitim alacak bireye akademik içeriklerle sıklamadan ilgi ve beğenisini tatmin edecek tarzda uygulanmalıdır. Buna yönelik bir eğitim ancak sanat eğitimiyle mümkün olabilmektedir. Görsel sanatlar eğitiminin her çeşit alanla bağdaşabilme özelliği, onun özel eğitim alanıyla da uyumuna imkan tanımaktadır.

“Sanata ilişkin en önemli özellik anlatımdır. Kişinin öznel iç görüşü, imgeleri, düşünceleri ve duyuları sanat ile görselleşir. Bu çok öznel olan durumun dışa dönüşmesi, somutlaşması ve başkalarına anlatılması insan için önemli bir gereksinimdir. Hangi sanat yapıtı olursa olsun yaratma eylemi, anlatılmak isteneni izleyiciye iletme amacı güder (Artut, 2002: 106).”

Sanat eğitimi, bireye çağdaş yaşama katılma ve özgür düşünme fırsatı kazandırır. Toplum için birbirini anlayan, eleştiren ve saygı duyan insanların yetiştirilmesine olanak sağlar. Sanat, yaşama özgün biçimler verir. Kültürlerin anlaşılmasının önemini kavrama, kendi kültürümüze sahip çıkma, onu yaşatma ve gelecek kuşaklara aktarmada etkin bir rol üstlenir. Bu açıdan görsel sanatlar eğitimi, eğitimin her basamağında herkes için gereklidir. Çünkü nitelikli bir sanat eğitimi çağdaş dünyada var olma şartlarından biridir (MEB, 2006: 4).

“Her kültürde olduğu gibi bizde de hiç kuşkusuz görsel sanatların vazgeçilmez bir yeri vardır. Görsel sanatlar yaşantılarımıza canlılık verir, bizi hassas yapar ve kim olduğumuza ve neye inandığımıza ilgi duymamızı; bazı zamanlar acı verici de olsa kendimizi ve toplumumuzu aynaya yansıtmamızı sağlar. Görsel bir sanat eseri, düşünceleri, duyguları ve algılarımızı sergiler. Görsel sanatlar her bireyin benzersizliği ile özgünlüğü ile kişilikli birey olmanın yüceliği ile ilgilenir (Özsoy, 2003: 41).”

Yetersizlikten etkilenmiş bireyler (engelliler), toplum tarafından kendilerine yüklenen rolleri kabullenebilmekte ve toplumsal yaşamda karşılaştıkları sorunların çoğunu fonksiyon sınırlılıklarına dayandırarak toplumsal yaşama katılım konusundaki beklentilerini düşürebilmektedirler. Bu süreç, onların pasif ve olumsuz bir kimlik kazanmalarına neden olabilmektedir (DEK, 2005: 85). Down sendromlu çocuklara uygulanacak olan görsel sanatlar eğitimi ile oluşma ihtimali olan bu pasif ve olumsuz kimlik kazanımını engelleyerek, duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini kolaylaştırmak amaçlanmıştır.

Grenfell (1996) ‘in belirttiği gibi, bütün öğrenciler, yetersizliklerine, belirlenmiş yeteneklerine veya altyapılarına aldırmaksızın, sanatın sağladığı zengin eğitim deneyimlerine ulaşmayı hak ederler. Sanat, günümüz toplumunun artan sembollerinin ve göstergelerinin anlaşılmasında ve çözülmesinde, çoklu yeteneğin gelişmesini sağlar. Dolayısıyla, sanatın tüm öğrencilerin genel eğitimi içerisinde gerekli bir rolü vardır.

“Çocuğun bize kendisini yansıtmayı ve olaylar hakkındaki duygu ve düşüncelerini ifade etmesinde, yalın bir anlatım aracı olan resmin önemi büyüktür. Resim etkinliğinin aynı zamanda sözsüz dili oluşturması ve bu yolla anlatımın kolay olması, yaşı ya da kişilik özellikleri dolayısıyla sözlü iletişim kurmakta güçlük çekilen çocukları tanıma da önemli bir teşhis aracı olmasını sağlamaktadır (Yavuzer, 2003:5).”

DS’li çocuklar için hazırlanmış görsel sanatlar eğitimi etkinliklerinin özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin bilgi ve becerilerinin gelişmesinin yanı sıra sosyal davranış kazanabilecekleri düşünülerek bu araştırma önem taşımaktadır. Ayrıca araştırma, DS’li çocuklar üzerinde olumlu etkiler ortaya koyması ve sanat eğitiminin özel eğitimdeki yerini vurgulaması açısından da önem taşıdığı düşünülmektedir.

Ortaya çıkacak olan bulguların bir sonraki benzer araştırmalara da yeni fikirlerin doğmasını sağlayacağı da öngörülmektedir.

Özel eğitim kurumlarında, alanında uzman eğitimciler, sınırsız malzeme kullanımı, uygun olarak düzenlenmiş ortam ve de yeterli sürede verilen bu eğitimin, bireyler için planlanan ana programın temelini oluşturduğu üzerinde önemle durulmalıdır.

Her çocuk, ailesi için özel ve gelecek güvencesidir. Çocuk toplumda ailesini temsil edip soyunun devamını sağlayacaktır. Herkesin durumu ne olursa olsun durumuna uygun eğitim alması en doğal ihtiyacı ve hakkıdır. Bu hakkın hiçbir kısıtlamaya tabi tutulmadan bireyin yetenekleri doğrultusunda ve düzeyine göre verilmesi, toplumun temel görevlerinden biridir. Çünkü her birey kendine, ailesine ve topluma, aldığı eğitim oranında yararlı olur. Durumu ne olursa olsun eğitim hakkı kısıtlanan veya verilemeyen bireyler her toplum için zararlıdır. Özürlü çocuğu olan aileler çocuğunun yetişkinliğinde başkalarına bağımlı kalacağını düşünerek gelecek kaygısı yaşarlar. En büyük endişeleri kendilerinden sonra çocuklarının ne olacağıdır. Bu kişilerin varlığı kabul edilerek toplumdan soyutlamadan insan onuruna yaraşır şekilde rehabilite edilmeli ve sosyal destek hizmetleri sunularak topluma katılımları sağlanmalıdır. Bu yapılırken de hızlı bir sürecin takip edilmesi, çağdaş ve bilimsel temellere dayanarak, çağın gerisinde olmayan düzenlemelerle onların bağımsız birer birey olarak yetiştirilmesi gerekmektedir (MEGEP, 2007:5).

1.6. Varsayımlar

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

1.6.1. Görsel sanatlar eğitimi ile çocuk kendini ifade etmekte güçlük çekmeyebilir.

1.6.2. Down sendromlu çocukların hareket, zihinsel, beceri ve sosyal gelişimleri görsel sanatlar eğitimi ile daha etkili bir şekilde gelişme gösterebilir.

1.6.3. Down sendromlu çocuğun resimlerinde kendi kişiliği ve yaşantısının etkileri belirlenebilir.

1.6.4. Down sendromlu çocuk, görsel sanatlar eğitiminin etkisi ile değişik fikirler üretebilecek ve bu fikirlerini yaşamının her alanına yansıtabilecek konuma eriştirilebilir.

1.6.5. Down sendromlu çocuk resimleriyle kendini ifade ederek ruhsal bir doyuma ulaşabilir.

1.6.6. Down sendromlu çocukların dil gelişimi geç ve zor olduğundan, resim yapmaları kendilerini en iyi şekilde ifade edebilme yöntemi olarak düşünülebilir.

1.7. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Diyarbakır Özel Berfin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Dicle Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Duygu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Rengin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Bir Yaklaşım Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi ve Ayten Elyesa Eğitim Uygulama ve İş Eğitimi (MEB) merkezinde 2008 / 2009 eğitim - öğretim yılında bu okula devam etmiş olan 44 öğrenci ve görevli 12 özel eğitim uzmanı ile sınırlıdır.

2. Örneklem olarak seçilen okullardaki, görsel sanatlar eğitimi her öğrencinin gelişim alanına göre ayrı olarak hazırlanmış olan bireyselleştirilmiş eğitim planının içinde yer alarak, bireysel ve grup eğitimlerinde verilmektedir.

3. Uygulama okulundaki görsel sanatlar eğitimi; pastel boya, kuru boya ve serbest konulu resim tekniği ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Down sendromu: Fazladan bir 21 no'lu kromozomun bulunmasından kaynaklanması nedeniyle trizomi 21 de denilen ve zeka geriliğiyle, kendine özgü yüz yapısıyla (ablak bir yüz, basık kafatası, şişkin, katlı göz kapakları), ayrıca çeşitli fiziksel anomalilerle (boy kısalığı, küt parmaklar, avuç içi ve ayak tabanı derisinde katlanmalar, vb.) tanımlanan doğumsal bir sendromdur. Hastalık kalıtsal olmayıp, döllenme sonrasındaki hücre bölünmesi sırasında ortaya çıkan bir kromozom anormalitesidir. Bu kromozomsal anormaliteye sahip gebeliklerin büyük çoğunluğu düşükle sonuçlanır; ancak sendromla doğan bebeklerin yaşam beklentisi iyi olduğu bilinmektedir (Budak, 2003).

Sanat eğitimi: 20. yy'ın başından bu yana sanat eğitimi kavramı, kapsamsal ve genel anlamda, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamda ise okullardaki ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar. Yukarıdaki yaygın ve tümel anlamında kullanıldığı özellikle belirtilmedikçe sanat eğitimi, daha çok 'plastik sanatlar alanında verilen eğitim' biçiminde anlaşılmaktadır. Her iki durumda da sanat eğitimi yetişkin eğitiminden çok, yetişmekte olanların genel eğitim süreci içinde ele alınmaktadır (San,1983: 19).

Görsel sanat eğitimi: Eğitimin bir dalı olarak sanatın, estetiğin, sanat tarihinin eğitim ve öğretimle ilgili bütün sorunlarıyla ilgilenen bir disiplindir (Kırıçoğlu, 2002:2).

Özel Eğitim: Körlük, sağırılık, algısal kusurlar, nörolojik bozukluklar, beyin işlevsizliği gibi öğrenme güçlüğü olan veya zeka kapasitesi normalin altında bulunan çocuklarda sağlanan eğitimidir (Budak, 2003).

Özür (Engel): Yetersizlikle bağlantılı olarak toplumda işlevlerin yerine getirilmemesi durumudur. Birey, belli bir zamanda belli bir durumda yapması istenenleri yetersizlik yüzünden yapamazsa, yetersizlik özre dönüşür. Örneğin, bireyin görememe durumundan kaynaklı olarak sokakta bağımsız hareket edememesi; konuşamayan bireyin sosyal yaşamda, sözel iletişime dayalı rolleri istendiği gibi yerine getirememesi; bedensel yetersizliğinden dolayı spor yapamaması gibi durumlarda yetersizlik, bireyin önüne engel olarak çıkar ya da çıkarılır (DEK, 2005: 86).

BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı) : Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP) her bir engelli çocuk için yazılı olarak bölge eğitim kurumu veya özel eğitim ünitesi tarafından geliştirilmiş olan ve engelli çocukların, öğretmenlerin, ana-babaların veya koruyucu ailelerin özel gereksinimlerini karşılamak için oluşturulmuş özel eğitim programlarıdır (<http://www.turkforum.net/showthread.php?t=753741>/ Erişim: 2 Nisan 09 saat 03:08).

BÖLÜM 2

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi ortaya konmuş ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Down sendromu nedir?

Down sendromu, oldukça sık rastlanan ve birçok bulguların bir arada görüldüğü genetik kökenli doğumsal bir kromozom bozukluğu olarak bilinmektedir. Down sendromu dünyadaki bütün ülkelerde farklı ekonomik ve sosyal yapıdaki toplumlarda görülebilmektedir. Bu sendrom en büyük zihinsel özürlü grubunu oluşturduğu söylenmektedir.

Yüzyıllardır Down Sendromlu insanlar gerek sanatta gerekse edebiyatta tasvir edilmiş ve konu olmuştur. 19.yüzyılda İngiliz Doktor John Langdon Down, Down Sendromlu insanlar için ayrıntılı bir tanımlamayı yayınlamıştır. Bu akademik çalışma 1866 yılında basılmıştır. Ve Down bu çalışma ile bu sendromun babası olarak tanınmış ve daha sonraları onun adı ile anılmıştır. Down' dan önce de bazı bilim adamları bu sendromun karakteristikleri hakkında çalışmalar yaptılarsa da ilk kez Down bu sendromun kesin tanımlarını ve farklılıklarını ortaya koyan kişi olmuştur. 20.yy boyunca tıp ve bilimde ilerlemeler araştırmacıları Down sendromlu insanların karakteristikleri üzerinde daha ileri araştırmalar yapmalarını sağlamıştır. 1959 yılında Fransız doktor, Jerome Lejuene, Down Sendromunun kromozom anormalliğinden ileri geldiğini belirlemiştir. Her hücrede olması gereken 46 kromozom yerine Down Sendromlu kişilerde 47 kromozom gözlemiştir. Daha sonraları ise ekstra bir bölünme veya tamamlanmış 21.kromozom ile Down karakteristikleri arasında bir ilişki kurulmuştur (<http://www.genbilim.com/content/view/3900/32/> Erişim: 2 Nisan 09 saat 02.45).

Down sendromu, kromozomlarla ilgili genetik bir hastalıktır. Hastalığın nedeni hücrelerdeki 21. kromozomun fazlalığıdır. Babaya ait spermin ve anneye ait yumurtanın her birinde 23 kromozom bulunmaktadır. Böylece bebeğe ait ilk hücre

46 kromozomdur. Down sendromlu bireylerde kromozom sayısı 47'dir. Fazla olan kromozom 21. kromozomdur. Anne ve babadan birer tane 21. kromozom gelmesi gerekirken, anne ve babanın cinsiyet hücrelerindeki bir hata nedeniyle bir yerine iki tane 21. kromozom gelmektedir. Diğer cinsiyet hücresinden gelen ile birlikte toplam üç 21. kromozom bulunmaktadır (trizomi-21). Böylece 47 kromozomlu embriyo oluşur. Kulaksızoğlu (2003)' nun belirttiğine göre, zihinsel engelli olarak tanılanan çocukların yaklaşık %5- 6'sını Down hastalığı olanlar oluşturmaktadır. Ortalama olarak, doğan her 600 çocuktan birinde Down hastalığı görülmektedir. Ancak annelerin yaşı ilerledikçe hastalık oranı artmaktadır. Aynı şekilde annenin 20 yaşın altında olduğu durumlarda da doğacak çocuğun Down hastalığı gösterme olasılığı artmaktadır.

1950'li yıllardaki bazı araştırmalara göre Down'lu çocukların %50'si, 5 yaşına, %25'inin 30 yaşına, bir kısmının da 50 yaşına kadar yaşadıkları belirtilmektedir. Fakat son yıllarda araştırmalar gelişen tıbbi müdahaleler nedeniyle bu yüzdelerin çok değiştiğini göstermektedir. Yapılan kalp ameliyatları, antibiyotik ve bazı ilaçlar çok iyi sonuçlar doğurarak bu oranları etkilemiştir. Patterson (1987) ve Eyman (1991) yaptıkları çalışmalar sonucunda, Down hastalarında yaşam süresinin giderek artmakta olduğu, bunda da hareket ve beslenmenin büyük rol oynadığı ortaya çıkmıştır (Epirek, 1996. akt. Kulaksızoğlu, 2003).

Down Sendromun da en sık karşılaşılan fiziksel özellikler şunlardır:

- Düz ve basık bir yüz yapısı, küçük burun
- Burun kökünün basık olması
- Gözün iç kenarlarında tipik görünüşlü deri kıvrımları
- Anormal yapılı ve düşük yerleşimli kulak kepçeleri
- El ayasını ortadan ikiye bölen tek bir çizgi (Simian çizgisi)
- Kaslarda gerginliğin az olması

- Eklemlerin normalden fazla miktarda açılabilmesi
- El küçük parmağında ortadaki kemiğin olmaması
- Ayak başparmağı ve ikinci parmak arasında ayrıklık
- Dilin ağza oranla çok büyük olması

Bugüne kadar yapılan araştırmaların sonucunda 3 tip mongolizm tespit edilmiştir. Bunlar;

Trizomi 21; Down hastalığı gösterenlerin % 95 i bu grupta yer almaktadır. 21 numaralı kromozom çift olması gerekirken üç tanedir. Bundan dolayı 46 kromozom olması gerekirken 47 kromozom olmaktadır. Translokasyon; Down hastalıklarının %3,5 ini bu tip oluşturmaktadır. 21. kromozomdaki ekstra kromozom (yanlış gelişimden dolayı) kırılır ve başka kromozom çiftine yapışır (Çağlar, 1979. akt. Kulaksızoğlu, 2003:118). Mozaik mongolizm; Down hastalığı gösterenlerin %1-2'sini oluşturmaktadır. Hücrelerdeki kromozom sayılarında farklılıklar görülmektedir. Bazı hücrelerde 46, bazılarında 47, bazılarında ise 48 kromozom bulunmaktadır. Bu çocuklar görünüşleri birbirlerine çok benzemesine rağmen aralarında bireysel farklılıklar fazladır. Bu durum onlar için yapılacak araştırmaları da güçleştirmektedir. Halen DS de alt gruplar olarak kabul edilen translokasyon, standart trizomi 21 ve mozaik tipi olan çocukların birbirlerinden ne kadar farklı olduklarını gösteren herhangi bir araştırma yoktur (Turan,2002: 38).

Down sendromu çocukların belirgin olarak ayırt edilebilecek fiziksel özellikleri bulunmaktadır;

Baş; Down sendromlu çocukların başları; normal gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırıldığında daha ufaktır. Kısa ve kalın boyuna sahiptirler. Enseleri düzdür. Ayrıca, saçları seyrek ve düzdür.

Burun; Yüzleri oval ve yassıdır. Burun kemikleri gelişmemiştir. Burun kemeri genellikle basıktır. Bu nedenle burunları küçük, kalın ve basık görünür. Profilden yüz basıktır. Hava sinüsleri tam olarak gelişmediği için, sık sık burun

tıkanır. Bu durumda ağızdan nefes alırlar ve ağzı açık, dili dışarıda bir görünümün yanı sıra mikroplara yakalanmaya uygun bir nefes alış biçimi sergilerler. Üst solunum yolları sorunlu, bazen nefes alma zorlukları ve oksijen yetersizliği doğurabilir. Burun ve dil arkasındaki pasajlarda darlık, bademcikler ve dilin normalden büyük olması, ciğerlere yeterli havanın ulaşmasına engel olabilir. Bu sebeplerden dolayı bademcik ve burun ameliyatı, hatta çok ciddi durumlarda dil ameliyatı da söz konusu olabilir (Kozma,1986, akt. Kulaksızoğlu, 2003:119).

Gözler; Gözler dar ve çekiktir. Göz kaslarının zayıf olmasından dolayı gözlerde şaşılık olabilir. DS' li çocuklarda doğuştan göz bozukluklarına rastlanır. Bunların başında zayıf görme, katarakt, gözbebeği anormallikleri gelmektedir. Turan (2002)'ın belirttiği gibi; "DS'li çocuklarda zayıf ve bulanık görme söz konusudur. Zayıf görme benzer nesneleri ayırt etmeyi güçleştirir. Çocukların bebek ve ayıyı, top, elma, portakal ve domatesi, kedi ve köpeğin resimlerini görünce karıştırdıklarına tanık olunmuştur".

Kulaklar; Kulaklar küçük olabilir. Dış kısmı genellikle kıvrılmıştır. Kulak kanalları dardır. Orta kulak iltihabı yaygındır. Bu durum işitmede hasara yol açabilir. Seslerin duyulmasındaki güçlük ise, konuşma ve dil gelişiminde zeka özürlü bir gelişimde beklenenden daha fazla bir gecikmeye yol açabilir. Bazı çocuklarda orta kulak haznesi hava yerine bir nevi sıvı ile dolu olup zamanla yok olduğu halde, Down'lu çocuklarda bu durumun geçici olması zordur. Bu ağdalı sıvının temizlenebileceği tekrar oluşma olasılığı vardır. Özellikle soğuk algınlığı esnasında kulakların birinde geçici sağırılık yaşanabilir. Bu sebeple çocuğun sık sık doktor kontrolünden geçmesinde yarar vardır (Cunningham,1997, Pueschel, 1990 (b).akt. Kulaksızoğlu, 2003:120)

Turan (2002)' ın belirttiği gibi; "Bir çocukta konuşmanın gelişebilmesi için çocuğun çevresinde konuşulan dilin bütün seslerini net olarak duyabilmesi gerekir. Bu DS'li olan bireylerde her zaman mümkün değildir. Çünkü DS'li çocukların % 80'inde çeşitli derecelerde işitme kaybı vardır ve bu işitme kaybı tiplerinden bir tanesi iletim tipi işitme kaybıdır. Kulak yollarının küçük ve dar olması nedeniyle, DS'li çocuklar sık sık kulak enfeksiyonu geçirirler. Kulaktaki bu enfeksiyonlar veya

sıvı, kulak kirinin birikmesi sesin etkili ve sürekli olarak iletilmesini önler. En sık görülen nedeni otitis media (orta kulak) iltihabına bağlı işitme kaybıdır. Bu kayıplar 15 dB(desibel)’ den itibaren problem olarak kabul edilirler.”

Ağız; Ağızları küçük, dudakları incedir. Normal gelişim gösteren çocuklara oranla ağız daha küçük ve damak yassıdır. Bundan dolayı dil dışarıdadır. DS’ li çocuklar genellikle geç diş çıkarırlar.

Down sendromlu çocuğun gelişimi;

Hareket gelişimi; Down sendromlu çocuklar ile normal çocuklar arasındaki en belirgin gelişimsel fark; aynı gelişim basamakları farklı hızla tırmanılır. Örneğin; hareket gelişiminin temel göstergeleri olan emekleme, ayakta durma, yürüme gibi aşamalar down sendromlu çocuklarda daha uzun sürede ulaşılır. 2 ya da 3 yaşında yürüyebilirler. Zihinsel gelişimi; Genellikle 2 – 7 yaşındakilerin gelişim düzeyindedir. Fakat erken yaşta uygulanan verimli eğitim ile bu yaş sınırı daha üst noktaya çıkabilir. Bellekleri zayıf ve dikkat süreleri oldukça kısadır. Soyut kavramları öğrenmede güçlük çekebilirler. Yürümeye başladıktan birkaç yıl sonra konuşmaya başlarlar. Kendisine söylenenleri anlama, bağımsız konuşabilme düzeyinden daha yüksektir. Sosyal gelişimleri zihinsel gelişimlerinden iki üç yıl daha önde olduğundan çoğu zaman zeki görünebilirler. Çevrelerindekiyle uyumlu ilişki kurabilirler. Sosyal gelişimi; Oldukça neşeli, sevimli, karşısındakinin yaşı ve konumu ne olursa olsun hemen yakınlık gösterebilen, dünya ile barışık fakat bir o kadarda inatçı, istemediği bir şeyi asla yapmayan ve yapabileceği bir işi bile başkasına yaptırmaya eğilimlidirler. Ailenin aşırı korumacı tutumu çocuğun gelişimini yavaşlatacaktır. Bundan dolayı gerekirse zaman zaman fırsatlar vererek, eğitimcileri ile paralel çalışarak çocuğun gelişimi açısından daha olumlu sonuçlar ortaya çıkacaktır. Beceri gelişimi; Eğitimde oldukça alıcı çocuklardırlar fakat sık sık karşılaştıkları sağlık sorunları bu alıcılığı zayıflatmaktadır. Öz bakım becerileri, büyük kas becerileri, algı, dikkat, kavram, taklit ve sosyal becerileri sistemli bir çalışma ile belirli düzeye getirmek mümkündür. Ama dil gelişimleri geç ilerlemektedir. Bu nedenle ailenin bu konuda oldukça sabırlı olması gerekmektedir.

“Bebeklik döneminde zeka düzeyindeki gelişimsel geriliği ortaya koymak güçtür. Çünkü erken dönemde gelişim normal olabilmektedir. İlerleyen dönemlerde bilişsel yetenekleri testlerle değerlendirilebildiğinden gerilik daha kolay anlaşılmaktadır. Bilişsel yeteneklerinin değerlendirilmesi 3 – 4 yaşında yapılabilmektedir. DS’li çocuklarda zihinsel gelişim hızı normal çocuklardan daha yavaş olmaktadır. Konuşma gelişimi genellikle diğer becerilerinden daha yavaş gelişir. DS’li çocuklarda zeka geriliği olabileceği gibi zeka düzeyi özellikle mozaik tip down sendromlularda normale yakın olabilmektedir. Mental Retardasyon derecesi düşükten ağıra kadar olabilmektedir. Her çocukta zeka düzeyi farklıdır. Bu çocukların belirli derecede eğitilebilme yeteneği vardır (Yıldırım Sarı, 2001:8).”

Sarı (2001)’ nın belirttiği gibi, zihinsel geriliği orta derecede eğitilebilir olduğu down sendromlular öz bakım becerilerinin bir kısmını bağımsız olarak yapmayı öğrenirler. İlerleyen yaşlarda grup evlerinde yaşayabilirler, güvenliği sağlanmış iş yerlerinde çalışabilirler ve evlenebilirler ancak çocuk yetiştirmeleri genellikle uygun görülmez.

Down sendromunu iyileştirecek ya da DS li olma etkilerini yok edecek herhangi bir tedavi yoktur. Tek çare ve de önemle vurgulanan eğitimidir. Özellikle erken yaşlarda başlanılan eğitim bu çocukların normal ilköğretim okullarına gidip kaynaştırma eğitimine uyum sağlayacak bireyler olmalarını sağlamaktadır (Turan, 2002). Genetik kökenli bir hastalık olduğundan tedavisi mümkün değildir. Kromozom bozukluğundan kaynaklandığından dolayı ve kalıtsal olduğu için, hamileliğin ilk aylarında 3’lü kan testi ile çocuğun Down’lu olduğu ancak bu şekilde öğrenilebilir. Doğumdan sonra tedavisi mümkün olmadığından, bireyin yaşam kalitesinin artırılması amaçlanır. Ayrıca kesin olarak belirlenmiş olmasa da; röntgen ışınları, yoğun olarak kullanılan ilaçlar, hormonal bozukluklar ve viral enfeksiyonlar down sendromuna neden olan etmenler arasında yer almaktadır.

2.2. Down sendromlu çocuğun eğitimi

Kapsamlı bir erken eğitim programından yararlanmayan DS'li çocukların ölçülebilen zihinsel gelişimlerinin gerilediği görüşü 1970'lerdeki araştırmalarda belirlenmiştir (Carr,1970; Connolly,1978; Melyn ve White,1973; Morgan,1979. akt. Turan:2002,76). Erken eğitimin DS'li çocuklar üzerindeki etkisi oldukça önemli bir yere sahiptir. Turan (2002)' in belirttiği gibi, erken eğitim tarihindeki çalışmalardan en önemlisi Cliff Cunningham ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Bu popüler çalışma, 181 DS'li çocuk ve aileleri ile yapılmış, erken eğitimin bu çocuklar üzerindeki olası sonuçları değerlendirilmiştir. Kullanılan erken eğitim amacı, DS'li çocuklarda görülen tipik gelişim geriliğini önlenmesidir. Kontrol grubundaki çocuklar ise iki yaşlarına kadar erken eğitim almışlardır. Bu çocuklar 5 ve 10 yaşları arasında izlendiklerinden sonuç olarak erken eğitim grubundaki çocukların belirgin ve önemli yararlar sağladıkları görülmüştür. Özellikle bu bilgiler doğrultusunda; gelişimsel geriliği olan bebeklerin erken eğitim programına alınması gereklidir. DS'li veya diğer engel grubunu oluşturan her çocuk; erken eğitim ile birlikte gelişme gösterecektir. Ancak bu gelişim elbette normal çocuklardaki gibi değildir. Çocuklarındaki öğrenme güçlüğüne gören ebeveynler bu durumun şokunu atlatmakta zorluk çekebilirler. Eğitimci, ailenin yaşadığı bu duygusal durumun farkında olmalı ve her aile için yaklaşım tarzını geliştirmelidir.

DS'li çocukların eğitiminde yer alacak olan uzmanlar; konuşma eğitimleri için konuşma terapisti, büyük ve küçük kas gelişimi için fizyoterapist ve özel eğitimcidir. Bu uzmanların dışında çocuğun aniden geçirebileceği bir rahatsızlığının tedavisi için uzman hekimlere ihtiyaç vardır. Bütün bu uzmanlar çocuğun tüm gelişim alanları için (sosyal, bilişsel, hareket, beceri ve zihinsel gelişim) önemlidir. Down Sendromlu çocuklar, sağlıklı bir büyüme ve gelişme gösteren yaşlıları kadar olmamakla birlikte, yine de belli bir gelişme potansiyeline sahiptirler. Bu nedenle olabildiğince erken bir dönemde başlayarak, her down sendromlu çocuğun gelişim ve özelliklerine uygun bir eğitim programı hazırlanmalıdır. Çabuk öğrenmeleri, sosyal olmaları, alıcı dillerinin oldukça gelişmiş olması, özellikle yaşamın ilk üç ayı boyunca büyüme alanlarında sağlıklı çocuklara göre çok az gerilik göstermeleri,

görsel ayırma yetisini geliştirmeyi başaramamaları, yönlendirmeye açık olmaları gibi özellikleri bu çocukların eğitiminde faydalanılacak noktalardan birkaçıdır. Eğitim programları hazırlanırken, uygulanan gelişim envanterlerinden alınan sonuçlar doğrultusunda çocuğun hangi alanda eğitime ihtiyacı varsa o doğrultuda eğitim programı hazırlanabilir. Ailenin de bu eğitim programı içinde yer alması, sorun hakkında bilgilendirilmesi, ailenin çocuğun geleceği hakkındaki endişeleri konusunda aydınlatılması üzerinde durulmalıdır (Hanson, 1981.akt. Kulaksızoğlu,2003:126).

DS'li çocukların okuma ve yazma becerileri üzerine ilk bilgiler 1960'lı yıllara kadar dayanır (1961, Butterfield ve 1964, Seagoe. Akt. Turan,2002: 63). Bunu Turan (2002: 64) şöyle ifade etmektedir; ‘ çocuklarla yaptığımız fiş okuma çalışmaları sonucu okuma çalışmalarının DS'li çocuklarda mucizevi etkiler yarattığını samimiyetle söyleyebiliriz. Konuşmayan çocuklarda okuma çalışmaları konuşma gelişimini uyarmış, konuşan çocukların ise Türkçenin kurallarına uygun tümce yapıları kurmalarına, soru tiplerini ve ekleri okuyarak öğrenmelerine yardımcı olmuştur. Bu anlamda dil terapisi alamayan bir DS'li çocuk bile her yaşta başlatılan okuma faaliyetlerinden dil gelişimi açısından yararlanabilmektedir. Okuma çalışmalarının üç yaş ve hatta dolaylı olarak resim altlarına yazılan fişlerle daha önce başlatılması, konuşma ve dil gelişimini olumlu desteklemektedir’.

DS'li çocuklarda okuma eğitiminde dikkat edilecek noktalar;

- Hiçbir çocuk bir diğerrinin aynısı değildir. DS'li çocuklar arasında da bütün diğer çocuklarda olduğu gibi bireysel farklılıklar vardır. Çalışmalarımızda yaşları birbirlerine çok yakın ve aynı dil programından yararlanan çocukların arasında da öğrenmelerin çeşitlilik gösterdiği görülmüştür. Bunda etkili olan temel nedenlerden birinin ailenin eğitimcinin yaptığı çalışmaları evde uygulama sıklığı ve erken eğitime başlama yaşı olmuştur. Okuma çalışmalarını uygularken çocuğunuzun sevdiği ve ilgilendiği konuları bu programa katmaktan korkmayın. Atalara ve hayvanlara aşırı düşkün bir çocuğun ilk kelimeleri hayvan adları olabilir.

- Öğrenme aktivitesinin başarılı olabilmesi için bu aktivite çocuk ve onunla çalışan kişi için eğlenceli olmalıdır. Başlangıçta çocuğu masa başına oturtmak ve

belli bir aktiviteyi yaptırmak için kararlı ve otoriter olmanız gerekebilir; fakat sıcak, sabırlı ve olumlu yaklaşım gereklidir. Başarıları alkışlayın ve övgüler yağdırın. Başarısızlık duygularınızı çocuğa belli etmemeye çalışın; çünkü bu çocuklar gerçekten ne hissettiğinizi hemen anlarlar.

- Hata yapmadan öğrenme özellikle okuma aktivitelerinde önemlidir. Ufak yardımlar ve destekle, çocuğun aktiviteyi hatasız bitirmeyi sağlayın.

- Okuma aktiviteleri en çok dil öğretimi programının bir parçası olarak sürdürüldüğünde etkili olmaktadır.

- Okuma günlük hayatın içine yayılmalıdır. Kitap okumak kadar gazete, magazin ve televizyon ekranındaki kelimeler, sokak adları, çocuğunuzun iyi bir okuma pratiği için iyi bir fırsattır. Bu beceriye ne kadar yatkın olduklarına ve televizyonlardaki kanal logolarından şarkıcı adlarına kadar pek çok şeyi zorlamadan okuduklarına tanık olacaksınız (Turan,2002: 67,68).

“Zihinsel engel çocukların eğitiminde etkin çalışma yöntemlerinin kazanıldığı başlangıç evresine özellikle önem verilmelidir. Bu evrede çocuğun yapacağı göreve kendisini hazırlaması için ne tür bir düzenlemeye girmesi gerektiği konusunda özel bilgiye gereksinimi vardır. Örneğin eğer materyal kullanması gerekiyorsa, bunları nasıl yerleştirmesi, önce hangisini alması, nasıl tutması gerektiği hakkında uyarılması gerekir. Çocuğa verilecek ipuçlarının çok basit ve kısa olmaları, iyi zamanlamaları da üzerinde önemle durulacak bir diğer noktadır. Zihinsel engelli çocuklarda belirli bir uyarımdan sonra tepkiye geçiş süresi normallere oranla daha uzundur. Bu süre bazı hallerde bir dakikayı bile geçebilir. Bu süre zarfında, eğitimcinin ek bir ipucu daha vermesi, zihinsel engelli çocuğun aklının karışmasına neden olabilir (Akdemir, 2006: 46).”

2.3. Bireysel Eğitim Programı

Bireysel eğitim programı, bireysel eğitim komisyonu tarafından hazırlanmaktadır. Bu birimin görevi özel eğitim ve kaynaştırma yapılan okul ve kurumlarda özel eğitim gerektiren bireyin bireyselleştirilmiş eğitim programının geliştirilmesini, uygulanmasını, izlenmesini ve değerlendirilmesini sağlamaktır. Bu birim kurum müdürü ve görevlendirdiği müdür yardımcısı başkanlığında, gezerek özel eğitim görevi verilen öğretmen, aile, engelli birey, rehber öğretmen, psikolojik danışman, eğitim programını hazırlamada sorumlu öğretmen, engelli bireyin sınıf öğretmeni ve ya hazırlanan programın içeriğine uygun olan özel bir alandaki uzman ve gerektiğinde izleme, tanılama ve değerlendirme ekibinden görevli bir kişiden oluşmaktadır (MEB, 2000: 38).

Bireysel eğitim programının bölümleri;

1. Çocuğun mevcut eğitimsel performans düzeyine ilişkin açıklama, engelli çocuğun programa katılımı,
2. Çocuğun genel programa katılımı ve ilerlemesini sağlamak için çocuğun engelinden kaynaklanan ihtiyaçlarının giderilmesi ile ilgili kısa dönemli eğitim hedeflerini de içeren ölçülebilir uzun dönemli hedeflere ilişkin açıklama,
3. Sunulan özel eğitim ve ilgili hizmetlerin açıklanması ve çocuğun uzun dönemli hedeflere ulaşması, genel programa katılması, engelli ve engelli olmayan çocuklarla eğitim faaliyetlerinde yer alması ve bulunması için verilecek destek ve yapılacak program değişikliklerinin açıklanması,
4. Normal sınıfta ilgili faaliyetlerde engelli çocuğun ne oranda yer alacağına ilişkin açıklama,
5. Değerlendirmelerde çocuğa göre yapılacak değişikliklerin açıklanması,
6. Hizmetlerin başlangıç tarihi ve süresi,

7. Engelli çocuğun uzun dönemli hedefleri kazanma düzeyinin nasıl ölçülebileceği, ebeveynlerin engelli çocuğun ilerlemesi konusunda düzenli olarak nasıl bilgilendirileceği ve ne ölçüde ilerlemenin yeterli görüleceği konusunda açıklama ve

8. Hedeflerin değerlendirilmesidir (Blackhurst ve Bedrine, 1993,s. 60; Venn, 2004, s. 36. akt. Dere Çiftçi, 2007: 25, 26).

2.4. Özel eğitimin önemi

Özel Eğitim; Zihinsel, bedensel, duygusal, sosyal ve iletişimsel gelişmelerindeki özelliklerinden ötürü normal eğitim alamayan bireylerin, özel olarak yetişmiş bireyler tarafından farklı metot ve özel eğitim materyalleri kullanarak ve bir ekip çalışması anlayışı ile verilen eğitimidir. Ersoy Avcı (2001)'nın belirttiği gibi bireyler birbirinden farklı ve benzer özelliklere sahip olup, benzerliklerini ve farklılıklarını dikkate alan, gelişmekte ve değişmekte olan dünyaya ayak uydurmalarını sağlayacak bir eğitim sürecine gereksinim duymaktadır. Özel gereksinimi olan bireylerin, mümkün olan en erken dönemde, gereksinimlerine uygun eğitim ortamlarında, uygun yöntemler ve araç- gereçler kullanılarak desteklenmesi var olan kapasitelerini en üst seviyede kullanabilmeleri açısından önemlidir. Ayrıca bu bireylerin toplumca kendilerinden beklenen rol ve sorumluluklar ile gelişimsel görevlerini yerine getirebilmeleri, kendilerine en uygun özel eğitim hizmetinden yararlanabilmelerine bağlıdır.

Tüm bireylerin bedensel özellikleri ve öğrenme yetenekleri yönünden birbirlerin farklı oldukları bilinmektedir. Farklılıklar özel eğitim alanının konusudur. Ancak, her farklılık bireyin özel eğitime gereksinimi olacağı anlamına da gelmemelidir. Özel eğitim gerektiren birey kavramı, öğrenme ve davranış sorunları gösteren, bedensel ya da duygusal yetersizliği olan ve zihinsel olarak üstün ya da özel yetenekli bireyleri de içerisine alan kapsamlı bir kavramdır. Özel eğitim gerektiren bireyler grup olarak kendi içlerinde olağanüstü farklılıklar gösterirler. Bu farklılıklar; zihinsel, duygusal, bedensel, duygusal ve sosyal ya da iletişim özelliklerinde ya da bunların her hangi bir bileşeninde olabilmektedir. Özel eğitim

gerektiren bireylerin bir kısmı, okula başlayana kadar farkına varılmazlar. Okulda öğrenme ve davranış problemlerinde genellikle yetersizlik görülür ve farklı olarak etiketlenebilirler. Ancak okul çağından önce de, özellikle günümüzde aileler tarafından farklılıkları görülerek, doktora başvurmaları sonucunda bu bireylerin yetersizlik alanları tespit edilebilmektedir (DEK, 2004: 85).

Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları, uygun yöntem ve tekniklerle bireysel yeterliliklerine dayalı gelişim özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir. Özel eğitimden yararlanmak isteyen bireylerin, yasalarla da desteklenerek önü açılmıştır. Çocukları topluma kazandırmak, kendi kendine yaşamını sürdürebilecek kapasiteyi kazandırmak eğitimin amacıdır. Özel eğitim bireyin gelişimi, var olan yetenek ve gizil güçlerin ortaya çıkması, yetersizlik durumlarında ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde yeterlilik kazandırılması, bireyi başkalarına bağımlı hayat sürdürmesini önlemek, bağımsız bir birey olarak yaşamını sürdürebilmesi için kişinin amacına ulaşip mutlu olması, ailenin ve toplumun refahı açısından çok önemlidir (MEGEP, 2007:5).

Türkiye’ de özel eğitim gerektiren bireylere yönelik pek çok eğitim ortamı bulunmaktadır. Bunlar; okul öncesi eğitim düzeyinde yetersizlik gruplarına yönelik anasınıfları, ilköğretim düzeyinde görme ve işitme yetersizliğinden etkilenmiş bireyler için az görenler sınıfı, zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bireyler için az görenler sınıfı, zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bireyler için ilköğretim okulları, ortopedik yetersizliği olanlar için ortopedik ilköğretim okulları, her yetersizlik grubuna yönelik özel eğitim sınıfları, zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik uygulama okulları, otistik çocuklar için eğitim merkezleri, ortaöğretim düzeyinde işitme yetersizliğinden etkilenmiş bireyler için çok programlı liseler, mesleki eğitim merkezleri ve iş eğitim merkezleri ile üstün yetenekli çocuklar için bilim sanat merkezleridir. Ayrıca özel eğitim gerektiren bireylerin hepsi için kaynaştırma eğitimi uygulanmaktadır. (DEK, 2004: 98)

Engellilerin eğitimi özel eğitim okullarında ve devletin açmış olduğu, özür türlerine göre farklı hizmetler veren okullarda ekip çalışmasıyla gerçekleştirilebilir.

Ve istenilen amaca ulaşılabilir. Bu okullar diğerlerin farklı olarak gelişmekte ve faaliyet göstermektedir. Bunun için mekanlar, engel türlerine göre yapılandırılmakta ve bu alanda eğitim görmüş meslek elemanlarınca yönetilmektedir. Kurumlardaki bireylerin eğitim ve rehabilitasyonu; sosyal hizmet uzmanı, psikolog, psikolojik danışman, fizyoterapist, özel eğitim uzmanı, çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanı, konuşma terapisti, el sanatları ve uğraşı terapisti, özel eğitim sınıf öğretmeni gibi meslek elemanlarından oluşan ekip tarafından ekip çalışması ilkelerine uygun olarak yürütülmektedir. Ayrıca doktor ve hemşire gibi sağlık elemanlarının desteği, görüşü ve gerektiğinde gönüllü olarak katkıları alınmaktadır. Yardımcı personel olarak çocuk eğiticisi, sekreter, şoför, teknik eleman ve hizmetli olmak üzere çeşitli personel çalışmaktadır (MEGEP,2007: 27).

Özel eğitim gerektiren bireylerin sınıflandırması;

Her bireyin yetersizliği kendine özgü olmasına karşın, tanınması, gereksinimlerinin belirlenmesi, eğitimlerinde daha uygun düzenleme ve planlamaya yol gösterici olması için ortak özellikleri ve eğitim gereksinimlerine göre sınıflandırma yapılmaktadır. Ancak var olan sınıflandırmaların hepsinin ihtiyacı karşıladığı söylenemez. Sınıflandırma konusu bir sorun olarak güncelliğini korumaktadır. Hatta sınıflandırma yaklaşımları konusunda yeni arayışların da olduğu bilinmektedir. Yine de eğitim alan gruplar göz önüne alınarak aşağıdaki şekilde sınıflandırma yapılabilir:

- 1- Zihinsel Engelli öğrenciler
- 2- Öğrenme güçlüğü gözlenen öğrenciler
- 3- Duygu ve davranış bozukluğu olan öğrenciler
- 4- Bedensel yetersizliği olan öğrenciler
- 5- Konuşma ve dil sorunu olan öğrenciler
- 6- İşitme engelli öğrenciler

- 7- Görme engelli öğrenciler
- 8- Üstün zeka ve üstün yeteneği olan öğrenciler
- 9- Otistik özellikler gösteren öğrenciler
- 10- Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu gösteren öğrenciler (DEK, 2004: 87,88).

Türkiye’ de toplam ‘ engelli ‘ birey sayısı 8.431.937’dir. Bu sayı dikkate alındığında genel nüfus içerisinde her sekiz bireyden biri engelli olmaktadır. Bölgelere göre engelli nüfus oranına bakıldığında; Marmara Bölgesi’nin % 13.13 ilk sırada olduğu görülmektedir. Sırasıyla bu durum Karadeniz (%12.98), İç Anadolu (%12.52), Akdeniz (%12.16), Ege (%11.86), Doğu Anadolu (%11.80) ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi (%9.90) izlemektedir. Bu durumun nedenleri arasında bölgelerin nüfus yoğunluğu, doğal afetler, kültürel nedenler ve tarama- belirleme çalışmalarının yaygınlaşmamış olması vb. sayılabilir (DEK, 2005: 88).

Türk milli eğitimini düzenleyen genel esaslar doğrultusunda özel eğitimle, ilgili temel ilkeler 573 sayılı özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname (KHK) ‘de şu şekilde verilmiştir. Özel eğitimin ilkeleri;

- Özel eğitimi gerektiren tüm bireyler ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- Özel eğitime erken başlamak esastır. Bireyin özrünün erken farkına varılması, tanının erken konması ve eğitime erken başlanması, bireyin gelişimini olumlu yönde etkileyen önemli hususlardan biri olmaktadır.
- Özel eğitim hizmetleri özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
- Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitsel performansları dikkate alınarak amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.

- Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayarak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.

- Özel eğitim gerektiren bireyler için bireysel eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır. Bu ilke, özel eğitimin bireyin ihtiyaçlarından hareketle planlanarak yürütülmesini öngörmekte, bu amaçla her birey için ayrı ayrı bireyselleştirilmiş eğitim planı yapılmasına ve çerçeve programlarının uygulanmasını esas kabul etmektedir.

- Ailelerin özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılımlarının sağlanması esastır. Bu ilke, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimlerinde ailelerin rolünü vurgulamakta ve onların aktif katılımlarının sağlanmasını gerek görmektedir. Bu çerçevede aileler tanılama dahil, eğitimin her aşamasında katılacak ve söz sahibi olacaktır.

- Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde özel eğitim gerektiren bireylerin örgütlerinin görüşlerine önem verilir. Çağdaş ülkelerde gönüllü kuruluşların eğitimdeki rollerinin giderek artma eğilimi göstermesinin bir yansıması olarak özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde ilgili gönüllü kuruluşların katılımı sağlanmaktadır.

- Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır. Bu ilke, özel eğitim gerektiren bireylerin okul ve okul dışı eğitimlerinin bir bütünlük içerisinde planlanmasını öngörmekte, ayrıca söz konusu bireylerin topluma uyumları ile toplumun onlarla birlikte yaşama becerilerini geliştirme (karşılıklı uyum) yaklaşımı benimsenmektedir (MEGEP,2007:6).

“Özel gereksinimli çocukların öğrenmek zorunda olduğu bir yeti hiyerarşisi vardır. ‘Dikkat’ ve ‘kendini vermek, haşır neşir olmak, ilişkinin içine girmekle başlayıp, ‘istemli’ olmayı, birçok istemli etkileşimi birbirine’ bağlamayı’ , söz – öncesi’ problemleri çözebilme’ yi , ‘taklit’ edebilmeyi, ‘Hayal gücü’ nü kullanabilmeyi ve bir seri sözcük ve kavramı içeren bir ‘lügatçe’ yapılandırmayı ve inşa etmeyi başarmalıdır. Bu amaçlardan her biri, yarı-yapılanmış ya

da yapılanmamış, kendiliğinden oluşan yer aktiviteleri olarak gerçekleşebilir. Yarı- yapılanmış durumlarda, çocuk, öğretmeye çalışacağımız yetiyi kullanabilmek için zaten motive edilmiştir. Örneğin çocuğun arabasını, park etmiş arabalardan sıyırıp ileriye almak çocukta bir protesto uyandırır, sonra, arabayı tekrar eski yerine koyarsınız. Çocukta, onun sevdiği bir gıdıklama olayını başlatıp, sonra, onun hemen hemen hiç ilgilenmediği burnuna dokunabilirsiniz. Benzer olarak çocuğun bildiği ve hoşlandığı besleme, kucaklama ya da öpme temaları, hayali bir takım oyunlar ve aktiviteler için iyi bir başlangıç olabilir. Bu şekilde yarı-yapılandırılmış yaklaşımla, çocuk, gelişimsel merdivende daha yukarılara çıktıkça; sözcükleri ve kavramları anlamaya hazır bir hale gelince, o, duygusal olarak kendine en uygun olanları soyut ve anlamlı bir şekilde öğrenecek ve öğrendiğini de sergileyecektir (Greenspan, Wieder, 2004: 618).”

Özel gereksinimli çocuklar sık olarak ‘ ardışıklık’ süreci (sequentiality) için ekstra yardıma muhtaçtırlar; bu yapılan şeyleri, mantıklı bir sıralama ve organize bir şekilde, onuyla sürekli olarak ilgili kalarak sürdürebilmektedir. Bu arada, yönleri izlemekte ve sosyal ipuçlarını okumakta zorlanabilirler. Eğitimsel bir kurumda, çocuklara bu güçlüklerin üstesinden gelmelerini öğretmek, tıpkı matematik dil kavramlarını eğitmeye benzer. Bizler yaralı ve duygusal bakımdan anlamlı uygulama fırsatları yaratmak zorundayız. Örneğin çocuğa, en sevdiği kurabiye ya da videoyu bulabilmesi için, önce basit, daha sonra daha karmaşaya yönlendirmeler verilebilir. O, ev ödevlerini sonra yapabilir. Yaratılacak oyunlara birtakım engeller ve detektiflik, saklanan bir nesneyi bulma, problem çözme gibi sahneler eklenebilir. Oyunlar, prensip itibariyle birçok sosyal etkileşimi içermeli; çocuk, kazanmak, daha yüksek bir düzeye geçmek, saklı bir kurabiyeyi hak edebilmek için diğer kimsenin yüz ifadelerini ya da vücut postür’ünü okuyabilmeli. Anahtar, doğal olarak yükseklerden motive olmuş çocuğunuza gayet zekice ve incelikle hazırlanmış uygulama fırsatları yaratmaktır (Greenspan, Wieder, 2004:619).

2.5. Sanat eğitiminin önemi

Eğitim, bütün bir yaşam boyunca insanları yaşama uyarlama ve alışkanlıklar kazandırma çabasıdır. İnsan yaşam içerisinde eğitim yoluyla alışkanlıklar kazanır ve dünyaya bir bakış geliştirir. İnsana eğitim ile kazandırılan yetiler, toplumun gelenekleri, görenekleri, dini ve felsefesi, bilimi ve sanatıdır. Yani birey toplum içinde, eğitilerek, bir toplumsal bakış tarzı kazanır. Tarzlar aslında bireyin zihninin estetik olarak kurulmasından başka bir şey değildir. Her bireyin içinde bulunduğu kültürün etkisiyle kazanmış olduğu estetik formlar, onun aynı zamanda çevresine nasıl uyum sağlayacağını ve onu nasıl değiştireceğinin de göstergesidirler. Eğitim aracılığıyla kazanılan estetik bilinç, bireylerin oluşturacağı değerler için bir zemin işlevi görür. Bu işlevi ile estetik bilinç, toplumsal değerlerin niteliklerinin de belirleyicisi olmuş olur. İşte, eğitim alanında nitelikli toplumsal değerlerin bireylere kazandırılması ancak nitelikli ve çok yönlü bir sanat eğitimiyle mümkün olabilir. Bu ise, öğrencilerin, erken dönemlerden itibaren, yorumlayıcı ve yaratıcı etkinliklerle, mevcut değerlerin onlara aktararak, bu değerler üzerine bir düşünme etkinliğine girişmelerine zemin hazırlamasına ve yaratıcı bir sürece sokulmalarına bağlıdır. Bunun anlamı, kendi kültürel değerlerimiz üzerine yeniden düşünerek, onların genel ifadeleri olan, bilim, felsefe, sanat, ahlak ve tarih alanında yeni kültürel değerlerin toplumsal yaşamımıza katılması olacaktır. Bu, kültürel zenginlik için vazgeçilmez bir ön koşuldur. Bu anlamda, yaratıcı bireylerin yetiştirilmesinde sanat eğitimi, onların her tür bedensel ve düşünsel yeteneklerini ve gereksinimlerini ortaya çıkarabilecek ve değerlendirebilecek bir konumda ele alınmalıdır. Öğrencilerin, yapıcı, yaratıcı ve yorumlayıcı yeteneklerini uyandırmak, önce kendi kendilerine sonra da çevrelerini tanımlarını ve yorumlamalarını sağlamak bunun başlangıç aşamasıdır. Öğrencilerin kendilerini ve çevrelerini yorumlamaları demek, daha önce denenmemiş olanı denemeleri ve bu deneyimlerini yeni anlatım yollarıyla ifade etmeleri, diğer bir deyişle, dünyayı anlatma olanaklarının sınırlarını genişletmeleri demektir. Öğrencilerin kendilerini anlatmalarının sınırını genişletilmesi olarak ele alınabilecek bir sanat eğitimi, kültürel bilinçlenmenin nitelikli hale getirilmesinin de kapılarını sonuna kadar açacaktır (DEK, 2005:583,584).

Sanat, günlük hayatımızda en az fen ve sosyal bilimler ve diğer alanlar kadar önemlidir. Ne yazık ki toplumumuzda, görsel sanatlara sürekli olarak en son düşünülecek şey olarak bakılmaktadır. Halbuki her bireyi yakından ilgilendiren görsel sanatlar, nesnelerin nasıl görüldüğünü, uyumlu düzen ve kuruluşun nasıl oluşturulduğunu en güzel sergileyen alandır (Özsoy, 2003: 41–42).

Uçan (2002)' ın belirttiği gibi; sanat eğitimi, insanlara kendi yaşantıları yoluyla amaçlı ve yöntemli olarak belirli sanatsal davranışlar kazandırma ya da insanların sanatsal davranışlarını kendi yaşantıları yoluyla amaçlı ve yöntemli olarak değiştirme, dönüştürme, geliştirme ve yetkinleştirme sürecidir. İnsan çok yönlü ve çok bileşenli eğitim gereksinimi olan bir varlıktır. İnsan eğitiminin başlıca yön ve bileşenlerinden biri sanat eğitimidir. Sanat eğitimi yaşam, bilim, teknik, felsefe ve spor eğitimleriyle birlikte bireysel ve toplumsal eğitimin en vazgeçilmez yön ve bileşenlerinden biridir.

Sanat eğitimi, yaratıcılık eğitiminin ön planda tutulduğu, ıraksak düşünmenin geliştirildiği, her öğrencinin kişisel gelişimi ve eğilimleri paralelinde yönlendirilmeye çalışıldığı en güvenilir ortamdır. Eğitimin her kademesinde çalışmalar öğrencilerin yaratıcı düşünce güçlerini ortaya çıkararak onları kalıplara sokmayacak, özgürce kendilerini ifade edebilecekleri şekilde olmalıdır (Buyurgan, 2001:9).

Sanat eğitimi yalnızca; yetenekli, sanat eğitimini arzulayan ya da sanatsal faaliyette bulunmak isteyen bireyler için değil; toplumdaki bütün bireyler için gerekli olan bir olgudur. Toplumların kendi kültürel değerlerini koruyup yeni değişimlerle sentezleyip dünya yapısı içerisinde yer alabilmeleri sanat eğitimine önem vermeleri ve bu doğrultuda bireylerini yetiştirmeleri ile mümkündür. Sanat eğitimi bireylerin, çoklu düşünmelerine, yaratıcı olmalarına, sentez ve analiz yapabilmelerine, var olanı değerlendirip problemleri çözebilmelerine, olanakları hayal güçleri ile zorlamalarına, eleştirel ve yapıcı olmalarına ve olaylara karşı duyarlı olmalarına olanak sağlayabilmektedir. Diğer bir deyişle sanat eğitimi, bireyin keşfetmesinde yol

gösterici olabilmektedir. Bu keşfetme bireyin sadece sanat alanında değil diğer alanlarda (matematikte, fende, biyolojide, kimyada, tıpta vb. alanlarda) da keşfedici ve araştırmacı olmasını da kapsayabilmektedir (<http://azhed.org/content/resim.htm>. Erişim: 20 Kasım 08. saat 20: 16).

Sanat Eğitiminin insan hayatında bu denli önemli rol oynadığı ve sanat eğitiminin gerekliliği konusunda bazı bilim insanları şu görüşleri savunmaktadır; Sanat eğitiminin eğitim sistemi içerisindeki yerinin çok iyi belirlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde yaratıcı güçlerle donatılmış biçimde yaratılan insanın öncelikle kendisini olmak üzere, içinde yaşadığı doğal ve kültürel çevreyi tanıma zorunda olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Yaradılışından bu yana insan, doğa dediğimiz hazır materyaller evreniyle karşı karşıyadır. Bu gereçler dünyasını anlamak için tüm güçlerini kullanırken kendi kültürel, bilimsel ve teknolojik evrenini de oluşturmak çabası içinde olmuştur. Bu duyarlı ve seçimci tavır, nesneler arasındaki düzen ya da düzensizlik ilişkilerini titiz bir gözlemle araştırmayı gerekli kılar (Gençaydın, 1990, Akt; Alakuş, 2002: 20).

Sanat eğitiminin amaç ve gerekliliğinin özünde insan ruhunun yüceltilmesi, insanın özgürleşmesi bireylerin ruhsal gereksinimlerinin doyurulması, dengeli, çağdaş, duyarlı bir toplum yaratılması çabası güdülür. Sanat eğitimi, bireylere özgür anlatım olanakları sağlar. Ayrıca bireylerin sosyokültürel yaşamının, kişisel deneyimlerinin sübjektif ve ayrıntılı bir alanıdır. Günümüzde çağdaş sanat eğitiminin ana amacı öğrenciyi, kapasitesi doğrultusunda entelektüel, duygusal ve sosyal gelişme açısından destekleyerek onun kişisel istemlerine yanıt verebilme çabasını hedefler. Ayrıca sanat sadece estetik amaçlarıyla değil, eğitici ve öğretici amaçları da bu anlamda düşünülmesi gereken önemli bir konudur (Artut, 2006: 111).

20. yüzyıl boyunca görsel sanatlar, toplumsal kurumlarda, iletişimde ve ulaşım alanlarında olduğu gibi geniş çaplı buluşlar ve teknolojik gelişmelere önem vermede de hızlı değişimlere uğramıştır. Dünya kültürlerini inceleyenler çoğu kez karşılıklı ilişkileri ve birbirlerine bağlılıkları olan insani çabaların çeşitli yönlerindeki değişiklikleri ve sanatın çoğu zaman farklı toplum ve çağlarla var olan ortak değerleri açığa vurduğunu bilmektedirler. Sanat eğitiminin özü olan sanattaki değişimler,

doğal olarak eğitim programlarında öğretilen şeyleri ve öğretim yöntemlerini etkilemektedir. Çünkü öğretme olgusu; öğrenmenin nasıl oluştuğuna ilişkin bazı görüşlerden, öğrenen bireyin değişiminden ve eğitim içeriğindeki değişiklikler kadar muhtemelen eğitim programlarını etkileyen öğretme- öğrenme sürecinden ortaya çıkmaktadır (Alakuş, 2002:18,19). Alakuş (2005)'un belirttiği gibi; sanatın doğasıyla ilgilenen eğitimciler, farklı kültürlerden görsel sanatları inceleme zorunluluğunun önemini bilmektedirler. İnsan olmanın gereği, varlık ifadesi ve toplumsal yaşamın en önemli boyut ve öğelerden biri olan sanat, eğitim boyutu ile de insanın ayrılmaz bir parçasıdır. Bundan dolayı biçimsel bir sanat eğitimi süreci yaşanmasa bile, insanın doğasından kaynaklanan bir dürtü ile doğaçlama belirtiler çoğu kez herkeste fark edilmektedir. Yaygın olarak anlaşıldığı biçimiyle sanat eğitiminin sadece yetenekli kişilerin eğitimi için bir fantezi değil, herkes için gerekli olan bir kişilik eğitimi, bireyin sanat yoluyla eğitimi ya da estetik eğitimi olarak bilmek gerekir.

Demokratik eğitim kurultayın (2005)' da belirtildiği gibi;

Birey sanat eğitimi etkinlikleri yolu ile;

- Bir taraftan bakma eylemi içerisinde görmeyi öğrenirken, diğer taraftan dokunduğu biçimlendirdiği değişik malzemeleri tanıma fırsatı bulur. Uygulanan motivasyonlar uyarıcı rolü üstlenir.

- Her türlü yetenek ve gereksinimlerini ortaya çıkarma şansına sahip olur. Bu yolla kendi yetilerinin farkına varır, böylece ileride meslek seçiminde sağlıklı tercihlerde bulunur.

- Duygularını, görüşlerini malzemeye aktarırken yeni deneyimlere girer. Bu yaşantı zenginliği nesneler arası ilişkileri kurmada ona kolaylıklar sağlar, böylece senteze ulaşmayı başarabilir ve yeni anlatım yolları arayışına girer.

- Doğaya ve çevresinde gelişen ve değişen olaylara farklı bir gözle bakmayı davranışa dönüştürür.

- Kişiliğini geliştirme fırsatını bulur. Duyan, düşünen, yaratan, kendisi ve çevresi ile diyaloga giren bir yapı oluşturur.

- Soyut kavramları algılaması kolaylaşır.
- Karşılaştığı problemleri daha rahat çözümler.
- Zihinsel yetileriyle birlikte duygusal yanını da geliştirir.
- Sanatçı, sanat eseri ve kendisi arasında bağ kurmayı başarır.
- İçinde bulunduğu çevreyi algılayarak bu çevreyi daha iyi ve daha güzele doğru geliştirme isteği duyar.
- Grupla çalışma ve birlikte iş bitirme alışkanlığı edinir. Grubun başarısı için sorumluluk üstlenir.
- ‘Ben’ için çalışma isteğini ‘Biz’e dönüştürür.
- Araştırma, bulma, sına ve yeniden kurma gibi yaratıcı süreçte yer alan yetilerini geliştirir.
- Özgüven duygusunun gelişmesine olanak bulur ve başkaları önünde kendisini ifade edebilme yeteneği kazanır.
- Kendi kişiliğini bulmasına olanak sağlar.
- Yaşamın her alanında kullanılabileceği yaratıcı davranışlar geliştirmesine yardımcı olur.
- Olaylara ve olgulara eleştirel bakabilme becerisi kazanır.
- Estetik kaygı gücü gelişir.
- Sanatsal yaratıcılığı gelişir.

Görüldüğü gibi; sanat eğitimi bireyin çok yönlü gelişimini sağlayarak, yaşamı ve dünyayı algılama biçiminin olumlu yönde gelişmesine imkan tanımaktadır. Bu sebeple sanat eğitiminin önemi her bireye vurgulanarak açıklanmalıdır. Ayrıca kişiye

büyük bir psikolojik güven kazandırır. Ve bu da sonrasında yaratıcılığı, eleştirel düşünmenin gelişmesini sağlayacaktır.

“Çocuğu değerlendirirken, onun kendine özgü değerlerini göz önünde bulundurmalı ve hayallerinden oluşmuş düşüncelerini dikkate almalıdır. Çocuk bu özelliklerini sadece oluşturduğu ürünlere yansıtmaz. Aynı zamanda, sosyal fanteziler, ifadeleri ve diğer insanlarla iletişimi sırasındaki davranışları da bundan etkilenmektedir. Psikolojik güven, psikolojik özgürlük ve sosyal destek çocukların yaratıcılıklarının gelişmesinde önemli bir role sahiptir. Yetişkin, çocuğa eleştirici bir yaklaşımla davranmamalı, onu rahatlatmalı ve ona destek verici davranışlarda bulunarak oluşturduğu ürünler üzerinde onunla konuşabilmelidir. Çocuğun etkinlik sırasında, yapılan etkinliği belirleyen yönergelerin dışında yapmak istediğı bazı eklemeleri anlayışla karşılayabilmeli ve bunun için onu tenkit edici veya cezalandırıcı bir tutum içine girmemelidir (Argun, 2004: 59).”

2.6. Görsel Sanatlar Eğitiminin önemi

Görsel sanatlar eğitimi; tüm bireyleri daha çocukluklarından başlayarak kültürel açıdan yetiştirdiğı; sezgileri, akıl yürütmeyi, hayal kurma ve beceriyi doğru bir şekilde geliştirirken, çok ve çeşitli bir okuryazarlığı basamak basamak inşa ettiğı için yararlıdır. Görsel sanatlar eğitimi aynı zamanda algılama ve düşüncenin çok çeşitli yollarını, temellerini öğreterek öğrencilere yardım eder (Özsoy, 2003: 49). Çocuk veya genç sanat eğitimi yoluyla bakmak yerine görmeyi, duymak yerine işitmeyi, dokunduğunu hissetmeyi kısaca farkında olmayı, algılamayı öğrenecektir. Çünkü sanat eğitimi bir ‘duyarlılık’ eğitimidir. Sanat eğitimi almış bir birey olaylara ve çevresine karşı daha duyarlı ve hoşgörülüdür. Değişen durumlara kolay uyum sağlayabilen, paylaşmayı bilen bir kişilik geliştirir (Yılmaz, 2005: 18).

Özsoy (2003)’un belirttiğı gibi; “Görsel sanatlar dersi farklı bir derstir. Bu ders duyguların doğrudan deneyimini yeşertir ve doğrudan anlayış ve kavrayışa, bilginin yasal kaynağıymış gibi güvenmemizi sağlar. Amacı bireyi ve onun deneyimini doğrudan birbirine bağlamak, sözel ile sözel olmayan arasında köprü kurmak, daha da önemlisi bütünü anlama, kavrama yeteneğini kazandırmaktır. Öğrencilerin bu dersi görmemeleri onların güçsüz kalmalarına yol açabilecektir.” Görsel sanatlar eğitimi, öğrencilere yaşamlarında avantajlar sağlar. Çünkü bütün

çocukları kültür, sezgi, akıl yürütme, imgelem ve hüneri açıklama ve iletişimin yegane biçimlerine doğru geliştirilen derece derece birçok okuryazarlık tipi inşa eder. Bu süreç yalnız etken bir beyin değil, eğitilmiş olmayı da gerektirir. Görsel sanatlar eğitimi topluma da avantajlar sağlar. Çünkü sanat öğrencileri insanın geçmiş ve bugünkü deneyimlerini anlamak için güçlü araçlar edinirler (Mercin, Buyurgan, 2005: 23).

Görsel sanatlar eğitiminde belirlenen amaçlara ulaşılması için bazı temel ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bunlar, MEB. (2006)'da şöyle belirtilmiştir;

- 1- Her çocuk yaratıcıdır.
- 2- Her çocuk farklı algı, bilgi, sezgi, duygu dünyası ve geçmiş hayat tecrübesine sahiptir. Uygulamalarda bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulur.
- 3- Uygulamalarda, görsel sanat alanlarına yönelik iki ve üç boyutlu çalışmalar ile çoklu ortam çalışmalarına yer verilir.
- 4- Görsel Sanatlar dersi, diğer disiplinlerle birlikte eğitim amaçlarındaki bütünlüğü kurmaya veya bireyin kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunur.
- 5- Dersin işleniş ilgi çekici hale getirilen öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleriyle zenginleştirilir.
- 6- Görsel sanatlar dersi çocuğu temel alır. Öğrenme-öğretme süreci, çocuğun kendine özgü algılama ve anlamlandırma evreni içinde, gelişim basamaklarına göre düzenlenir.
- 7- Değerlendirmede öğretmen, her çocuğun gelişim sürecini, bireysel farklılıklarını, öğrenme-öğretme sürecine katılımını ve sınıf içi performansını göz önünde bulundurur.

“Görsel sanatlar eğitiminin odak noktasını çocuklar ve genç bireyler oluşturur. Çünkü onların küçük yaşlarda aldıkları nitelikli bir sanat eğitimi gelecekte estetik duyarlılığı gelişmiş yetişkinler olmalarını

sağlayacaktır. Bu estetik duyarlılık sadece bireylerin çevresel yaşamlarındaki düzenlemelerle sınırlı kalmayacak, onların davranışlarına da yansıtacaktır (Mercin, Buyurgan, 2005: 24).”

Görsel sanatlar eğitimi, ayrıca öğrencilerin elde ettikleri bilgileri, günlük yaşantıları ve diğer derslerde öğretilen konuları da içine alarak bunlar arasında mantıklı bağlantılar kurmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu yöntem günümüz eğitim anlayışı kapsamında da önemli ele alınan disiplinler arası yaklaşımının bir yansımasıdır. Görsel sanat eğitimiyle ulaşılmak istenen üç temel eğitimsel hedef ise şöyle açıklanabilir:

a) Görsel sanatlar eğitimi alan öğrenciler; farklı kültür ve toplumların tarihi gelişimi içinde veya günümüzde ürettikleri birçok sanat formunu analiz ederek, bunları içerik olarak anlayarak değerlendirmeyi öğrenmektedirler. Öğrencilerden istenen, inceledikleri sanat eserlerinden ne anladıklarını ifade ederken özellikle kendi sözcüklerini ve deneyimlerini kullanmalarıdır. Böylece kalıplaşmış hazır açıklamalardan kaçınılarak düşünme ve bireysel anlatım yetenekleri geliştirilmektedir.

b) Öğrenciler görsel sanat eserlerini incelerken, onlara analitik ve eleştirel düşüncelerle yaklaşmayı, yerel ve evrensel sanat hakkında farklı içerik ve anlamları tanımlamayı öğreneceklerdir.

c) Son olarak öğrencilerin sanat uygulamaları hakkında fikirler üreterek bunları geliştirmeleri, bu fikirleri farklı materyaller kullanarak ürüne dönüştürmeyi öğrenmeleri hedeflenmektedir (Gökay Yılmaz, 2009: 16).

Üstün Vural (2009)’ın ifade ettiği gibi; “Sanat eğitiminin işlevi, genel amaçlar ile örtüşen bir yapıdır. Sanat eğitimi çocuğa kendisini özgürce ifade etmenin yanı sıra, yaratıcı düşünme, özgün olma, taklit ve kopyacılıktan uzak olma, bu konu üzerinde odaklanarak ilgi ve dikkatini uzun süre tutabilme ve olayları çok boyutlu olarak düşünerek değerlendirmeyi öğretir. Ayrıca, çocuğun entelektüel, kültürel bakış açısını geliştirerek, içinde yaşadığı toplumun kültürünü de özümsetir. Milli ve kültürel değerlerine saygı duymayı, sevmeyi ve sahip çıkmayı öğretir. Dolayısıyla manevi, duyuşsal, algısal, bilişsel gücün gelişmesini sağlar. Algı birikimini ve hayal

gücünü geliştirirken, bu birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisi kazandırır. Sanat eğitimi bu yönüyle diğer alanları desteklemiş olur. Yani çocuk her alanda kullanılabilecek yaratıcı düşünce ve davranışlar kazanır. Görsel biçimlendirme yolları ile kendini ifade ederken, teknik bilgi, beceri kazanır. Sanatın, sanatçının ve de sanat eserlerinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavrar. Ayrıca, ulusal ve evrensel sanat eserlerine bakabilmeyi, anlayabilmeyi ve modern sanat eserlerine karşı bakış açısını geliştirmeyi öğretir.”

2.7.Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Eğitiminin Gerekliği

Özel eğitimde amaç; çocukta var olan potansiyeli geliştirmektir. Bağımsız bir birey olmasını sağlamak ve onu topluma kazandırmaktır.

Zihin engelli bireyin; bireysel kimlik kazanması, başarı duygusunu tatması, güven ve cesaretinin artırılması, sosyal yaşama uyumunun sağlanması, el - göz ve el -göz-beyin koordinasyonun sağlanması, duygusal yapısının geliştirilmesi, ifade gücünün geliştirilmesi, algılama yapısının artırılması, büyük kas ve küçük kas becerilerinin artırılması, kıyaslamalar ve benzetmeler yapabilmesinin sağlanması, yaratıcılık oluşumunun geliştirilmesi, estetik beğeni ve haz duygusunun geliştirilmesi ve diğer akademik alanlardaki bilgi ve becerilerin öğretiminin yapılabilmesi için sanat eğitimi öneminin vurgulanması gerekmektedir.

Gelişim alanlarına göre sanat eğitiminin yararları şöyle özetlenebilir:

Fiziksel gelişiminde; büyük- küçük kas motor koordinasyonunun gelişimine, el göz koordinasyonunun gelişiminin desteklenmesine yardımcı olur. Bilişsel gelişimde; kavram öğrenmede, zıt kavramlar, matematikle ilgili beceriler, problem çözmeye yönelik becerilerin gelişiminin desteklenmesi, estetik ve artistik becerilerin gelişimine yardımcı olur. Dil gelişiminde; alıcı ve ifade edici dil gelişiminin desteklenmesine sanatla ilgili kavramların adlandırılabilmesine yardımcı olur. Sosyal gelişim alanında; paylaşım, işbirliği kurma, birlikte plan kurma, sözel iletişim kurma,

gruba uyum sağlama gibi becerilerin geliştirilmesine ve desteklenmesine yardımcı olur. Duygusal gelişim alanında ise; kendi duygularını fark edip ifade edebilmesine, öz saygısının gelişimine, yeterli olma ve güven duygusunun gelişimine yardımcı olmaktadır (1. Özürlüler şurası,1999: 299–300 akt. Ünal Kaya,2007: 17).

Özel eğitim sürekli ve düzenli bir koordinasyonu gerekli kılan bir alandır. Bu nedenden dolayı öğrenci hakkında farklı alanlarda eğitim almış bireyler (özel eğitim öğretmeni, fizyoterapist, psikolog, sosyal hizmet uzmanı vb.)in, öğrencinin ailesinin, öğrenci ile daha önce çalışmış eğitimcilerin görüş ve önerileri ile birleştirilerek birtakım amaçlar belirlenir. Belirlenen amaçlar kısa süreli ve uzun süreli olmak üzere ayrıştırıldıktan sonra öncelikli amaçlar doğrultusunda süregelen ve birbirini tamamlayan güzel sanatlar (resim-iş / plâstik sanatlar) içerikli etkinlikler dizini oluşturulur. Oluşturulan bu güzel sanatlar (resim-iş / plâstik sanatlar) içerikli etkinlikler; farklı alanlarda eğitim almış bireylerin (özel eğitim öğretmeni, fizyoterapist, psikolog, sosyal hizmet uzmanı vb.) öğrencinin ailesinin, öğrenci ile daha önce çalışmış eğitimcilerin görüş ve önerilerinin resim iş eğitim uzmanının görüş ve önerileri ile birleştirilmesi sonucunda resim iş eğitim uzmanı tarafından oluşturulur (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi39/salderay.htm> Erişim: 02 Kasım 2008.saat 21: 28).

Sanat eğitiminin amaçları arasında; sanata sempati duyulması, sanatçıların desteklenmesi, sanat eserinin korunması, sanat kültürünün oluşması sayılabilir. Özel eğitimde sanat eğitiminin amaçları arasında belki de en önemlisi çocuğun gelişimine her anlamda katkıda bulunmaktır. Bireyin motor becerilerine olumlu yönde katkıda bulunmak, el-göz koordinasyonu artırmak, iletişim kanallarını açık tutmak, kavram eğitimine destek vermek, becerilerini artırmak bu katkılar arasında sayılabilir (http://guneryener.blogcu.com/zihinsel-engelliler-ve-sanat-egitimi_2021754.html Erişim: 03 Kasım 08.saat 21: 24). Çocuğun kendini rahat ifade ettiği bir ortamda tüm yönleri ile gelişme göstermiş olması sanat eğitiminin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Etkili bir sanat eğitimi uygulaması çocuğun kendine güvenini güçlendirecek ve çocuğu topluma kazandırmada kolaylık sağlayacaktır.

Günümüz sanat terapisinin uygulanması 20. yüzyılın ilk yarısında psikiyatriden doğmuştur. Sanat terapisinin gelişmesi üzerinde hem Freud psikanalitiğinin hem de Jung analitik teorisinin etkisi çok büyüktür ve belli ölçüde, bütün sanat terapisi yaklaşımları bu buluşlardan çıkmıştır. Psikanalitik kişilik teorisi, genel sanat terapisi alanında güçlü bir bağ olmaya devam etmektedir ve Freud ve Jung' un çalışmaları, sadece sanat terapisinde ki psikanalitik ve analitik yaklaşımlarda değil, aynı zamanda birçok sanat terapisi yöntemlerindeki kavramsal sistemde kullanılmaktadır. Freud'un görüşleri psikoterapideki birçok teori için dayanak olmuştur ve şüphesiz 20. yüzyılda sanat terapisinin gelişmesinde geniş ölçüde etkili olmuştur ve günümüzde de önemli olmaya devam etmektedir (Malchiodi, 2003: 461. akt. Ersöz Ünal, 2006: 53).

20. yüzyılın ikinci yarısında sanat terapisi alanında birçok şahsiyet ortaya çıkmıştır, bu kişiler psikanalitik ve analitik teorileri sanat terapisiyle birleştirmek için yol hazırlamışlardır. En çok dikkat çeken belki de Margaret Naumburg'tur ki Naumburg psikanalitiğin yapısında kendiliğinden olan çizimleri kullanmıştır. Bilinçaltının sembolik ifadelerle ifade edilebileceği konusundaki inancını tanımlamak için 'dinamik yönlü sanat terapisi' tanımını bulmuştur. Naumburg resim ifadelerinin, bilinçaltındaki şeylerin direkt olarak imge durumuna getirilmesini kişi için imkanı kıldığını belirtmiştir buna karşılık, psikanalitik de, görsel olaylar, sözel ifadelere dönüştürülmelidir. Sanat terapisi hastanın düşlemlerinde, hayallerinde ve korkularında ifade edildiği gibi, bilinçaltının da kelimelere göre resimlerle daha doğrudan ortaya çıkacağını kabul etmektedir (Naumburg, 1966:3).

Çocuğun, zihinsel ve devinimsel (motor) gelişimine paralel olarak resim çiziminde de doğal gelişim süreci izlenir. Önemli olan çocuğun algılama, beceri,- el-göz koordinasyonunun birlikte gelişimidir. Resim gelişimi çocuğun zihinsel gelişiminin göstergesi olarak ta dikkat çeker (<http://www.ozelegitim.com/> Erişim: 02 Kasım 2008.saat 21: 45). Kowalchuk' a göre (1999); bir sanat programı planlaması şunları içerir; bir teknik gelişim perspektifi (sosyal, sanatsal yeteneklere odaklanma), konu temelli oryantasyon (öğretmenin konu ve içerik bilgisi talimatların merkezi olduğunda) ve öğretmeyi öğrenmenin ekolojik bir yorumu (pedagojik kanılar,

çevresel ve yaşamsal deneyimler, öğretmenlerin program seçimi kararlarını etkilediği tespit edilen durumlarda) (Wright, Cohen, Poon, 2008: 28).

2.8. Zihinsel Geriliği Olan Çocukların Resimleri

Zihinsel engelli bireyler için güzel sanatlar eğitimi, özel gereksinimli bireyin sahip olduğu özel durumu daha iyi bir konuma getirebilmek için oluşturulmuş güzel sanatlar (resim-iş / plastik sanatlar) içerikli etkinlikler ve çalışmalar sürecine verilen genel isimdir (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi39/salderay.htm>. Erişim: 02 Kasım 08.saat 21: 28). Yavuzer (2003)' in belirttiği gibi; çocuğun anlama, yetenek ve yaratış gücünün bir ifadesi olarak ortaya çıkan resim etkinliği aynı zamanda zihinsel gelişimin bir göstergesi olarak da dikkati çeker. Bu nedenledir ki, birçok zeka testiyle (Stanford- Binet), gelişim testinde (Devner), resim belirli bir olgunluğun simgesi olarak değerlendirilerek test ünitesi olarak kabul edilmiştir. Tüm bu ölçümlerdeki puanlama sistemi, çocukların yaşları ilerledikçe ve olgunlaştıkça çizimlerinin bu gelişime paralel olan değişimleri yansıtacağı varsayımına dayanır. Çünkü zeka ve motor (devinimsel) gelişime koşut olarak resimde de belirgin bir ilerleme söz konusudur. Bu gelişim, çocuğun algı, dikkat, ince ve kaba kas gelişimi, göz-el koordinasyonu gibi birtakım zihinsel-motor işlevlerinin gelişimi anlamına gelir.

“Zeka düzeyi düşük olan bir çocuğun resmi, tam anlamıyla öngörü ve planlama eksikliğini sergilemektedir. Çocuk çoğunlukla var olan mekana vücudun sadece bir organını sığdırabilir. Resmi yaparken zeka düzeyi normal olan bir çocuğun aklına gelebilecek olan ağız, saç ve ayak gibi öğeleri ihmal eder. Zeka düzeyi düşük olan bir çocuk biraz sonra üzerine resim çizeceği kağıdın temsil ettiği çevreyle insan figürünün nasıl bir ilişki içinde olacağını önceden düşünmeden çizmeye başlar. Böyle bir çocuk kendine göre kronolojik olarak daha küçük yaştaki çocuğa benzemez, burada fark bir derece farkı değil tür farkıdır (Yavuzer, 2003:135).

Öğrenme güçlüğü çeken çocuklar, yaratıcı sanat etkinliklerinden en büyük faydayı sağlarlar, fakat ne yazık ki kopya veya boyama gibi basmakalıp etkinliklere ağırlık vererek bu çocukların yaratıcı gücü görmezden gelinmektedir. Aslında gereken zaman, yer ve malzemeler sağlandığında, doğru yönlendirmenin de yardımıyla bu çocukların ifade yeteneği inanılmaz derecede gelişebilmektedir. Bu

noktada çocuğun gerçek yaşının değil, zeka yaşının veya gelişim derecesinin göz önünde bulundurulması gerektiğini de söylemekte yarar var. Direktifler çocukların anlayabileceği şekilde verilmeli, özellikle yaşça küçük çocuklara her aşamada gerekli açıklamalar yalnızca bir kez yapılmalıdır (Striker,2005: 16–17.akt. Ünal Kaya, 2007: 19).

“Karalamayla resim etkinliğine başlayan çocuktan, ilerleyen yaşa paralel olarak daha anlamlı ve ayrıntılı figürler beklenir. Bu figürlerin görülmemesi çocuğun kendi yaş düzeyinin altındaki bir etkinliği sürdürmesi anlamını taşır. Bu durum, bir beceri eksikliğinden çok bir gelişim sorunu olarak değerlendirilebilir. Resim etkinliğinde bir üst aşamaya geçemeyen çocuk, büyük bir olasılıkla kendi yaş düzeyindeki psiko- sosyal olgunluğa da sahip olamayacak ve akranlarının gerçekleştirdikleri bazı etkinlikleri başaramayacaktır (Yavuzer, 2003:135).”

Zihinsel engelli çocuklar, duygu ve düşüncelerini konuşarak ifade etmek yerine, bunu resim yaparak daha kolay gerçekleştirmektedirler. Her ne şekilde olursa olsun kendini ifade eden birey de büyük bir özgüven gelişimi olacaktır. Bu da yaşamının her alanına yansıyacaktır.

2.9. İlgili araştırmalar

Ünal Kaya (2007) ‘Görsel Sanatlar Eğitiminin Zihin Engelli Öğrencilerin Eğitimine Katkısı (özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri üzerine bir araştırma)’ konulu bir yüksek lisans araştırması gerçekleştirmiştir. Araştırmanın evreni İstanbul ili, örneklem ise İstanbul ili sınırları içerisinde yer alan zihin engelli çocuklara eğitim veren Milli Eğitim Bakanlığı ‘na bağlı okullardır. Araştırma bulgularından elde edilen bilgilere göre; okullarda zihin engelli öğrencilere eğitim veren özel eğitim öğretmenlerinin, zihin engelli öğrencilerin görsel sanatlar eğitimi ile ilgili eğitim durumlarının, yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Görsel sanatlar eğitimi müfredatının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşlerini incelediğimizde, öğretmenlerin genelde müfredat içeriğinin, ‘uygulamada birtakım aksaklıklara neden

olduğu', görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, öğretmenler tarafından sanat eğitimi faydalarının yeteri kadar bilinmemesinden kaynaklanan eksiklikler görülmüştür.

Ersöz Ünal (2006) 'Sanat Eğitiminin Otizmli Çocukların Duyusal Problemleri Üzerine Etkisinin İncelenmesi' ile ilgili bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırma Edirne Eğitim Uygulama Okulu ve İş Merkezine devam eden yaşları 7 ile 21 arasında değişen 19 öğrenci ile sınırlıdır. Araştırmanın deney grubunu 10, kontrol gurubunu 9 otizmli çocuk oluşturmaktadır. Araştırma üç aylık sürede, haftada iki gün iki saatlik uygulama dersleri şeklinde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak genel bilgi formu, duyusal değerlendirme formu ve plan performansları formu; toplam 19 otizm tanısı almış çocuğa ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Elde edilen verilen SPSS programı ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunca deney gurubundaki otizmli çocukların duyusal değerlendirme formundan aldıkları ön test ve son test puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kontrol gurubundaki otizmli çocukların duyusal problemlerinde ise anlamlı bir değişiklik olmamıştır. Plan performansları formundan elde edilen ön test ve son test puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ayrıca duyusal problemleri ile plan performans formundan aldıkları puanlar arasındaki ilişkiye korelasyon analizi yapılarak bakılmıştır. Bu uygulamanın sonucunca hem ön test hem son test puanları arasında negatif bir korelasyon saptanmıştır.

Bayraktar (2007) 'Görsel Sanatlar Eğitiminin Otistik Çocuklar Üzerindeki Etkileri' ile ilgili bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın evrenini, Ankara ili Çankaya ilçesi Özel Uyum Özel Eğitim Okulu ve İzmir ili Menemen ilçesi Sabahat Akşiray Otistik Çocuklar Eğitim Merkezinde 2005- 2006 öğretim yılında 6- 26 yaş aralığındaki otistik çocuklar oluşturmaktadır. Örneklem için 76 erkek ve 24 kız öğrenci olmak üzere toplam 100 öğrenciye resim yaptırılmıştır. Bu araştırma, görsel sanatlar eğitimi dersi saatlerinde uygulanmıştır. Nitel araştırma yöntemleri uygulanmıştır. Ayrıca öğrenci gözlem formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunca; resme başlamadan önce %19 öğrenci mutlu iken, bu oran resim yaptıktan sonra %38 olmuştur. %100'lük bir artış görülmektedir. Resme başlamadan önce %24 öğrenci

mutusuz iken, bu oran resmi yaptıktan sonra %6 olmuştur. %75 azalma görülmektedir. Resme başlamadan önce %9 öğrenci huzurlu iken, bu oran resmi yaptıktan sonra %37 olmuştur. Huzurlu öğrenci oranı %311,11’lik bir değişim göstermiştir. Resme başlamadan önce %28 öğrenci huzursuz iken, bu oran resmi yaptıktan sonra % 19 olmuştur. Huzursuz öğrencilerin oranında % 32,15’lik bir azalma olmuştur. Resme başlamadan önce %20 öğrenci öfkeli iken bu oran resim yaptıktan sonra %0 olmuştur. %100 azalma görülmektedir. Uygulama sonuçları çizgisel gelişim dönemi ve çizgilerinin anlamları dikkate alınarak analiz edildiğinde, öğrencilerin rahatsızlıklarını yansıttıkları görülmüştür.

Altuğ Özsoy, Özkahraman ve Çallı (2006) ‘ Zihinsel Engelli Çocuk sahibi ailelerin yaşadıkları güçlüklerin incelenmesi’ konulu bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın evrenini, İzmir ilinde bulunan 3 tane özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi oluşturmaktadır. Örneklemi ise; bu okullara devam eden 110 zihinsel engelli çocuğun annesi ve babası oluşturmaktadır. Bu araştırmanın amacı zihinsel engelli çocuk sahibi olan ailelerin yaşadıkları güçlükleri saptamak, ayrıca yaşanan güçlüklerde sosyo- demografik faktörlerin ilişkisini belirlemektir. Araştırma için hazırlanmış veri toplama formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yer alan sorulan; ailenin çocuğunun zihinsel engelli olduğunu fark etme süreleri, fark etme esnasındaki duyguları, tanı hakkında verilen bilgi düzeyi ve bunun aile için ifadelerini belirlemeye yönelik 33 soruya yer verilmiştir. İkinci bölümde ise; literatür bilgilerinden yararlanılarak ailelerin karşılaştığı sorunlar belirlenmiş ve bu sorunların en sık karşılaşılan 20 tanesi soru haline dönüştürülerek ailelere yöneltilmiştir. Araştırmada ailelerin %54,5’i gelecek kaygısını, %48,2’si çocuğa ilişkin sürekli bir kaza ya da yaralanma korkusunu her zaman yaşadıkları, yine ailelerin %37,3’ünün çevrelerinden hiçbir zaman sosyal destek görmedikleri saptanmıştır.

Eria Ping- Ying Li, Yuet- Ming Liu, Natalie Chung- Yan Lok, Vivien Wai-Kwan Lee (2006) tarafından ‘Successful Experience of People With Down Syndrome’ (down sendromlu başarılı deneyim)’ konulu bir araştırma yapılmıştır. Zihinsel engelli insanların içsel potansiyellerini ortaya çıkararak down sendromlu

kişilerin başarılı deneyimleri araştırılmıştır. Bir nitel araştırma yöntemi uyarlanmış ve bu yöntemle Stevie Award'dan sıra dışı kişiler ödülü almış on down sendromlu katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Katılımcıların aileleri ve diğer önemli kişilerle de görüşmeler yapılmıştır. Bilgi analizi için, içerik analizi ve sabit karşılaştırma yöntemi uygulanmıştır. On katılımcının hepsi de gönüllü servislere, müfredat dışı aktivitelere katılımda, yeni şeyler deneme de motivasyon ve azim göstermeye başlamıştır. Rol yapma yöntemi, aile ve öğretmenlerin destekleriyle, katılımcıların spor ve sanatta yetenekler geliştirmesini sağlamıştır. Zihinsel engelli kişilerin hayat kalitelerinin geliştirilmesini etkin aile desteği ve devam eden aile, okul ve toplumsal kurumlar arası işbirliği mümkün kılmaktadır. Uygulamaya başlanmadan önce aileler ve özel eğitim uzmanları ile görüşmeler yapılarak çocukların bilgi ve becerileri tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda; on DS' li bireyin; akademik performansa sahip olduğu, dans yeteneğinin, spor ve sosyal hayata duyarlı oldukları tespit edilmiştir (yüzme, bale, serbest jimnastik, aletli jimnastik, ata binme. vb.). DS' li bireylerin hareket ve sosyal gelişiminin (küçük ve büyük kas gelişimi), bilişsel ve zihinsel gelişiminden daha erken olduğu ifade edilmiştir.

Daudt (2002) ' Children With Down Syndrome and Music: A Parental Description of Their Experience in Music'(Down Sendromlu Çocuklar ve Müzik: Ailelerin Onların Müzik Tecrübelerine Tanımlamaları) ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmanın amacı; DS' li çocuklarda müzik deneyimlerini ebeveynlerin görüşleri alınarak ortaya çıkarmaktır. Araştırmacı hem Likert Tip Ölçüm değerlerini hem de açık uçlu soruları içeren bir anket hazırlamıştır. Anket, belirli bir ülkenin kuzeydoğu bölgesinde bir ilde, çocukları down sendromlu olan 102 ebeveyne uygulanmıştır. Toplam anketlerin 34'ü data özeti içeren 35'ine ulaşılmıştır. Anket konuları dört kategoriye ayrılmıştır. Demografik nitelikler, Yaşam Kalitesi, Kişisel Organizasyon ve Sosyalizasyondur. Sonuçlar; ebeveynlerin, müziğin, çocuklarının yaşam kalitesini geliştirdiğini, kişisel düzenlerine yardımcı olduğunu ve sosyal etkileşimlerini beslediğine inandıklarını gösteriyor. Ebeveynler, çocukları ve müzik konusunda çok olumlu görünmektedir. Özellikle; müzik yoluyla şarkıları ve literatürü (okuma, yazma) destekleyen birçok bilgileri öğrenmeyi içeren çok anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Birçok ebeveynin cevabı gösteriyor ki DS'li çocukların

müzikal tepkileri tipik bir çocuğunki ile uyumludur. Çok sayıda ebeveyn çocuklarının müzikal ortama tepkilerinin normal çocuklarıkinden farklı olmadığını belirtmiştir. Araştırmanın sonucunda; Müzik sınıfları özellikle sosyal etkileşimler ve öğrenme azmi için faydalıdır. Müzik ve müzikal aktiviteler öz değerliliği kurmada yardımcı olabilir veya ilerletebilir. Müzik, down sendromlu çocuklara ulaşmanın optimal yolu olabilir çünkü öyle görünüyor ki müzikal davranışları ve tepkileri özürlerinden diğer yaşam alanlarındaki kadar etkilenmemektedir. Ulaşılan veriler özel eğitimcilere, ebeveynlere ve müzik terapistlerine bu grupla (down Sendromu olanlarla) müziği daha etkin kullanmalarına yardımcı olabilir.

Wright, Cohen ve Poon (2008) tarafından ‘Special Education: Perspectives and Practices’ adlı bir kitap yayınlanmıştır. Bu kitap otizmden, fiziksel engelli ve davranış problemi olan, özel eğitime gereksinim duyan çocukların eğitimine kendisini adanmış eğitimcilerin deneyimlerini ve bakış açılarını bir araya toplayarak ele alınmıştır. Özel eğitime gereksinimi olan çocukların ihtiyaçlarını gideren araştırma temelli öğretim stratejileri ve pratikler üzerinde durmaktadır. Bunlar; sadece çocuklar ve eğitimciler için değil aynı zamanda özel eğitime gereksinimi olan çocukların ebeveynleri içinde önemlidir. İlk bölümde; engelli çocukların desteklenmesi ve onlarla etkileşime girilmesi için gereken yollar ve anlamları üzerinde duran geniş çaplı başlıklara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise çocukları ile etkileşime giren ve eğitim veren kişilerin kullandıkları, tamamen kişisel, okul dışı metotlar gibi etkili pedagojiler üzerinde durulmaktadır. Kitabın ikinci bölümünde Esther Jossa, ‘Teaching Arts to Individuals With a Disability’ adlı bir bölüm oluşturmuştur. Jossa, engelli kişilere verilen sanat eğitimine etki eden faktörleri incelemektedir. Bunun amacı okuyucuya çok yönlü sanat eğitimi ve planlaması hakkında deneyimlerle derin bir farkındalık vermektir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırmanın grubu, uygulama süreci, verilerin toplanması, verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Gözlem ve görüşmeye dayalı bir araştırma yapılmıştır. Araştırma öncesi öğrenci gözlem formu ve özel eğitimci görüşme formu hazırlanmıştır. Öğrenci gözlemi yapılacak yer ve koşullar saptanmıştır. Gözlemci, uygulama sırasında, öğrenci gözlem formunu öğrencilerin dikkatini çekmeyecek bir şekilde uygulamıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39).

Kuş (2006)'un belirttiği gibi; genelde sosyal bilimlerde özelde ise sosyolojide nitel araştırma teknikleri giderek yaygınlaşmaktadır. Batıda nitel tekniklerin nicel tekniklere alternatif olarak kullanılması 80'li yıllara uzanmakta ve özellikle 90'lardan itibaren artmış olmakla birlikte Türkiye'de nitel tekniklerin kullanımının yayılımı son on yıllık süreç içinde yükseliş göstermiştir. Kuş (2006)'a göre; nitel anlayışa sahip araştırma desenlerinde veri analizi sürecinin metodolojik yaklaşımı gereği, sayısallaştırmayı öncelikli hedef olarak almaması, bilimsel ölçütlerden yoksun olduğu anlamına gelmemektedir. Nesnellik, geçerlilik, güvenilirlik ve genellenebilirlik ölçütlerine pozitivist yaklaşımın eleştirisi yoluyla yeni tanımlamalar getirilmektedir.

Balcı (2005)'nin belirttiği gibi; gözlem ve arşiv araştırmaları farklı biçimlerde tepkisizliği, zorlamazlığı gösterir. Bu iki yaklaşımda da kaynak kişiler ya gözlemlendiklerinin farkında olmazlar ya da açık gözlemcilerin varlığına kolayca

alışırlar. Araştırmacının, kaynak kişinin araştırmacıyı etkilemesi ya da belli davranışların araştırma hipotezini destekleyeceği gibi kaygılara düşmesine gerek kalmaz. Temel olarak ulaşılan varsayım şudur; ‘insanlar her zamanki doğal ortamlarında gözlenirlerse, gerçek davranışlarını gösterirler’. Bu tür veri toplama tekniklerinin kullanıldığı araştırmalarda dış gerçeklik düzeyi yüksektir. Çünkü doğal ve gerçek ortamlarda yapılırlar.

Araştırma süresince her öğrenci için hazırlanmış öğrenci gözlem formu uygulanmıştır. Gözlem formunda yer alan ifadeler Bayraktar (2007)’ın ‘Görsel Sanatlar Eğitiminin Otistik Çocuklar Üzerindeki Etkileri’ konulu araştırmasından alınıp, soru sayısı arttırılarak öğrencilere uygulanmıştır. Görüşme formunda yer alan 18 soru için, evet, hayır ve bazen; 5 soru için çok mutlu, mutlu, kararsız, huzursuz ve öfkeli ifadeleri kullanılmıştır. Toplam 23 soru için 23 tablo oluşturulmuştur. Bu tablolar araştırmanın bulgular ve yorumlar bölümünde yer almaktadır. Araştırmanın istatistiksel sonuçları Microsoft Excel programı ile oluşturulmuştur. Örneklem olarak seçilen okullarda DS’li çocuklara serbest konulu, kuru boya ve pastel boya ile uygulama yapılmıştır. Uygulama çalışmaları araştırmanın ekler bölümünde yer almaktadır (EK-4). Öğrenci gözlem formlarının sonucunda ortaya çıkan istatistiksel sonuçlara bakıldığında; Down Sendromlu çocukların tutum davranışlarının görsel sanatlar eğitimi dersinde oldukça olumlu olduğu görülmüştür.

Bu araştırma, Diyarbakır Özel Berfin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Dicle Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Duygu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Rengin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Bir Yaklaşım Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi ve Ayten Elyesa Eğitim Uygulama ve İş Eğitimi merkezinde çalışan özel öğretmenlerle birlikte öğrencilere uygulama yapılmıştır. Bu okullarda çalışan özel eğitim uzmanları ile ayrı ayrı görüşmeler yapılarak görsel sanatlar dersi ile ilgili görüşleri alınmıştır. Görüşme soruları üç ayrı bölümde oluşturulmuştur.

Birinci bölümde; bireysel durumu belirten sorular yöneltilmiştir. Bunlar sırasıyla; mezun olunan öğrenim programı ve bu meslekteki kaçınıcı yılınız olarak sorulmuştur. İkinci bölümde; ‘Özel eğitimcilerin görsel sanatlar eğitimi ile ilgili

görüşleri nelerdir ?’ olarak belirlenerek, sekiz ayrı soru şeklinde sorulmuştur. Bunlar sırasıyla;

— Görsel sanatlar eğitiminin özel eğitimdeki yeri ve önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?

— Çocukların engellilik durumlarına göre bir görsel sanatlar eğitimi programı uygulanıyor mu? Açıklayınız?

— Görsel sanatlar eğitiminin DS’li çocukların hareket gelişimine katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?

— Görsel sanatlar eğitiminin down sendromlu çocukların hareket gelişimine katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

— Görsel sanatlar eğitiminin down sendromlu çocukların sosyal gelişimine katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

— Görsel sanatlar eğitiminin down sendromlu çocukların zihinsel gelişimine katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

— Down sendromlu çocukların görsel sanat eğitimine tutum ve davranışları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

— Down sendromlu çocukların görsel sanat eğitimi ile etkili iletişim kurabildiklerini düşünüyor musunuz? Neden?

— Görsel sanatlar eğitimi dersini yeterli buluyor musunuz? Neden?

Üçüncü bölümde; DS’li çocukların görsel sanat eğitimi ile ilgili kazanımlarına ilişkin görüşleri alınmıştır.

Özel eğitimci görüşme formunda yöneltilen sorular, araştırmanın danışmalığını yürüten Alakuş ve araştırmacı tarafından düzenlenmiştir. Özel eğitim uzmanlarının; özel eğitimde görsel sanatlar eğitiminin gerekliliği ve DS’li çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin görüşleri saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın ekler

bölümünde görüşlere yer verilmiştir. Özel eğitim uzmanları ile yapılan görüşme sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın bulgular ve yorumlar bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Araştırmada kullanılan verilerin önemli bir kısmı kütüphanedeki kaynaklardan yararlanılarak elde edilmiştir. Araştırma için yapılan bütün alıntılar kaynakçada belirtilmiştir.

3.2. Araştırmanın Grubu

Bu araştırma; Diyarbakır Özel Berfin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Dicle Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Duygu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Rengin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Bir Yaklaşım Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi ve Ayten Elyesa Eğitim Uygulama ve İş Eğitimi(MEB) merkezinde 2008 / 2009 öğretim yılında bu okullara devam etmiş olan 44 öğrenci ve bu okullarda çalışan görevli 12 özel eğitim uzmanı ile sınırlıdır. Ayrıca bu okullarda çalışan psikolog, çocuk gelişimi uzmanı, fizyoterapist, zihinsel engelliler öğretmeni ve okul öncesi öğretmeni ile de görüşmeler yapılarak, görsel sanatlar eğitimi dersi ile ilgili görüşleri alınmıştır.

Görsel Sanatlar Eğitimi, örneklem olarak seçilen okullarda, her öğrencinin gelişim alanına göre ayrı olarak hazırlanmış olan bireyselleştirilmiş eğitim planının içinde yer alarak, bireysel ve grup eğitimlerinde uygulanmaktadır.

3.3. Uygulama Süreci

Uygulama sürecinin ilk durağı Özel Duygu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezidir. Bu okulda 2 hafta çalışma yapılmıştır. 1. haftanın 1. günü özel öğretmenler ile tanışılmış, DS'li çocuk sayısı tespit edilmiştir. 2. gün öğrencilerle tanışılmış ve uygulamaya başlanmıştır. Ayrıca okulda ortam incelenmiştir. Bu okulda yaşları 7 ile 14 yaş aralığında olan 6 çocuğa uygulama yapılmıştır. Görsel sanatlar eğitimi; bireysel eğitim ve grupla eğitim derslerinde sınırlı olarak verilmektedir. DS'li çocukların bu eğitimlere geliş saatleri tespit edilerek, uygulama bu saatlerde yapılmıştır. 12 günde 6 saat uygulama yapılmıştır. Çocuklara uygulama sırasında pastel veya kuru boya kullanmaları istenmiş ve serbest konulu bir çalışma yaptırılmıştır.

Uygulama yapılan ikinci okul Özel Berfin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezidir. 12 DS’li çocuk tespit edilmiş ve 2 hafta uygulama yapılmıştır. 1. haftanın 1. ve 2. günü özel eğitimci ile görüşülmüş ve öğrencilerle tanışılmıştır. Bu okuldaki DS’li çocukların yaş aralığı 6-19’dur. Görsel sanatlar eğitimi; bireysel eğitim ve grupta eğitim derslerinde sınırlı olarak verilmektedir. DS’li çocukların bu eğitimlere geliş saatleri tespit edilerek, uygulama bu saatlerde yapılmıştır. Uygulama 12 günde 6 saat olarak yapılmıştır. Çocuklar yapacakları resimlerde teknik ve konu olarak serbest bırakılmıştır. Okulda ortam incelenmiştir.

Uygulamanın üçüncü okulu Ayten Elyesa Eğitim Uygulama ve İş Eğitimi Merkezidir. 6 DS’li çocuk tespit edilip 1 hafta uygulama yapılmıştır. 1. gün özel eğitimci ile görüşülmüş ve öğrencilerle tanışılmıştır. Bu okulda DS’li yaş aralığı 14-35’dir. Bu okula devam eden DS’li çocuklar, özel eğitim merkezlerinden farklı olarak, her gün okula gelmektedirler. Görsel sanatlar eğitimi ders olarak programda yer almakta fakat ders öğretmeni olmadığından bu dersin olduğu saatlerde iş eğitimi öğretmeni derse girmektedir. Uygulama 7 günde 3 saat olarak yapılmıştır. Çocuklar yapacakları resimlerde teknik ve konu olarak serbest bırakılmıştır. Okulda eğitim ortamı incelenmiştir.

Uygulamanın yapıldığı dördüncü okul Özel Rengin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezidir. 1. haftanın 1. günü özel eğitimci ile tanışılmış, DS’li çocuk sayısı tespit edilmiştir. 2. gün öğrencilerle tanışılmış ve uygulamaya başlanmıştır. Bu okulda toplam 5 DS’li çocuk tespit edilmiştir. DS’li yaş aralığı 10-30’dır. Görsel sanatlar eğitimi; bireysel eğitim ve grupta eğitim derslerinde sınırlı olarak verilmektedir. DS’li çocukların bu eğitimlere geliş saatleri tespit edilerek, uygulama bu saatlerde yapılmıştır. Uygulama 12 günde 6 saat olarak yapılmıştır. Çocuklar yapacakları resimlerde teknik ve konu olarak serbest bırakılmıştır.

Uygulamanın yapıldığı beşinci okul Özel Dicle Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezidir. Bu okulda 6 DS’li çocuk tespit edilmiştir. Bu okulda 2 hafta çalışma yapılmıştır. Uygulamanın yapılacağı ortam incelenmiştir. DS’li yaş aralığı 7-14’dir. Görsel sanatlar eğitimi; bireysel eğitim ve grupta eğitim derslerinde sınırlı olarak verilmektedir. DS’li çocukların bu eğitimlere geliş saatleri tespit

edilerek, uygulama bu saatlerde yapılmıştır. Uygulama 12 günde 6 saat olarak yapılmıştır. Çocuklar yapacakları resimlerde teknik ve konu olarak serbest bırakılmıştır.

Uygulama son olarak Özel Bir Yaklaşım Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezinde yapılmıştır. Bu okulda 6 DS’li çocuk tespit edilmiştir. Bu okulda 2 hafta çalışma yapılmıştır. Uygulamanın yapılacağı ortam incelenmiştir. DS’li yaş aralığı 7-15’dir. Görsel sanatlar eğitimi; bireysel eğitim ve grupla eğitim derslerinde sınırlı olarak verilmektedir. DS’li çocukların bu eğitimlere geliş saatleri tespit edilerek, uygulama bu saatlerde yapılmıştır. Uygulama 12 günde 6 saat olarak yapılmıştır. Çocuklar yapacakları resimlerde teknik ve konu olarak serbest bırakılmıştır.

Araştırma uygulamaları toplam 11 hafta 45 saat olarak yapılmıştır. 33 saat öğrencilerle uygulama yapılmış, 12 saat de özel eğitimciler ile görüşülerek görsel sanatlar eğitimi dersine ilişkin görüşler alınmıştır. Uygulamanın yapıldığı DS’li yaş aralığı 7- 35’dir.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, Görsel sanatlar eğitiminin Down sendromlu çocuklar üzerindeki etkilerini daha iyi anlayabilmek amacıyla bazı bilgiler toplanmıştır. Bunlar;

1. Öğrenci gözlem formu.
2. Özel eğitim uzmanları ile yapılan görüşmeler.

Verilerin toplaması amacı ile oluşturulan gözlem ve görüşme formları ve de okullarda yapılacak diğer incelemeler için İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü kanalıyla araştırmacı adına Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırma ve uygulama izni alınmıştır (ek 1a, ek 1b, ek 1c, ek 1d).

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırma; örneklem olarak seçilen okullarda bulunan 44 DS’li çocuğa resim yaptırılarak uygulanmıştır. Uygulama sürecinde öğrenci gözlem formu kullanılmıştır. Özel eğitim uzmanlarının görsel sanatlar eğitimi ile ilgili görüşleri alınarak araştırmanın bulgular ve yorumlar bölümünde belirtilmiştir. Araştırma verileri bir araya getirildikten sonra, verilen analizi Microsoft Excel programı kullanılarak ortaya konmuştur.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Down Sendromu (DS)'li çocukların resim yaparken, araştırmacı tarafından doldurulan gözlem formlarının, Excel de alınan veri analizinin tablolastırılmış yüzdelerin yorumları ve özel eğitim uzmanlarının görsel sanatlar dersi ile ilgili görüşleri yer almaktadır.

4.1. Öğrenci Gözlem Formlarının Tablolastırılmış Yüzdeleri ve Yorumları

Tablo 1: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 1. ifadenin yüzdeler dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Derse başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?	%0	%84	%16	%100

Tablo 1' de görüldüğü gibi, 'DS'li çocukların derse başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?' sorusuna "Evet" diyenler olmazken, hayır %84 ve bazen %16 olarak cevap verilmiştir. Böylece DS li çocukların derse başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 2: Araştırmaya katılan DS’li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 2. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resim yapmaya hemen başladı mı?	%80	%20	%0	%100

Tablo 2’ de görüldüğü gibi, ‘Resim yapmaya hemen başladı mı?’ sorusunun yüzdelik dağılımı; evet %80, hayır %20 ve bazen %0’dır. Down sendromlu çocukların resim yapmaya hemen başladığı görülmektedir. Resim yapmak DS’li çocuklar için keyif verici bir etkinlik olduğunu söylenebilir.

Tablo 3: Araştırmaya katılan DS’li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 3. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resim yapmaya itiraz etti mi?	%6,8	%82	%11	%100

Tablo 3’ de görüldüğü gibi; down sendromlu çocukların %6,8’i resim yapmaya itiraz etmişken, %82’ si itiraz etmemiş, %11’ i ise bazen itirazda bulunmuştur. Bu da DS’ li çocukların resim yapmaya itiraz etmedikleri sonucunu ortaya çıkarmıştır. Resim yapmak; DS’li çocukların kendilerini ifade etmede bir araç olarak kullandıkları söylenebilir. Bundan dolayı çocuğa keyif veren ve ifade metodu olarak gördüğü bu etkinliğe itiraz etmediği tespit edilmiştir.

Tablo 4: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 4. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resim yapmaya başlamadan önce arkadaşlarından yardım istedi mi?	%4,5	%89	%6,8	%100

Tablo 4'de görüldüğü gibi; DS'li çocukların %89'u resim yapmaya başlamadan önce arkadaşlarından yardım istememiştir. %4,5 yardım almış, %6,8 ise bazen yardım aldığı tespit edilmiştir. Çocuğun yardım almamış olması, kendine olan güveninin bir göstergesi olabilir.

Tablo 5: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 5. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resim yaparken öğretmeninden yardım istedi mi?	%25	%64	%11	%100

Tablo 5'de görüldüğü gibi; DS'li çocukların %64'ü öğretmeninden yardım istememiştir. %25'i ise yardım almış, %11' inin ise bazen yardım aldığı görülmüştür.

Tablo 6: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 6. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resim yaparken malzemelerini arkadaşları ile paylaştı mı?	%80	%14	%6,8	%100

Tablo 6'da görüldüğü gibi; %80 DS'li çocuk resim yaparken malzemelerini arkadaşları ile paylaşmış,%14'ü paylaşmamış ve %6,8'i ise bazen paylaşmış olarak tespit edilmiştir. DS'li ve tüm özel gereksinime ihtiyaç duyan çocukların görsel sanatlar eğitimi ile sosyalleştiklerini söyleyebiliriz. Sosyalleşmenin ve ifade gücünün artması paylaşım ile doğru orantılıdır. Paylaşımın artması çocuğun kendine olan güvenini sağlayacak ve hayatının her alanına yansıtmasına neden olacaktır.

Greenspan ve Weider (2004)'in belirttiği gibi; 'Çocuğunuzu bir gruba sokmakla ona yardım etmiş olursunuz. Eğer çocuğunuz bir guruba yaklaşırsa, ona onlarla birlikte olması yolunda cesaret verin. Ona, eğer onlara katılırsa, ne yapmak istediğini söylemesini ya da ne yaptıkları konusunda bir fikir vermek arzusunda olduğunu telkin edin. Ona, gerektiğinde yüksek tonda ses kullanmasını tavsiye edin'.

Tablo 7: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 7. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?	%9,1	%82	%9,1	%100

Tablo 7'de görüldüğü gibi; %82 DS'li çocuk ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulunmamıştır. Ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulunan %9,1'dir. Aynı oran bazen içinde geçerlidir.

Tablo 8: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 8. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resim yaparken sıkıldı mı?	%11	%61	%27	%100

Tablo 8'de görüldüğü gibi; % 61 DS' li çocuk resim yaparken sıkılmamıştır. %11'i sıkılmış, % 27'sinin ise bazen sıkıldığı görülmüştür. Eğlenceli, keyif verici ve kendini oldukça rahat ifade ettiği düşünüldüğünden, çocuğun sıkılmadığını söylenebilir.

Tablo 9: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 9. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resim yaparken arkadaşlarından yardım istedi mi?	%6,8	%84	%9,1	%100

Tablo 9'da görüldüğü gibi; %84 DS'li çocuk resim yaparken arkadaşlarından yardım istememiştir. %6,8 yardım istemiş, %9,1'inin ise bazen yardım aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 4, tablo 5 ve tablo 9 da yer alan ifadeler incelendiğinde; DS'li çocukların resim yapmaya başlamadan önce ve resim yaparken arkadaşlarından yardım istememiş olması ve de öğretmeninden yardım istememiş olması; çocuğun kendine güveninin olduğunu ve ortaya çıkaracağı sonucun kendini manevi bir rahatlığa ulaştıracak olduğunu söylenebilir.

Tablo 10: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 10. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resim yaparken kullandığı malzemeye zarar verdi mi?	%4,5	%86	%9,1	%100

Tablo 10’da; DS’li çocukların %86’sı kullandığı malzemeye zarar vermediği tespit edilmiştir. %4,5 kullandığı malzemeye zarar vermiş, %9,1’inin ise bezen zarar verdiği görülmektedir.

Tablo 11: Araştırmaya katılan DS’ li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 11. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resim yapmaya devam ediyorken, resmine zarar verdiği oldu mu?	%2,3	%93	%4,5	%100

Tablo 11’de görüldüğü gibi; %93 DS’li çocuk resim yapmaya devam ediyorken, resmine zarar vermediği görülmüştür. %2,3’ü zarar vermiş, %4,5 ‘inin ise bazen zarar verdiği tespit edilmiştir.

Tablo 12: Araştırmaya katılan DS’ li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 12. ifadenin yüzdelik dağılımı: (Dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?)

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?	%6,8	%84	%9,1	%100

Tablo 12'den; %84 DS'li çocuk dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulunmamıştır. %6,8 DS'li çocuk dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulunurken,% 9,1'inin ise bazen bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1, tablo 7 ve tablo 12 de bulunan ifadelerin sonuçları incelendiğin de; derse başlamadan önce, ders süresince ve dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulunmadıkları anlaşılmıştır. DS'li çocukların uyum problemi yaşamadığı, özel eğitim uzmanları ile de yapılan görüşmeler sonucunda sadece görsel sanatlar eğitiminde değil bütün derslerde sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulunmadıkları anlaşılmıştır.

Tablo 13: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 13. ifadenin yüzdeler dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resmini tamamladı mı?	% 91	% 9.1	% 0	%100

Tablo 13'de görüldüğü gibi; %91 DS'li çocuk resmini tamamlamış,% 9,1 ise tamamlamamıştır. Çocuklar verilen süreyi sonuna kadar kullanmışlardır. Dil gelişimi geç ve zor ilerleyen bu çocukların, resim yapmayı bir ifade aracı olarak kullandıkları düşünüldüğünde, bütün zamanı kullanarak kendilerini rahatlattıklarını söyleyebiliriz. Bundan dolayı resimlerini tamamlamış oldukları ifade edilebilir.

Tablo 14: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 14. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resim yapmayı tamamladıktan sonra yaptığı resmi arkadaşlarına gösterdi mi?	%57	%39	%4,5	%100

Tablo 14' de görüldüğü gibi; % 57 DS'li çocuk resim yapmayı tamamladıktan sonra yaptığı resmi arkadaşlarına göstermiştir. % 39'u göstermemiş,%4,5'i ise bazen göstermiştir olarak tespit edilmiştir. Yaptığı resmin kendini ifade ettiğini düşündüğünden; öğretmeni ve arkadaşları ile paylaşmış ve bu da paylaşımın ve sosyalleşmenin ortaya çıkmasına neden olduğunu söylenebilir.

Grup çalışmaları öğrencilerin paylaşma, işbirliği yapma, sorumluluk alma, tartışarak ortak paydada buluşma duygularını geliştirmeyi, sosyalleşmesini hedefler. Öğrenciler, fikir alış verişinde bulunarak, yaratıcı duygularını harekete geçirirler ve ortak çalışma mutluluğu yaşarlar. Zaman alıcı uygulamalarda işbirliği nedeniyle zamandan tasarruf ederek çalışmaya olan ilgilerini kaybetmez, daha büyük haz duyarlar (Yılmaz, 2005: 24). Özellikle sessiz ve içe kapanık öğrencilerin, grup eğitimlerinde, diğer öğrencilerle iletişim halinde bulunması grup çalışmalarının önemini göstermektedir.

Tablo 15: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 15. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar verdi mi?	%0	%95	%4,5	%100

Tablo 15'de görüldüğü gibi; resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar verdi mi? Sorusunun %0 evet, %95' i hayır %4,5'nin ise bazen zarar verdiği görülmüştür.

Tablo 10 ve tablo 15 incelendiğinde; DS'li çocuğun resim yaparken ve resmini tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar vermediği görülmüştür. Bu da; çocuğun yaptığı işe karşı sorumluluk duygusunun olduğunu ve kendisine sunulan bir olanağı olumlu yönde değerlendirmek istediği şeklinde ifade edebilir.

Tablo 16: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 16. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resim yapmayı tamamladıktan sonra bitirmiş olduğu resme zarar verdi mi?	% 0	% 100	% 0	%100

Tablo 16’da görüldüğü gibi; DS’li çocukların hiçbiri resim yapmayı tamamladıktan sonra bitirmiş olduğu resme zarar vermemiştir.

Tablo 11 ve tablo 16 da yer alan ifadeler incelendiğinde; DS’li çocukların, resim yapmaya devam ediyorken ve bitirmiş olduğu resme zarar vermediği görülmüştür. Resim yapmak çocuklar için keyif verici ve eğlenceli bir etkinlik olduğu ve bundan dolayı ortaya çıkan sonuçların kendileri için önemli olduğu düşünüldükçe resimlere zarar vermedikleri söylenebilir.

Tablo 17: Araştırmaya katılan DS’ li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 17. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini topladı mı?	% 84	% 11	% 4,5	% 100

Tablo 17’de görüldüğü gibi; % 84 DS’li çocuk resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini toplamıştır. % 11 toplamamış, %4,5’inin ise bazen topladığı görülmüştür. DS’li çocukların oldukça düzenli ve titiz olduklarını söyleyebiliriz. Özel eğitim uzmanları ile yapılan görüşmelerde; bu çocukların diğer engel guruplarındakinden daha düzenli ve dikkatli oldukları ifade edilmiştir. Aynı tutum görsel sanatlar eğitimi dersinde de gösterilmiştir.

Tablo 18: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken gözlemci tarafından doldurulan öğrenci gözlem formundaki 18. ifadenin yüzdelik dağılımı:

İFADE	EVET	HAYIR	BAZEN	TOPLAM
Yaptığı resmi yanına almak istedi?	%39	%57	%4,5	%100

Tablo 18 de görüldüğü gibi; %39 öğrenci yaptığı resmi yanına almak istemişken, %57'si almamış,%4,5'inin ise bazen aldığı görülmüştür. Okullarda yapılan pek çok etkinlik, her öğrenci için açılmış dosyalara konularak, çocukların gelişim süreçleri takip edilmektedir. Çocuk bir süre sonra yaptığı çalışmaların kendisinde kalmayacağını öğrenmiş olduğundan, %57 DS'li çocuk yaptığı resmi yanına almamıştır.

Tablo 19: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yapmaya başlamadan önceki durumu gösterir dağılım:

İFADE	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli	Toplam
Öğrencinin resim yapamaya başlamadan önceki durumu	%9,1	%43	%27	%16	%4,5	%100

Tablo 19 da görüldüğü gibi; % 43 DS'li çocuk resim yapmaya başlamadan önce mutlu olarak görülmüştür. %9,1'i çok mutlu, %27'si kararsız, %16'sı huzursuz ve % 4,5'inin ise öfkeli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 20: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resim yaparken ki durumunu gösterir dağılım:

İFADE	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli	Toplam
Resim yaparken öğrencinin genel durumu	%32	%45	%18	%4,5	%0	%100

Tablo 20’de görüldüğü gibi; resim yaparken öğrencinin genel durumunu gösterir dağılım; %32 çok mutlu, %45 mutlu,%18 kararsız,% 4,5 huzursuz ve % 0 öfkeli olarak tespit edilmiştir.

Tablo 21: Araştırmaya katılan DS' li çocukların resmi tamamladıktan sonraki durumunu gösterir dağılım:

İFADE	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli	Toplam
Resmi tamamladıktan sonraki durumu	%45	%48	%4,5	%2,3	%0	%100

Tablo 21’de görüldüğü gibi; resmi tamamladıktan sonraki durumu gösterir dağılım; %45 çok mutlu,%48 mutlu,%4,5 kararsız,%2,3 huzursuz, %0 öfkeli olarak tespit edilmiştir.

Tablo 19, tablo 20 ve tablo 21 incelendiğinde; % 9,1 Öğrencinin resim yapamaya başlamadan önceki durumu çok mutlu iken, bu oran; resim yaparken % 32 ve resmi tamamladıktan sonra ise % 45'e yükselmiştir. Öğrencinin resim yapamaya başlamadan önceki durumunda: kararsız, huzursuz ve öfkeli oranları sırasıyla; %27, %16 ve % 4,5'dir. Resim yaparken öğrencinin genel durumun da, kararsız, huzursuz ve öfkelinin sırasıyla oranları; %18, %4,5 ve % 0'dır. Resmi tamamladıktan sonraki durumun da kararsız, huzursuz ve öfkelinin sırasıyla dağılımı; %4,5 , % 2,3 ve % 0'dır. Bu istatistiksel veriler incelendiğinde; Öğrencinin resim yapamaya başlamadan önceki durumunda kararsız, huzursuz ve öfkeli ifadelerinde, resim yaparken ve resmi tamamladıktan sonra ciddi bir fark olmuştur. DS'li çocuk üzerinde oldukça rahatlatıcı bir sonuç bıraktığını söyleyebiliriz. Mutlu ifadesi sırasıyla %43 ,%45 ve %48 olarak görülmektedir. Çocuğun genel halinin mutlu olduğu şeklinde bir ifade kullanabiliriz.

Tablo 22: Öğretmen pekiştireç kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumunu gösterir dağılım:

İFADE	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli	Toplam
Öğretmen pekiştireç kullanmadn önce resmi yapan öğrencinin genel durumu	%9,1	%61	%25	%2,3	%2,3	%100

Tablo 22’de görüldüğü gibi; %61 DS’li çocuk öğretmen pekiştireç kullanmadan önce mutlu iken, %9,1’i çok mutlu, %25 kararsız,% 2,3’ü huzursuz ve % 2,3’nün de öfkeli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 23: Öğretmen pekiştireç kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumunu gösterir dağılım:

İFADE	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli	Toplam
Öğretmen pekiştireç kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumu	%66	%30	%2,3	%2,3	%0	%100

Tablo 23’de görüldüğü gibi; öğretmen pekiştireç kullandıktan sonra %66 öğrencinin çok mutlu olduğu görülmüştür. %30’u mutlu, %2,3’ü kararsız, %2,3’ü huzursuz,%0 ise öfkeli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 22 ve tablo 23; Öğretmenin pekiştireç kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumunu gösterir dağılım incelendiğinde %9,1 çok mutlu ,%61 mutlu iken, öğretmen pekiştireç kullandıktan sonra çok mutlu oranı %66’ ya yükselmiş; mutlu oranı ise %30 düşmüştür. Öğrencilerin büyük oranda çok mutlu oldukları görülmüştür. Kararsız, huzursuz ve öfkeli ifadeleri sırasıyla öğretmen pekiştireç kullanmadan önce; %25, %2,3 ve %2,3 olarak tespit edilmiştir. Bu oran öğretmenin pekiştireç kullanmasından sonra sırasıyla; %2,3 ,%2,3 ve %0 olmuştur. Kararsız ifadesinin büyük oranda düştüğü görülmektedir.

Öğretmen öğrencilere karşı sözlü pekiştireçlerde bulunmuştur. Bu ifadeler; ‘aferin’, ‘bravo’ ve ‘çok güzel olmuş’ dır. Ortaya çıkan istatistiksel veriler karşılaştırıldığında pekiştirecin DS’li çocuklar üzerinde olumlu bir etkisi olduğu görülmektedir. Greenspan ve Weiderin belirttiği gibi; Down’lı çocuklar genellikle pek ılıman ve gösterilen ilgiye yanıt veren, giriştikleri işe de sarılan, duygusal sistemleri çok iyi çalışan kimselerdir. Bu kuvvetli yönlerini cesaretlendirerek gitgide artan düzeylerde onların bilişsel yetilerini kuvvetlendirebiliriz (2004: 514).

4.2. Özel Eğitim Uzmanlarının Görsel Sanatlar Dersi İle İlgili Görüşleri

Bu araştırma, Diyarbakır Özel Berfin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Dicle Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Duygu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Rengin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Özel Bir Yaklaşım Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi ve Ayten Elyesa Eğitim Uygulama ve İş Eğitimi merkezinde çalışan, 12 özel eğitim uzmanı ile görüşmeler yapılarak onların görsel sanatlar dersi ile ilgili görüşleri alınmıştır.

Görüşme sorularının ilk bölümü, kişisel bilgiler olarak oluşturulmuştur.

- **‘Mezun olduğunuz öğrenim programı nedir?’** sorusuna verilen 12 cevap ‘Özel Eğitim Öğretmenliği’ şeklindedir.
- **‘Bu meslekteki kaçınıcı yılınız?’** sorusuna verilen cevap aralığı 3 ile 15 yıl olarak, değişken cevaplar verilmiştir.

Görüşme sorularının ikinci bölümü; **‘Özel eğitimcilerin görsel sanatlar eğitimi ile ilgili görüşleri nelerdir?’** olarak belirlenerek, sekiz ayrı soru şeklinde yöneltilmiştir. Bunlar;

- Özel eğitim uzmanlarının; **‘Görsel sanatlar eğitiminin özel eğitimdeki yeri ve önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?’** sorusuna genel olarak verdiği cevaplar:

DS’li çocukların görsel algısını zenginleştirebileceği, sosyal anlamada iletişim kurmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Özellikle dil gelişimi geç

ve zor ilerleyen özel eğitime gereksinim duyan çocukların görsel sanatlar eğitimi ile etkili bir ifade biçimi oluşturacakları düşünülmektedir. El ve göz koordinasyonunun geliştirilmesine katkı sağlamakta olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca tüm özür gurubunda bulunan bireylere görsel sanatlar eğitiminin gerekli olunması vurgulanmıştır.

Çocuk, zihninde yarattığı ve algıladığı dünyayı dışa vuracak kavramsal yetiye sahip olmadığı için, bunu dışa en iyi ifade edecek, biçimlendirecek alan olan görsel sanatlar aracılığı ile form, biçim ve şekil üzerinden kendini somut gerçekliğin merkezine daha yakın oturabilecek ifade alanı olarak görebilmektedir.

Çocuk dünyayı biçim ve renk üzerinden tanımaya ve isimlendirmeye çalıştığı için görsel sanat eğitimi birinci elden bir dil misyonuna sahiptir.

Görsel sanatlar eğitimde gösterip yaptırma metodu kullanılarak, engelli çocukların, gerçek dünyada algıladığı objeleri görsel olarak çizerek ve de boyayarak o objenin öğrenmedeki kalıcılığını ve hızlı öğrenmesini kolaylaştırdığı görülmektedir.

Görsel sanatlar eğitimi, engelli çocuğun, günlük hayatta sergilediği sıradan davranış biçimlerinden biraz da olsa uzaklaştırıp, daha geniş yaratıcı bir zeminde kendini ifade etme olanağı tanımaktadır.

- Özel eğitim uzmanlarının; **‘Çocukların engellilik durumlarına göre bir görsel sanatlar eğitimi programı uygulanıyor mu? Açıklayınız?’** sorusuna genel olarak verdiği cevaplar:

Genel olarak görsel sanatlar eğitiminin uygulanmadığı belirtilmiştir. Bazı okullarda sınırlı düzeyde ve çocukların engellilik durumuna göre uygulandığı, gerekli ortam ve koşulların kısmen de olsa özel eğitim uzmanları tarafından sağlanarak etkili bir görsel sanatlar eğitiminin sağlandığı belirtilmiştir.

Görme ve işitme engelli çocuklar için; yoğurma etkinliğinin uygulanması, zihinsel engelli çocuklar için ise kesme, yapıştırma, katlama ve boyama etkinliklerinin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Fakat okullardaki mevcut yapılanmadan dolayı bu uygulamaların gerçekleştirilemediği ifade edilmiştir.

- Özel eğitim uzmanlarının; **‘Görsel sanatlar eğitiminin DS’li çocukların hareket gelişimine katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?’** sorusuna genel olarak verdiği cevaplar:

DS’li çocuklarda özellikle küçük ve büyük kas gelişimine katkısı olduğu düşünülmektedir. BEP’ de DS’li çocuklar için uygun bir görsel sanatlar eğitimi ile hareket gelişiminin daha etkili bir biçimde olacağı belirtilmiştir.

Görsel sanatlar eğitiminde kullanılan araç ve gereçlerin doğru olarak kullanılmasına yönelik yapılan pratiklerin çocukların büyük ve küçük kas gelişimini olumlu yönde etkileyeceğinden dolayı, günlük yaşamdaki hareket alanını kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Özel eğitim uzmanları tarafından verilen örnek; makas kullanarak yapılan kesme- yapıştırma etkinliğinin küçük kas gelişimi için olumlu etki yarattığı tespit edilmiştir.

- Özel eğitim uzmanlarının; **‘Görsel sanatlar eğitiminin down sendromlu çocukların sosyal gelişimine katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?’** sorusuna genel olarak verdiği cevaplar:

Uygun araç ve gereçlerin olması durumunda, grupla eğitim verilen sınıflarda görsel sanatlar eğitiminin etkisi ile DS’li çocukların etkili iletişim kurma, kendini guruba kabullendirme, sosyal bir varlık olduğunu anlama, yardımlaşma ve paylaşımın etkisi olacağı düşünülmektedir.

DS’li çocukların ağır olan dil fonksiyonları; içe kapanıklık, gruptan uzaklaşma ve akranları ile olan iletişimi engellediğinden dolayı, görsel sanatlar eğitiminde uygulanan etkinliklerin, çocuğun sosyal gelişimine, çevre ile olan uyum sürecini hızlandırmasına ve etkili bir iletişime geçmesine olanak sağladığı düşünülmektedir.

Görsel sanatlar eğitimi, inatçı, istemediği şeyi yapmayan, kendi yapabileceği işi başkasına yaptırma eğilimi olan bazı DS’li çocuklara; kurallı yaşamayı, paylaşmayı, üzerine düşen sorumlulukları yerine getirme gibi sosyal duygu ve davranışlar kazandırır.

DS'li çocukların yaptığı çalışmaların sergilenmesi, beğenilmesi ve paylaşılması çocuğun kendine olan güven duygusunu geliştirmesine neden olduğu ifade edilmiştir.

- Özel eğitim uzmanlarının; **'Görsel sanatlar eğitiminin down sendromlu çocukların zihinsel gelişimine katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?'** sorusuna genel olarak verdiği cevaplar:

Görsel sanatlar eğitimi ile soyut ve somut kavramları, görsel biçimlendirme öğelerini kullanarak tanımayı, görmeyi ve öğrendiklerini gerçek hayata aktarmayı kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Örneğin; güneş sarı, gökyüzü mavi, ağaç yeşil gibi örnekler verilerek bunlar doğada gösterilip, resimleri yaptırılır.

DS'li çocukların dikkat süreleri kısa ve dağınık olduğundan yaşamındaki nesneleri öğrenmede güçlük çekmektedirler. Bu sebepten dolayı görsel sanatlar eğitimi ile bu nesnelerin gösterip yaptırma tekniği kullanılarak öğrenmede pekiştirme ve kalıcılığı sağlama etkisi olduğu söylenmiştir.

Görsel sanatlar eğitiminde uygulanan farklı etkinliklerin denenmesinin DS'li çocukların yaratıcı zihinsel süreçlerine katkı sağladığı görüşü ifade edilmiştir.

- Özel eğitim uzmanlarının; **Down sendromlu çocukların görsel sanat eğitimine tutum ve davranışları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?** sorusuna genel olarak verdiği cevaplar:

DS'li çocukların görsel sanatlar eğitimi dersinde oldukça olumlu davranışlarda bulunduğu söylenmiştir. Bazı olumsuz tutum ve davranışları olan çocukların bu derse ilgili oldukları ve de çok keyifli saatler geçirdikleri özel eğitim uzmanları tarafından belirtilmiştir.

- Özel eğitim uzmanlarının; **Down sendromlu çocukların görsel sanat eğitimi ile etkili iletişim kurabildiklerini düşünüyor musunuz? Neden?** sorusuna genel olarak verdiği cevaplar:

DS'li çocukların dil fonksiyonları geç ve zor ilerlediğinden dolayı iletişimi en iyi görsel sanatlar eğitimi aracılığı ile kurdukları belirtilmiştir. Özellikle gurupla yapılan eğitimlerde çocukların birbirleriyle ve de öğretmenleri ile iletişimi, bu derste oldukça yoğun bir şekilde yaptıklarını ifade etmişlerdir.

- Özel eğitim uzmanlarının; **Görsel sanatlar eğitimi dersini yeterli buluyor musunuz? Neden?** sorusuna genel olarak verdiği cevaplar:

Araştırmanın yapıldığı bu okullarda görsel sanatlar eğitimi bireysel ve gurup eğitimlerinde sınırlı olarak yapılmaktadır. Görüşme yapılan bütün özel eğitim uzmanları bunun yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. DS'li çocuklar olmak üzere, özel eğitime gereksinim duyan bütün bireylerin görsel sanatlar eğitimi almaları gerektiği görüşünde bulunmuşlardır.

Görüşme sorularının üçüncü bölümünde DS'li çocukların **görsel sanatlar eğitimi ile ilgili kazanımlarına ilişkin görüşlerine** yer verilmiştir. Bu görüşler;

- DS'li çocuklar, görsel sanatlar eğitiminin etkisi ile etkili iletişim kurma becerisi kazanacaktır.
- El- göz koordinasyonunun sağlanmasında görsel sanatlar eğitiminin önemli bir etkisi vardır.
- Görsel sanatlar eğitiminde ortaya çıkardığı ürünler DS'li çocukların; kendilerini fark edip, özgüvenlerinin gelişmesini sağlayacaktır.
- Somut ve soyut kavramları öğrenmede kolaylık yaşayacaktır,
- Görsel sanatlar eğitimi, DS'li çocukların zihinsel gelişimlerinde, kavram bilgisinin oluşmasına destek olduğu belirtilmiştir. Bunar; şekil- zemin ilişkisi, boyut, renk ve sayıdır.
- DS'li çocuğun; kalem, fırça ve makası görsel sanatlar eğitiminde kullanması küçük kas gelişimini olumlu yönde etkileyeceği ifade edilmiştir.

- Görsel sanatlar eğitimi ile başarma duygusu, özgüven gelişimi ve yaratıcılık gibi kazanımların oluştuğu belirtilmiştir.
- Gurup içi etkinliklerde, malzeme alış verişi paylaşımı sağlayarak çoğun sosyalleşmesini geliştirdiğini sağladığı belirtilmiştir.
- Dil gelişimi geç ve zor ilerleyen DS'li çocukların görsel sanatlar eğitiminin etkisi ile kendilerini ifade ettiklerini belirtmişlerdir.
- Görsel sanatlar eğitiminin zihinsel, sosyal, beceri ve hareket gelişimine büyük bir katkı sağladığı belirtilmiştir.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına ve yorumlarına dayalı olarak tartışmaya, ulaşılan sonuçlara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Görsel sanatlar eğitiminin Down sendromlu çocuklar üzerindeki etkisi; örneklem olarak seçilen okullarda, öğrenci gözlem formu ve özel eğitimci görüşme formu uygulanarak tespit edilmiştir.

5.1. Tartışma

Araştırma, Görsel sanatlar eğitiminin Down sendromlu çocuklar üzerindeki etkisini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın uygulama aşamasında örneklem olarak seçilen okullarda bulunan 44 DS'li çocuk ile atölye çalışması yapılmış, 12 özel eğitim uzmanı ile görüşmeler yapılarak görsel sanatlar eğitimi hakkındaki görüşleri alınmıştır. Uygulamaya başlanmadan önce okullar ve öğrenci sayısı tespit edilerek, bu okullarda çalışan bütün öğretmenler ile görüşülmüştür.

Öğrenci gözlem formundan elde edilen istatistiksel veriler tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Her soru için bir tablo ve toplamda 23 tablo yapılmıştır. İstatistiksel sonuçlar göz önüne alınarak; DS'li çocukların tutum davranışlarında olumsuz bir durum gözlemlenmemiştir. Görsel sanatlar eğitimi dersinde oldukça eğlenceli zaman geçirmiş oldukları görülmüştür ve dersin sonunda ise beklenen olumlu davranışlar gözlemlenmiştir.

12 özel eğitim uzmanı ile yapılan görüşmeler sonunda ise; görsel sanatlar eğitiminin gerekliliği vurgulanmıştır. DS'li çocuklar olmak üzere bütün engelli çocuklar için gerekli bir ders olduğu belirtilmiştir. Çocukların zihinsel, sosyal, beceri ve hareket gelişimini olumlu yönde etkileyeceği ifade edilmiştir.

Araştırma uygulamaları toplam 11 hafta 45 saat olarak yapılmıştır. 33 saat öğrencilerle uygulama yapılmış, 12 saat de özel eğitimciler ile görüşülerek görsel

sanatlar eğitimi dersine ilişkin görüşler alınmıştır. Uygulamanın yapıldığı DS’li yaş aralığı 7- 35’dir.

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda şunlar söylenebilir;

Görsel sanatlar eğitimi dersinin, DS’li çocuklar üzerinde olumlu etkileri görülmüştür. Ayrıca özel eğitim uzmanları ile yapılan görüşmelerde de bu dersin gerekliliği vurgulanmıştır.

Araştırma konusunun tartışılmasına katkı sağlayacak aşağıdaki benzer çalışmalara da tekrar değinilmekte yarar vardır.

Bayraktar’ın (2007) yüksek lisans tezi olarak yapmış olduğu araştırmada ‘Resme başlamadan önce %19 öğrenci mutlu iken, bu oran resim yaptıktan sonra %38 olmuştur. %100’lük bir artış görülmektedir. Resme başlamadan önce %24 öğrenci mutsuz iken, bu oran resmi yaptıktan sonra %6 olmuştur. %75 azalma görülmektedir. Resme başlamadan önce %9 öğrenci huzurlu iken, bu oran resmi yaptıktan sonra %37 olmuştur. Huzurlu öğrenci oranı %311,11’lik bir değişim göstermiştir. Resme başlamadan önce %28 öğrenci huzursuz iken, bu oran resmi yaptıktan sonra % 19 olmuştur. Huzursuz öğrencilerin oranında % 32,15’lik bir azalma olmuştur. Resme başlamadan önce %20 öğrenci öfkeli iken bu oran resim yaptıktan sonra %0 olmuştur. %100 azalma görülmüştür’ sonuçlarına ulaşmıştır.

Ünal Kaya’nın (2007) yüksek lisans tezi olarak yapmış olduğu araştırmada ‘okullarda zihin engelli öğrencilere eğitim veren özel eğitim öğretmenlerinin, zihin engelli öğrencilerin görsel sanatlar eğitimi ile ilgili eğitim durumlarının, yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Görsel sanatlar eğitimi müfredatının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşlerini incelediğimizde, öğretmenlerin genelde müfredat içeriğinin, ‘uygulamada birtakım aksaklıklara neden olduğu’, görüşünde oldukları’ sonucuna ulaşılmıştır.

Eria Ping- Ying Li, Yuet- Ming Liu, Natalie Chung- Yan Lok, Vivien Wai-Kwan Lee tarafından ‘Successful Experience of People With Down Syndrome’ (down sendromlu insanların başarılı deneyimleri)’ konulu bir araştırma yapılmıştır

(2006). 10 DS'li bireyin; akademik performansa sahip olduğu, dans yeteneğinin, spor ve sosyal hayata duyarlı oldukları tespit edilmiştir (yüzme, bale, serbest jimnastik, aletli jimnastik, ata binme. vb.). DS'li bireylerin hareket ve sosyal gelişiminin (küçük ve büyük kas gelişimi), bilişsel ve zihinsel gelişiminden daha erken olduğu ifade edilmiştir' sonucuna ulaşılmıştır.

Jossa, 'Teaching Arts to Individuals With a Disability' konulu araştırmasında; engelli kişilere verilen sanat eğitime etki eden faktörleri incelemektedir. Bunun amacı okuyucuya çok yönlü sanat eğitimi ve planlaması hakkında deneyimlerle derin bir farkındalık vermektir.

5.2. Sonuç

1. Görsel sanatlar eğitimi dersinde, DS'li çocukların derse başlamadan önce, ders süresince ve dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulunmadığı görülmüştür. Bu sonuç öğrenci gözlem formunda 1. 7. ve 12. sorular olarak belirlenmiştir. Tablo 1, tablo 7 ve tablo 12 de istatistikler sonuçları yer almaktadır (Bkz. Tablo 1,7,12). Bu sonuçlar incelendiğinde çocukların genel olarak uyum problemi yaşamadıkları anlaşılmaktadır.

2. DS'li çocukların resim yapmaya hemen başladığı görülmüştür. Tablo 2 de istatistiksel sonuçları yer almaktadır (Bkz. Tablo 2). Çocuklar için resim yapmanın keyif verici bir etkinlik olduğu düşünülerek hemen başlamış oldukları düşünülmüştür.

3. DS'li çocukların resim yapmaya itiraz etmediği tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 3). Çocuğa keyif veren ve ifade metodu olarak gördüğü bu etkinliğe itiraz etmediği tespit edilmiştir.

4. DS'li çocukların resim yapmaya başlamadan önce ve resim yaparken arkadaşlarından yardım istemediği görülmüştür. Ayrıca uygulama sırasında öğretmeninden de yardım almadığı tablo 4, tablo 5 ve tablo 9 da yer alan istatistiksel sonuçlardan anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 4,5,9). Çocuğun kendine güveninin

olduğunu ve ortaya çıkaracağı sonucun kendini manevi bir rahatlığa ulaştıracağını söyleyebiliriz.

5. DS'li çocuklar resim yaparken malzemelerini arkadaşları ile paylaşmıştır. Tablo 6 da yer alan istatistiksel sonuçlardan anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 6). Sosyalleşmenin ve ifade gücünün artması paylaşım ile doğru orantılıdır. Paylaşımın artması çocuğun kendine olan güvenini sağlayacak ve hayatının her alanına yansıtmasına neden olacaktır.

6. DS'li çocukların resim yaparken sıkılmadıkları görülmüştür. (Bkz. Tablo 8.). Tablo 8 de görülen istatistiksel veriler bu sonucu sağlamıştır. Çocukların kendilerini oldukça rahat ifade ettiği, dersi eğlenceli ve keyif verici olarak gördükleri düşünüldüğünden sıkılmadıklarını söyleyebiliriz.

7. DS'li çocukların resim yaparken ve resmini tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar vermediği görülmüştür. Tablo 10 ve 15 de yer alan istatistiksel veriler sonucunda bu bilgiye ulaşılmıştır (Bkz. Tablo 10, 15). Çocuğun yaptığı işe karşı sorumluluk duygusunun olduğunu ve kendisine sunulan bir olanağı olumlu yönde değerlendirmek istediği şeklinde ifade edebiliriz.

8. DS'li çocukların, resim yapmaya devam ediyorken ve bitirmiş olduğu resme zarar vermediği görülmüştür. Resim yapmak çocuklar için keyif verici ve eğlenceli bir etkinlik olduğu ve bundan dolayı ortaya çıkan sonuçların kendileri için önemli olduğu düşünülerek resimlere zarar vermediklerini söyleyebiliriz. Tablo 11 ve 16 da yer alan istatistiksel veriler sonucunda bu bilgiye ulaşılmıştır (Bkz. Tablo 11, 16)

9. DS'li çocuklar resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini toplamıştır. Özel eğitim uzmanları ile yapılan görüşmeler sonucunda, çocukların diğer engel guruplarındakinden daha düzenli ve dikkatli oldukları ifade edilmiştir. Aynı tutum görsel sanatlar eğitimi dersinde de gösterilmiştir (Bkz. Tablo 17).

10. DS'li çocukların uygulama sonucunda yaptığı resmi yanına almadığı görülmüştür (Bkz. Tablo 18). Okullarda yapılan pek çok etkinlik, her öğrenci için

açılmış dosyalara konularak, çocukların gelişim süreçleri takip edildiğinden, çocukların bir süre sonra yaptığı çalışmaların kendisinde kalmayacağını öğrenmiş olduğundan, % 57 DS'li çocuk yaptığı resmi yanına almak istememiştir.

11. DS'li çocukların görsel sanatlar eğitimi dersinde, genel durumlarında çok büyük bir değişim görülmüştür. Tablo 19, 20 ve 21 incelendiğinde; çok mutlu, mutlu, kararsız, huzursuz ve öfkeli ifadelerinde, resim yapamaya başlamadan önce, resim yaparken ve resmi tamamladıktan sonra ciddi bir fark oluşmuştur. Kendilerini resim yaparken kolayca ifade ettikleri düşünüldüğünden, çocukların ruh halinde olumlu bir değişim olduğunu söyleyebiliriz (Bkz. Tablo 19, 20, 21).

12. Öğretmen pekiştireç kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumu ile pekiştireç kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumu arasında ciddi bir fark oluşmuştur (Bkz. Tablo 22, 23). Ortaya çıkan istatistiksel veriler karşılaştırıldığında pekiştirecin DS'li çocuklar üzerinde olumlu bir etkisi olduğu görülmektedir.

13. Özel eğitim uzmanlarının görsel sanatlar dersi ile ilgili görüşleri incelendiğinde;

DS'li çocuklar, görsel sanatlar eğitiminin etkisi ile

- Etkili iletişim kurma becerisi kazanacağını,
- El- göz koordinasyonunun sağlanması,
- Kendilerini fark edip, özgüvenlerinin gelişmesi,
- Somut ve soyut kavramları öğrenmede kolaylık yaşayacağı,
- Zihinsel gelişimlerinde kavram bilgisinin oluşması,
- Kalem, fırça ve makası görsel sanatlar eğitiminde kullanarak küçük kas gelişimini olumlu yönde etkileyeceği,

- Başarma duygusu, özgüven gelişimi ve yaratıcılık gibi kazanımların oluştuğu,
- Gurup içi etkinliklerde, malzeme alış verişi paylaşımı sağlayarak çoğun sosyalleşmesini geliştirdiğini,
- Dil gelişimi geç ve zor ilerleyen DS’li çocukların görsel sanatlar eğitiminin etkisi ile kendilerini ifade ettiklerini,
- Zihinsel gelişim, sosyal gelişim, beceri gelişimi ve hareket gelişimine büyük bir katkı sağladığını söyleyebiliriz.

5.3. Öneriler

Araştırmanın sonucunca ulaşılan istatistiksel veriler doğrultusunda araştırmacı ve uygulamacılar için öneriler sunulmaktadır.

Öğrenci gözlem formundaki ifadeler incelendiğinde; DS’li çocukların görsel sanatlar eğitimi dersindeki tutum ve davranışlarında pek çok olumlu etki olduğu görülmüştür. Örneklem olarak seçilen okullarda, görsel sanatlar eğitimi dersinin yetersiz olduğu ve araştırmanın uygulama aşamasında çocukların olumlu tutum ve davranışlarda bulunmasında, bu okullarda ve bütün özel eğitime gereksinim duyan bireyler için hizmet veren kurumlarda, görsel sanatlar eğitimi dersinin zorunlu olarak eklenmesi gerekmektedir.

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin bulunduğu her kurumda görsel sanatlar eğitimi öğretmenin olması gerekmektedir.

Her okulda görsel sanatlar eğitimi için düzenlenmiş bir atölyeye ve çocukların derse ilgisini arttırmak için çeşitli malzemelerin bulundurulmasına ihtiyaç vardır.

Görsel sanatlar eğitiminin haftada en az 40 dakikalık süre içinde verilmesi gerekmektedir.

Engelli bireyler arasındaki bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak, her birey için ayrı bir görsel sanatlar eğitimi programı uygulanmalıdır.

Down sendromlu çocukların dil gelişimleri geç ve zor ilerlediğinden, görsel sanatlar eğitimi ile etkili iletişim kurma yollarını geliştirecek bir programın uygulaması gerekmektedir.

DS'li çocukların hareket, zihinsel, beceri ve sosyal gelişimlerini olumlu yönde sağlayıcı etkinlikler uygulanması sağlanmalıdır.

DS'li çocuklara sahip ailelere, uzmanlar tarafından rehberlik program geliştirilmeli ve düzenli olarak bu programın uygulanması gerekmektedir.

Geniş kapsamlı bir görsel sanatlar eğitimi uygulanarak, uygulama sonucunda engelli bireylerin ortaya çıkardığı çalışmaların sergilenmesi için uygun ortam ve şartların oluşturulması sağlanmalıdır. Yapılan çalışmaların eğitim öğretim yılı sonunda veya dönem arasında olmak üzere yılda en az iki defa sergilenmesi gerekmektedir.

Özel eğitim uzmanları olmak üzere, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan bütün uzmanlara görsel sanatlar eğitiminin gerekliliği konusunda eğitim seminerleri verilmelidir.

Genel olarak uyum problemi yaşamayan DS'li çocuklara; uygun ortam ve koşullar hazırlanarak pek çok sosyal faaliyet yapılabilir. Okul dışı gezi programları, bu çocukların sosyal bir alanda da kendilerini gerçekleştirme imkanı sağlayacaktır.

Grupla eğitimin olumlu etkisinden dolayı, yapılan etkinliklerin çeşitlilik göstermesi gerekir. Bu yolla çocukların karşılıklı iletişim ve etkileşim yetileri gelişir.

Çocuğun derse ilgisini arttırmak ve öğrenmedeki kalıcılığı sağlamak için pekiştirece yer verilmesi gerekir.

Sadece sanat eğitimi ağırlıklı özel eğitim merkezleri açılmalıdır.

Engelli çocuklara sahip aileler için özel rehabilitasyon programı düzenli olarak uygulanmalıdır.

Engelli bireylerin toplumsal yaşama uyumunu kolaylaştırabilmek için eğitimci ve ailelere yakın yolla veya yüz yüze eğitim ile danışmanlık hizmetleri sunulabilir.

Görsel sanatlar eğitimi DS'li çocukların büyük ve küçük kas gelişimini olumlu yönde etkilediğinden, yırtma yapıştırma, katlama, fırça tutma gibi etkinliklere ders için de daha fazla yer verilmesi gerekmektedir. Görme ve işitme engeli olan bireyler için ise bu derste yoğurma etkinliğine yer verilmelidir.

DS'li çocukların zihinsel gelişimini olumlu yönde etkileyen soyut ve somut kavramlar bilgisine, görsel sanatlar eğitimi dersinde kapsamlı olarak yer verilmesi gerekmektedir.

Araştırma başka okullarda ve başka uygulamalarla diğer engelli gruplar üzerinde yinelenabilir.

Araştırma, sınırlılıklar içerisinde de olsa engelli çocuklara eğitim veren okulların, sanat eğitimi ve öğretimi boyutuna bir katkı yapmış ve gerçekleştirilmesi düşünülen yeni araştırmalara bir açılım sağlamış olması araştırmacının en içten dileğidir.

EKLER

1. İzin Belgeleri
2. Öğrenci Gözlem Formu
3. Özel Eğitimci Görüşme Formu
4. Deney Grubu Uygulama Resimleri ve Öğrenci Görüşme Formları
5. Deney Grubu Uygulama Fotoğrafları

EK - 1a

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

SAYI :B.30.2.İNÜ.070.72.00/500- 6065-4189
KONU:Anket Uygulaması

MALATYA
23.11.2008

DİYARBAKIR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğüne
DİYARBAKIR

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi AŞKIN ADAN'ın "Görsel Sanatlar Eğitiminin Dawn Sendromlu Çocuklar Üzerindeki Etkisi" konulu tez hazırlamaktadır.

Adı geçen öğrencimizin aşağıda yer alan merkezlerde uygulama çalışması yapılabilmesi hususunu bilgilerinize arz ederim.

İİm
Prof. Dr. İlhan İÇEN
Rektör Adına
Rektör Yardımcısı

Eki: Anket Örneği(3 sayfa)

Uygulama Yapılacak Okullar:

Özel Dicle Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
Özel Duygu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
Özel Berfin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
Ayten Elyasa Eğitim Uygulama ve İş Eğitim Merkezi
Özel Rengin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
Özel Bir Yaklaşım Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

T.C. DİYARBAKIR VALİLİĞİ Millî Eğitim Müdürlüğü	
Öğrenim Yılı	28 Kasım 2008
Sıra No	26150
Bölge	Kültür Şb

EK – 1b

T.C
DİYARBAKIR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.21.MEM.4.21.00.08.050/36170
Konu: Anket Uygulaması

01 Aralık 2008

VALİLİK MAKAMINA

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitim Anabilim Dalı Resim-İş öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Aşkın ADAN'ın Müdürlüğümüze bağlı ekli listede yazılı bulunan okullarda "Görsel Sanatlar Eğitiminin Dawn Sendromlu Çocuklar Üzerindeki Etkisi" konulu tez uygulama çalışması yapması ile ilgili İnönü Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 27.11.2008 tarih ve 4189 sayılı yazısı ilişikte sunulmuştur.

Söz konusu Aşkın ADAN'ın Müdürlüğümüze bağlı ekli listede yazılı bulunan okullarda tez uygulama çalışması yapması Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Zülfî TOMAN
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
01/12/2008

Miklat ALAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK – 1c

T.C
DIYARBAKIR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

G 1 Aralık 2008

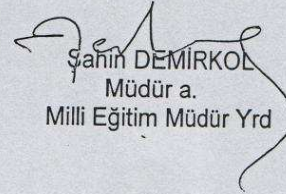
Sayı : B.08.4.21.MEM.4.21.00.08.050/ 36182
Konu: Anket Uygulaması

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
MALATYA

İlgi : 27.11.2008 tarih ve 4189 sayılı yazınız.

İlgi yazınız gereğince, Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitim Anabilim Dalı Resim-İş öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Aşkın ADAN'ın Müdürlüğümüze bağlı ekli listede yazılı bulunan okullarda "Görsel Sanatlar Eğitiminin Dawn Sendromlu Çocuklar Üzerindeki Etkisi" konulu tez uygulama çalışması yapması ile ilgili alınan 01.12.2008 tarih ve 36170 sayılı Valilik Oluru ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Şahin DEMİRKOL
Müdür a.
Millî Eğitim Müdür Yrd

Eki : 1 Onay

T. C.	
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı	
Tarih	
03.12.2008	500/2008

EK – 1d

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

MALATYA
15.12.2008

SAYI :B.30.2.İNÜ.070.72.00/500- 6132
KONU:Anket Uygulaması

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Enstitünüz Güzel Sanatlar Eğitim Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Aşkın ADAN'ın, "Görsel Sanatlar Eğitiminin Dawn Sendromlu Çocuklar Üzerindeki Etkisi" konulu uygulamayı yapabilmesi ile ilgili, Diyarbakır Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 01.12.2008 tarih ve 36182 sayılı yazısı ve eki ilişikte gönderilmiştir..

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Turgay SEÇKİN
Rektör Adına
Rektör Yardımcısı

Eki: Yazı örneği(2 sayfa)

*Gözetim
16.12.2008
M*

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü	
Tarih	Sayı
16.12.2008	500/2282

EK- 2

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Öğrencinin adı, soyadı :

Yaş :

Cinsiyeti : kız() erkek()

	İFADELER	EVET	HAYIR	BAZEN
1	Derse başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?			
2	Resim yapmaya hemen başladı mı?			
3	Resim yapmaya itiraz etti mi?			
4	Resim yapmaya başlamadan önce arkadaşlarından yardım istedi mi?			
5	Resim yaparken öğretmeninden yardım istedi mi?			
6	Resim yaparken malzemelerini arkadaşlarıyla paylaştı mı?			
7	Ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?			
8	Resim yaparken sıkıldı mı?			
9	Resim yaparken arkadaşlarından yardım istedi mi?			
10	Resim yaparken kullandığı malzemeye zarar verdi mi?			
11	Resim yapmaya devam ediyorken, resmine zarar verdiği oldu mu?			
12	Dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?			
13	Resimini tamamladı mı?			
14	Resim yapmayı tamamladıktan sonra yaptığı resmi arkadaşlarına gösterdi mi?			
15	Resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar verdi mi?			
16	Resim yapmayı tamamladıktan sonra bitirmiş olduğu resme zarar verdi mi?			
17	Resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini topladı mı?			
18	Yaptığı resmi yanına almak istedi mi?			

İFADELER	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli
Öğrencinin resim yapmaya başlamadan önceki durumu					
Resim yaparken öğrencinin genel durumu					
Resmi tamamladıktan sonraki durumu					
Öğretmen pekiştirici kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumu					
Öğretmen pekiştirici kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumu					

Açıklama: Bu gözlem formu; öğrencilerin derse katılımını ve dersin etkisini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Hazırlayan: Aşkın ADAN

EK - 3

ÖZEL EĞİTİMCİ GÖRÜŞME FORMU

Araştırma sorusu:

MEB’de ve özel rehabilitasyon merkezlerinde çalışan özel eğitim uzmanlarının ‘**Görsel sanatlar Eğitiminin Down Sendromlu Çocuklar Üzerindeki Etkileri**’ ile ilgili görüşleri nelerdir?

Görüşmeci: Aşkın ADAN (İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü)

Görüşmenin uygulanacağı okullar:

Özel Dicle Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

Özel Duygu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

Özel Berfin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

Ayten ELYESA Eğitim Uygulama ve İş Eğitimi Merkezi (MEB)

Özel Rengin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

Özel Bir Yaklaşım Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

GÖRÜŞME SORULARI

1. Bireysel durumunuzla ilgili şu soruları cevaplar mısınız?

- Mezun olduğunuz öğrenim programı nedir?
- Bu meslekteki kaçınıcı yılınız?

2. Özel Eğitimcilerin görsel sanatlar eğitimi ile ilgili görüşleri nelerdir?

- Görsel sanatlar eğitiminin özel eğitimdeki yeri ve önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Çocukların engellilik durumlarına göre bir görsel sanatlar eğitimi programı uygulanıyor mu? Açıklayınız?
 - Görsel sanatlar eğitiminin down sendromlu çocukların hareket gelişimine katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
 - Görsel sanatlar eğitiminin down sendromlu çocukların sosyal gelişimine katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
 - Görsel sanatlar eğitiminin down sendromlu çocukların zihinsel gelişimine katkısı olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
 - Down sendromlu çocukların görsel sanatlar eğitimindeki tutum ve davranışları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
 - Down sendromlu çocukların görsel sanat eğitimi ile etkili iletişim kurabildiklerini düşünüyor musunuz? Neden?
 - Görsel sanatlar eğitimi dersini yeterli buluyor musunuz? Neden?
- 3. Down sendromlu çocukların görsel sanat eğitimi ile ilgili kazanımlarına ilişkin görüşleriniz nelerdir? Açıklayınız?**

Hazırlayan: Aşkın ADAN

EK- 4a

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMUÖğrencinin adı, soyadı : Ahmet YamanYaş : 25Cinsiyeti : kız() erkek(☒)

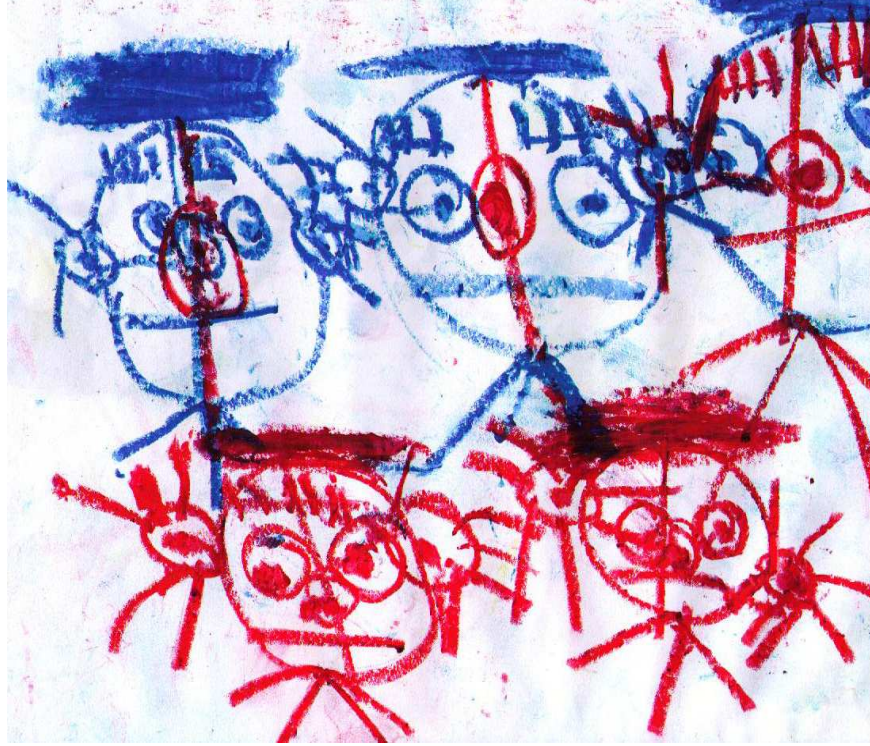
	İFADELER	EVET	HAYIR	BAZEN
1	Derse başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?			☒
2	Resim yapmaya hemen başladı mı?	☒		
3	Resim yapmaya itiraz etti mi?		☒	
4	Resim yapmaya başlamadan önce arkadaşlarından yardım istedi mi?		☒	
5	Resim yaparken öğretmeninden yardım istedi mi?		☒	
6	Resim yaparken malzemelerini arkadaşlarıyla paylaştı mı?	☒		
7	Ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?			☒
8	Resim yaparken sıkıldı mı?		☒	
9	Resim yaparken arkadaşlarından yardım istedi mi?		☒	
10	Resim yaparken kullandığı malzemeye zarar verdi mi?			☒
11	Resim yapmaya devam ediyorken, resmine zarar verdiği oldu mu?		☒	
12	Dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?			☒
13	Resimini tamamladı mı?	☒		
14	Resim yapmayı tamamladıktan sonra yaptığı resmi arkadaşlarına gösterdi mi?	☒		
15	Resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar verdi mi?			☒
16	Resim yapmayı tamamladıktan sonra bitirmiş olduğu resme zarar verdi mi?		☒	
17	Resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini topladı mı?		☒	
18	Yaptığı resmi yanına almak istedi mi?		☒	

İFADELER	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli
Öğrencinin resim yapmaya başlamadan önceki durumu			☒		
Resim yaparken öğrencinin genel durumu		☒			
Resmi tamamladıktan sonraki durumu		☒			
Öğretmen pekiştireç kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumu		☒			
Öğretmen pekiştireç kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumu	☒				

Açıklama: Bu gözlem formu; öğrencilerin derse katılımını ve dersin etkisini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Hazırlayan: Aşkın ADAN

EK-4b

Adı, soyadı : Ahmet Yaman

Yaş : 25

Cinsiyet : Erkek

Okul : Ayten Elyesa Eğitim Uygulama ve İş Eğitimi Merkezi

EK-4c

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Öğrencinin adı, soyadı : Celal Yalın
Yaş : 25
Cinsiyeti : kız () erkek (X)

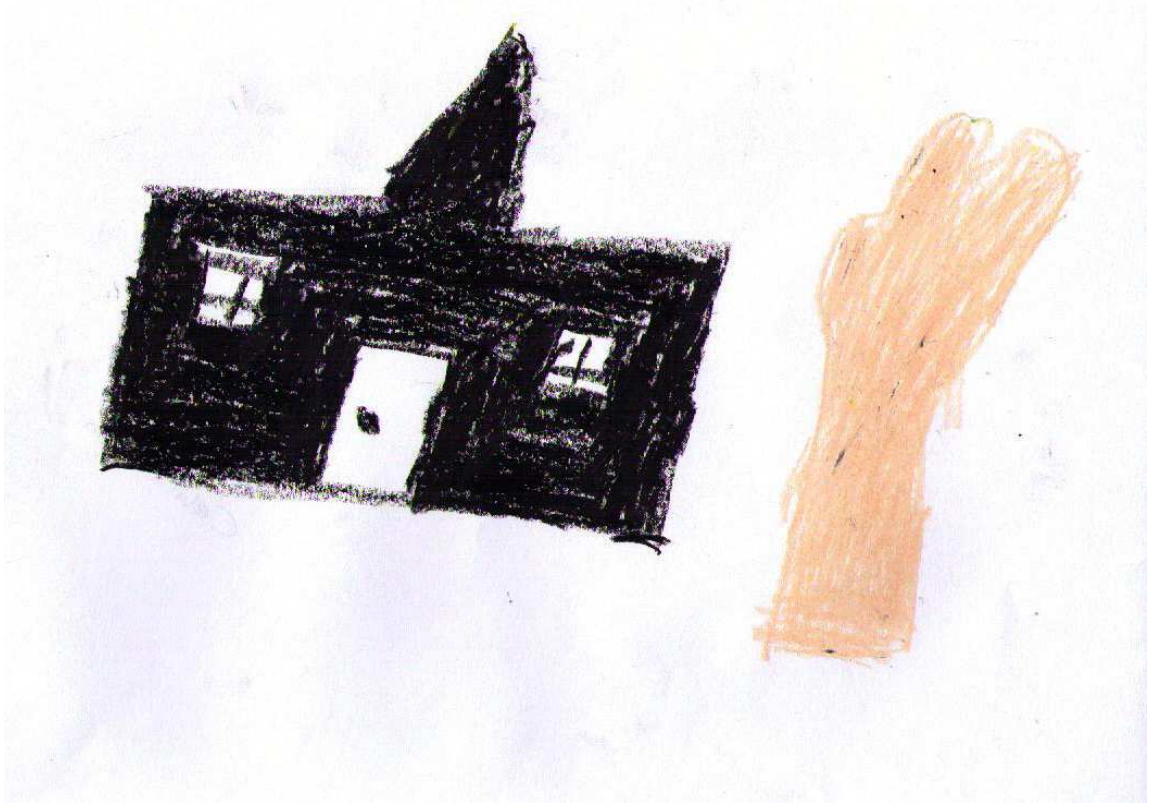
İFADELER	EVET	HAYIR	BAZEN
1 Derse başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
2 Resim yapmaya hemen başladı mı?		X	
3 Resim yapmaya itiraz etti mi?	X		
4 Resim yapmaya başlamadan önce arkadaşlarından yardım istedi mi?		X	
5 Resim yaparken öğretmeninden yardım istedi mi?	X		
6 Resim yaparken malzemelerini arkadaşlarıyla paylaştı mı?	X		
7 Ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
8 Resim yaparken sıkıldı mı?		X	
9 Resim yaparken arkadaşlarından yardım istedi mi?		X	
10 Resim yaparken kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		X	
11 Resim yapmaya devam ediyorken, resmine zarar verdiği oldu mu?		X	
12 Dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
13 Resimini tamamladı mı?	X		
14 Resim yapmayı tamamladıktan sonra yaptığı resmi arkadaşlarına gösterdi mi?	X		
15 Resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		X	
16 Resim yapmayı tamamladıktan sonra bitirmiş olduğu resme zarar verdi mi?		X	
17 Resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini topladı mı?	X		
18 Yaptığı resmi yanına almak istedi mi?		X	

İFADELER	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli
Öğrencinin resim yapmaya başlamadan önceki durumu				X	
Resim yaparken öğrencinin genel durumu			X		
Resmi tamamladıktan sonraki durumu		X			
Öğretmen pekiştireç kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumu			X		
Öğretmen pekiştireç kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumu		X			

Açıklama: Bu gözlem formu; öğrencilerin derse katılımını ve dersin etkisini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Hazırlayan: Aşkın ADAN

EK-4d

Adı, soyadı : Celal Yalçın

Yaş : 25

Cinsiyet : Erkek

Okul : Özel Bir Yaklaşım Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

EK-4e

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMUÖğrencinin adı, soyadı : 2ilan LaçınYaş : 9Cinsiyeti : kız ☒ erkek ()

İFADELER	EVET	HAYIR	BAZEN
1 Derse başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		☒	
2 Resim yapmaya hemen başladı mı?	☒		
3 Resim yapmaya itiraz etti mi?		☒	
4 Resim yapmaya başlamadan önce arkadaşlarından yardım istedi mi?	☒		
5 Resim yaparken öğretmeninden yardım istedi mi?	☒		
6 Resim yaparken malzemelerini arkadaşlarıyla paylaştı mı?	☒		
7 Ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?	☒		
8 Resim yaparken sıkıldı mı?	☒		
9 Resim yaparken arkadaşlarından yardım istedi mi?	☒		
10 Resim yaparken kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		☒	
11 Resim yapmaya devam ediyorken, resmine zarar verdiği oldu mu?		☒	
12 Dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		☒	
13 Resimini tamamladı mı?	☒		
14 Resim yapmayı tamamladıktan sonra yaptığı resmi arkadaşlarına gösterdi mi?	☒		
15 Resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		☒	
16 Resim yapmayı tamamladıktan sonra bitirmiş olduğu resme zarar verdi mi?		☒	
17 Resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini topladı mı?	☒		
18 Yaptığı resmi yanına almak istedi mi?		☒	

İFADELER	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli
Öğrencinin resim yapmaya başlamadan önceki durumu				☒	
Resim yaparken öğrencinin genel durumu			☒		
Resmi tamamladıktan sonraki durumu		☒			
Öğretmen pekiştirici kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumu			☒		
Öğretmen pekiştirici kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumu		☒			

Açıklama: Bu gözlem formu; öğrencilerin derse katılımını ve dersin etkisini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Hazırlayan: Aşkın ADAN

EK-4f

Adı, soyadı : Zilan Yalçın

Yaş : 9

Cinsiyet : Kız

Okul : Özel Berfin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

EK -4g

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMUÖğrencinin adı, soyadı : Ferhat GezerYaş : 14Cinsiyeti : kız() erkek(☒)

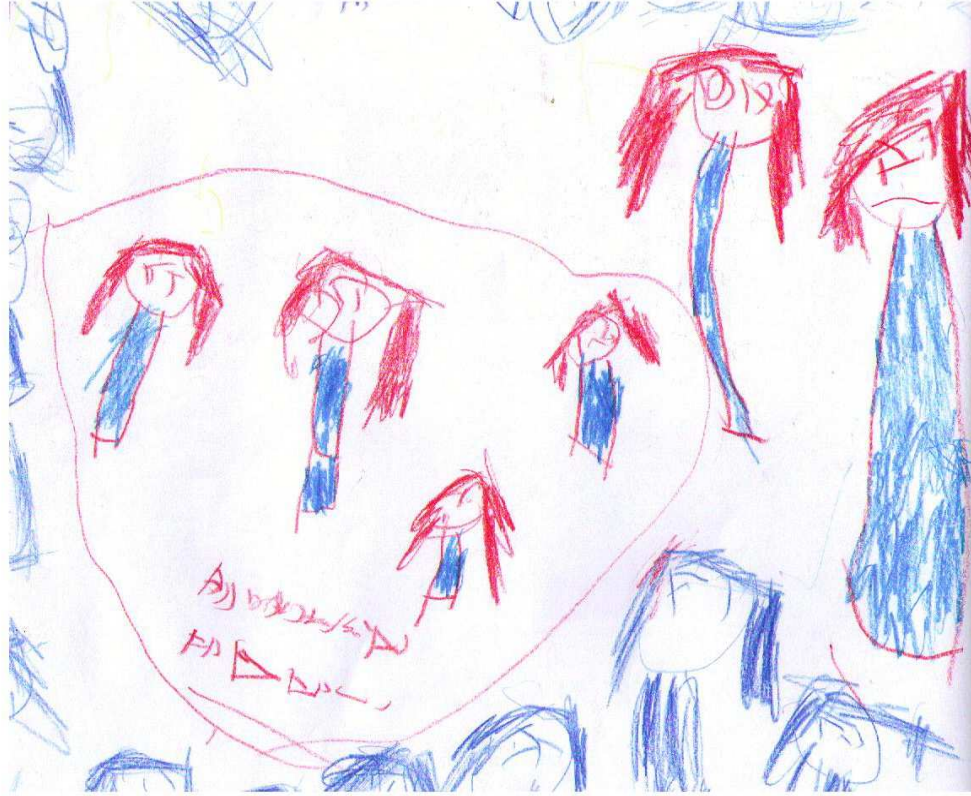
	İFADELER	EVET	HAYIR	BAZEN
1	Derse başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		☒	
2	Resim yapmaya hemen başladı mı?	☒		
3	Resim yapmaya itiraz etti mi?		☒	
4	Resim yapmaya başlamadan önce arkadaşlarından yardım istedi mi?		☒	
5	Resim yaparken öğretmeninden yardım istedi mi?		☒	
6	Resim yaparken malzemelerini arkadaşlarıyla paylaştı mı?	☒		
7	Ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		☒	
8	Resim yaparken sıkıldı mı?		☒	
9	Resim yaparken arkadaşlarından yardım istedi mi?		☒	
10	Resim yaparken kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		☒	
11	Resim yapmaya devam ediyorken, resmine zarar verdiği oldu mu?		☒	
12	Dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		☒	
13	Resimini tamamladı mı?	☒		
14	Resim yapmayı tamamladıktan sonra yaptığı resmi arkadaşlarına gösterdi mi?		☒	
15	Resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		☒	
16	Resim yapmayı tamamladıktan sonra bitirmiş olduğu resme zarar verdi mi?		☒	
17	Resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini topladı mı?	☒		
18	Yaptığı resmi yanına almak istedi mi?		☒	

İFADELER	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli
Öğrencinin resim yapmaya başlamadan önceki durumu	☒				
Resim yaparken öğrencinin genel durumu	☒				
Resmi tamamladıktan sonraki durumu	☒				
Öğretmen pekiştireç kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumu	☒				
Öğretmen pekiştireç kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumu	☒				

Açıklama: Bu gözlem formu; öğrencilerin derse katılımını ve dersin etkisini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Hazırlayan: Aşkın ADAN

EK-4h

Adı, soyadı : Ferhat Gezer

Yaş : 14

Cinsiyet : Erkek

Okul : Özel Duygu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

EK-4i

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Öğrencinin adı, soyadı : Melike Deniz
Yaş : 11
Cinsiyeti : kız ☒ erkek ()

İFADELER	EVET	HAYIR	BAZEN
1 Ders başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?			X
2 Resim yapmaya hemen başladı mı?	X		
3 Resim yapmaya itiraz etti mi?			X
4 Resim yapmaya başlamadan önce arkadaşlarından yardım istedi mi?		X	
5 Resim yaparken öğretmeninden yardım istedi mi?		X	
6 Resim yaparken malzemelerini arkadaşlarıyla paylaştı mı?		X	
7 Ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?	X		
8 Resim yaparken sıkıldı mı?	X		
9 Resim yaparken arkadaşlarından yardım istedi mi?		X	
10 Resim yaparken kullandığı malzemeye zarar verdi mi?			X
11 Resim yapmaya devam ediyorken, resmine zarar verdiği oldu mu?		X	
12 Dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?			X
13 Resimini tamamladı mı?		X	
14 Resim yapmayı tamamladıktan sonra yaptığı resmi arkadaşlarına gösterdi mi?		X	
15 Resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		X	
16 Resim yapmayı tamamladıktan sonra bitirmiş olduğu resme zarar verdi mi?		X	
17 Resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini topladı mı?		X	
18 Yaptığı resmi yanına almak istedi mi?		X	

İFADELER	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli
Öğrencinin resim yapmaya başlamadan önceki durumu			X		
Resim yaparken öğrencinin genel durumu		X			
Resmi tamamladıktan sonraki durumu		X			
Öğretmen pekiştirici kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumu		X			
Öğretmen pekiştirici kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumu	X				

Açıklama: Bu gözlem formu; öğrencilerin derse katılımını ve dersin etkisini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Hazırlayan: Aşkın ADAN

EK-4j

Adı, soyadı : Mekiye Deniz

Yaş :11

Cinsiyet : Kız

Okul :Özel Duygu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

EK-4k

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Öğrencinin adı, soyadı : Abdül Gökür
 Yaş : 32
 Cinsiyeti : kız () erkek (X)

	İFADELER	EVET	HAYIR	BAZEN
1	Derse başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
2	Resim yapmaya hemen başladı mı?	X		
3	Resim yapmaya itiraz etti mi?		X	
4	Resim yapmaya başlamadan önce arkadaşlarından yardım istedi mi?		X	
5	Resim yaparken öğretmeninden yardım istedi mi?		X	
6	Resim yaparken malzemelerini arkadaşlarıyla paylaştı mı?	X		
7	Ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
8	Resim yaparken sıkıldı mı?		X	
9	Resim yaparken arkadaşlarından yardım istedi mi?		X	
10	Resim yaparken kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		X	
11	Resim yapmaya devam ediyorken, resmine zarar verdiği oldu mu?		X	
12	Dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
13	Resimini tamamladı mı?	X		
14	Resim yapmayı tamamladıktan sonra yaptığı resmi arkadaşlarına gösterdi mi?	X		
15	Resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		X	
16	Resim yapmayı tamamladıktan sonra bitirmiş olduğu resme zarar verdi mi?		X	
17	Resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini topladı mı?	X		
18	Yaptığı resmi yanına almak istedi mi?		X	

İFADELER	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli
Öğrencinin resim yapmaya başlamadan önceki durumu		X			
Resim yaparken öğrencinin genel durumu	X				
Resmi tamamladıktan sonraki durumu	X				
Öğretmen pekiştirici kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumu		X			
Öğretmen pekiştirici kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumu	X				

Açıklama: Bu gözlem formu; öğrencilerin derse katılımını ve dersin etkisini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Hazırlayan: Aşkın ADAN

EK-41

Adı, soyadı : Abidin Çakır

Yaş : 11

Cinsiyet : Erkek

Okul :Özel Berfin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon
Merkezi

EK-4m

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Öğrencinin adı, soyadı : *Mustafa Ağur*
Yaş : *16*
Cinsiyeti : kız () erkek (X)

	İFADELER	EVET	HAYIR	BAZEN
1	Derse başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
2	Resim yapmaya hemen başladı mı?	X		
3	Resim yapmaya itiraz etti mi?		X	
4	Resim yapmaya başlamadan önce arkadaşlarından yardım istedi mi?		X	
5	Resim yaparken öğretmeninden yardım istedi mi?		X	
6	Resim yaparken malzemelerini arkadaşlarıyla paylaştı mı?	X		
7	Ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
8	Resim yaparken sıkıldı mı?		X	
9	Resim yaparken arkadaşlarından yardım istedi mi?		X	
10	Resim yaparken kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		X	
11	Resim yapmaya devam ediyorken, resmine zarar verdiği oldu mu?		X	
12	Dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
13	Resimini tamamladı mı?	X		
14	Resim yapmayı tamamladıktan sonra yaptığı resmi arkadaşlarına gösterdi mi?		X	
15	Resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		X	
16	Resim yapmayı tamamladıktan sonra bitirmiş olduğu resme zarar verdi mi?		X	
17	Resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini topladı mı?	X		
18	Yaptığı resmi yanına almak istedi mi?		X	

İFADELER	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli
Öğrencinin resim yapmaya başlamadan önceki durumu		X			
Resim yaparken öğrencinin genel durumu		X			
Resmi tamamladıktan sonraki durumu		X			
Öğretmen pekiştireç kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumu			X		
Öğretmen pekiştireç kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumu		X			

Açıklama: Bu gözlem formu; öğrencilerin derse katılımını ve dersin etkisini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Hazırlayan: Aşkın ADAN

EK-4n

Adı, soyadı : Mustafa Oğuz

Yaş :16

Cinsiyet : Erkek

Okul : Ayten Elyesa Eğitim Uygulama ve İş Eğitimi merkezi

EK-4o

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Öğrencinin adı, soyadı : Zuhal Demirkıran
Yaş : 5
Cinsiyeti : kız ☒ erkek ()

	İFADELER	EVET	HAYIR	BAZEN
1	Derse başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
2	Resim yapmaya hemen başladı mı?	X		
3	Resim yapmaya itiraz etti mi?		X	
4	Resim yapmaya başlamadan önce arkadaşlarından yardım istedi mi?		X	
5	Resim yaparken öğretmeninden yardım istedi mi?		X	
6	Resim yaparken malzemelerini arkadaşlarıyla paylaştı mı?	X		
7	Ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
8	Resim yaparken sıkıldı mı?		X	
9	Resim yaparken arkadaşlarından yardım istedi mi?		X	
10	Resim yaparken kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		X	
11	Resim yapmaya devam ediyorken, resmine zarar verdiği oldu mu?		X	
12	Dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
13	Resimini tamamladı mı?	X		
14	Resim yapmayı tamamladıktan sonra yaptığı resmi arkadaşlarına gösterdi mi?	X		
15	Resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		X	
16	Resim yapmayı tamamladıktan sonra bitirmiş olduğu resme zarar verdi mi?		X	
17	Resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini topladı mı?	X		
18	Yaptığı resmi yanına almak istedi mi?		X	

İFADELER	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli
Öğrencinin resim yapmaya başlamadan önceki durumu		X			
Resim yaparken öğrencinin genel durumu	X				
Resmi tamamladıktan sonraki durumu	X				
Öğretmen pekiştireç kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumu		X			
Öğretmen pekiştireç kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumu	X				

Açıklama: Bu gözlem formu; öğrencilerin derse katılımını ve dersin etkisini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Hazırlayan: Aşkın ADAN

EK-4p

Adı, soyadı : Zuhale Demirkıran

Yaş : 5

Cinsiyet : Kız

Okul : Özel Dicle Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

EK-4r

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Öğrencinin adı, soyadı : Sedatmur Kaplan
Yaş : 7
Cinsiyeti : kız(X) erkek()

İFADELER	EVET	HAYIR	BAZEN
1 Derse başlamadan önce sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
2 Resim yapmaya hemen başladı mı?	X		
3 Resim yapmaya itiraz etti mi?		X	
4 Resim yapmaya başlamadan önce arkadaşlarından yardım istedi mi?		X	
5 Resim yaparken öğretmeninden yardım istedi mi?	X		
6 Resim yaparken malzemelerini arkadaşlarıyla paylaştı mı?	X		
7 Ders süresince sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
8 Resim yaparken sıkıldı mı?			X
9 Resim yaparken arkadaşlarından yardım istedi mi?	X		
10 Resim yaparken kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		X	
11 Resim yapmaya devam ediyorken, resmine zarar verdiği oldu mu?		X	
12 Dersin sonunda sınıf içinde düzeni bozucu davranışlarda bulundu mu?		X	
13 Resimini tamamladı mı?	X		
14 Resim yapmayı tamamladıktan sonra yaptığı resmi arkadaşlarına gösterdi mi?	X		
15 Resim yapmayı tamamladıktan sonra kullandığı malzemeye zarar verdi mi?		X	
16 Resim yapmayı tamamladıktan sonra bitirmiş olduğu resme zarar verdi mi?		X	
17 Resim yapmayı tamamladıktan sonra malzemelerini topladı mı?	X		
18 Yaptığı resmi yanına almak istedi mi?		X	

İFADELER	Çok mutlu	Mutlu	Kararsız	Huzursuz	Öfkeli
Öğrencinin resim yapmaya başlamadan önceki durumu		X			
Resim yaparken öğrencinin genel durumu	X				
Resmi tamamladıktan sonraki durumu	X				
Öğretmen pekiştirici kullanmadan önce resmi yapan öğrencinin genel durumu		X			
Öğretmen pekiştirici kullandıktan sonra resmi yapan öğrencinin genel durumu	X				

Açıklama: Bu gözlem formu; öğrencilerin derse katılımını ve dersin etkisini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Hazırlayan: Aşkın ADAN

EK-4s

Adı, soyadı : Sedanur Kaplan

Yaş : 7

Cinsiyet : Kız

Okul : Özel Berfin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

EK- 5a**Özel Duygu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezi****EK- 5b****Özel Bir Yaklaşım Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi**

EK- 5c

Ayten Elyesa Eğitim Uygulama ve İş Eğitimi merkezi

EK- 5d

Ayten Elyesa Eğitim Uygulama ve İş Eğitimi merkezi

EK- 5e

Ayten Elyesa Eğitim Uygulama ve İş Eğitimi merkezi

EK- 5f

Özel Duygu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

EK- 5g**Özel Dicle Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi****EK- 5h****Özel Rengin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi**

EK- 5ı

Özel Bir Yaklaşım Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

EK- 5i

Özel Rengin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

KAYNAKÇA

- ABACI, Oya, A. O. Alakuş, M. GÖKAY, N. K. MACCARIO, S. TUNA (2005),
Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri, Ankara: Görsel Sanatlar
 Eğitimi Derneği Yayınları 3
- AKDEMİR, Benan (2006), *6- 12 Yaş Zihinsel Engelli Çocukların Görsel Algı
 Becerilerinin Değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler
 Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Ana Bilim Dalı.
 Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya
- ALAKUŞ, Ali Osman (2002). *İlköğretim Okulları 6. Sınıf Resim - İş Dersi Öğretim
 Programındaki Grafik Tasarımı Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi
 Yöntemiyle Ve Bu Yönteme Uygun Düzenlenmiş Ortamda Uygulanması*,
 Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim
 Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- ALTUĞ ÖZSOY, Süheyla, Ş. ÖZKAHRAMAN, F. ÇALLI (2006) “*Zihinsel Engelli
 Çocuk Sahibi Ailelerin Yaşadıkları Güçlüklerin İncelenmesi*”, Aile ve
 Toplum, Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, T. C. Başbakanlık Aile ve
 Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayını, S. 9, s. 69 -77
- ARGUN, Yasemin (2004), *Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Eğitimi*, Ankara:
 Anı Yayıncılık
- ARIK, Alev. (1990), *Yaratıcılık*, Ankara: Kültür Bakanlığı, Kültür Eserleri Dizisi.
- ARTUT, Kazım (2006), *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*, Ankara: Anı
 Yayıncılık.
- ARTUT, Kazım (2002), *Sanat Eğitimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.

AYDIN, Seçkin (2008), *Görsel Sanatlar Dersinin İşbirlikli Öğrenmeye İşlenmesinin Öğrencinin Başarısına, Derse Yönelik Tutumlarına ve Öğrenilenlerin Kalıcılığına Etkisi*, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.

AYAYDIN, Abdullah, D. ÜSTÜN VURAL, S. TUNA , M.GÖKAY YILMAZ 10 (2009). *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Eğitimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık.

BALCI, Ali (2005), *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, Ankara: Pegem Yayıncılık.

BAYRAKTAR, Evrim (2007), *Görsel Sanatlar Eğitiminin Otistik Çocuklar Üzerindeki Etkileri*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

BUDAK, Selçuk (2003), *Psikoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları

BUYURGAN, Serap, U. BUYURGAN, (2001), *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*, Ankara: Dersal Yayıncılık.

BUYURGAN, Serap, L. MECİN (2005), *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*, Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları 2

COHEN, Libby, S. WRIGHT, K. POON (2008), *Special Education: Perspectives and Practices*. Singapore: Pearson Education South Asia Pte Ltd.

DAUDT, Alyssa (2002), *Children With Down Syndrome And Music: A Parental Description Of Their Experience In Music*, Thesis presented to The Faculty of the College of Nursing and Health Professions MCP

Hahnemann University In Partial Fulfillment Of the Requirements for the Degree Master of Arts.

Demokratik Eğitim Kurultayı (DEK), (2005). *Eğitim Hakkı 1. Cilt*, Ankara: Eğitim Sen Yayınları.

Demokratik Eğitim Kurultayı (DEK), (2005). *Eğitim Hakkı 2. Cilt*, Ankara: Eğitim Sen Yayınları.

DERE ÇİFTÇİ, Hale (2007), *Zihinsel Engelli Çocuklara Renk Kavramını Kazandırmada Eş Zamanlı İpucuyla Öğretmenin Bireysel ve Grup Eğitimindeki Etkisinin Karşılaştırılması*. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

ERSOY, Özlem, N. AVCI (2001), *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri Özel Eğitim*, İstanbul: Ya- Pa yayıncılık.

ERSÖZ ÜNAL, Ayşegül (2006), *Sanat Eğitiminin Otizmli Çocukların Duyusal Problemleri Üzerine Etkisinin İncelenmesi*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

Eria Ping- Ying Li, Yuet- Ming Liu, Natalie Chung- Yan Lok, Vivien Wai- Kwan Lee (2006). *Successful Experience of People With Down Syndrome*. Sage publications.

GREENSPAN, Stanley, I.,Serena WEIDER (2004) *Özel Gereksinimli Çocuk*, (çev. İ. Ersevim), İstanbul: Özgür Yayınları

GRENFELL, Jenny (1996), *Arts Education, Teaching The Visual Arts Discipline Based Art Education*, State Of Victoria (Department Of Education), The Arts Course Advise. Visual Arts.Pp1-4k

KIRIŞOĞLU, Olcay Tekin (2002), *Sanatta Eğitim*, Ankara: Pegem Yayıncılık

KULAKSIZOĞLU, Adnan (2003), *Farklı Gelişen Çocuklar*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık

KUŞ, Elif (2006), *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Veri Analizi*, Ankara: Anı Yayıncılık.

MERCİN, Levent (2002), *Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Müzelerin Sanat Eğitimi Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Yönetici ve Öğretmenlerin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim iş Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP), (2007), *Özel Eğitim ve Önemi*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2006). *Görsel Sanatlar Dersi (1- 8 Sınıflar) Öğretim Programı Ve Kılavuzu*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2000), *Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (1998), *Resim -İş Öğretmen Kılavuzu*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

- NAUMBURG, Margaret (1966) *Dynamically Oriented Art Therapy: Its Principles and Practice*. New York, Grune & Strtton.
- ÖZSOY, Vedat (2003), *Görsel Sanatlar Eğitimi, Resim- İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- ÖZSOY, Yahya, M. ÖZYÜREK, S. ERİPEK, (1998), *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar ‘ Özel Eğitime Giriş’*, Ankara: Karatepe Yayınları
- ÖZYÜREK, Mehmet (2001), *Sınıf yönetimi*, Ankara: Karatepe Yayınları
- ÖZYÜREK, Mehmet (2002), *Sınıfta Davranış Yönetimi, Uygulamalı Davranış Analizi 1*, Ankara: Karatepe Yayınları
- ÖZYÜREK, Mehmet (2002), *Sınıfta Davranış Değiştirme, Uygulamalı Davranış Analizi 2*, Ankara: Karatepe Yayınları
- SALDERAY, Bülent (2001), *Zihin Engelli Bireylerle Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Plastik Sanatlar Eğitimine İlişkin Görüşleri*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir
- SAN, İnci (1979), *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*, Ankara: T. İş. Bankası Kültür Yayınları
- SAN, İnci (1983), *Sanat Eğitimi Kuramları*, Ankara: Tan Yayınları
- SEYYAR, Ali (2006), *Özürlülere Adanmış Sosyal Politika Yazıları*, Adapazarı: Adapazarı Büyükşehir Belediyesi Yayınları

TEKİN, Elif, G. KIRCAALİ - İFTAR (2001), *Özel Eğitimde Yanlıssız Öğretim Yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

TURAN, Ayşegül (2002) , *Sevgi Dili Konuşan Çocuklar*, İstanbul: Sistem Yayıncılık

UÇAN, Ali (2002), *Türkiye’de Çağdaş Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme Süreci Ve Başlıca Yapılanmalar*, Sanat Eğitimi Sempozyumu, 8-10 Mayıs 2002, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

ÜNAL KAYA, Saniye (2007), *Görsel Sanatlar Eğitiminin Zihin Engelli Öğrencilerin Eğitimine Katkısı*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

YAVUZER, Haluk (2003), *Resimleriyle Çocuk*, İstanbul: Remzi kitapevi A.Ş.

YILMAZ, Meliha (2005) *Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

YILDIRIM SARI, Hatice (2001), *Down Sendromlu Çocuğu Olan Ailelere Yönelik Bir Durum Çalışması*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

YILDIRIM Ali, H. ŞİMŞEK (2005), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.

<http://www.ozelegitim.com/> (02 Kasım 2008.saat 21: 45).

<http://www.downsendromu.com/> (5 Ekim 2008.saat 01.41)

<http://www.genbilim.com/content/view/3900/32//> (2 Nisan 2009.saat 02.45)

<http://www.mumcu.com/html/article.php?sid=244>. (1 Nisan 2009.saat 00: 33)

<http://azhed.org/content/resim.htm> (20 Kasım 2008. saat 20:16)

[http:// www.tipterimleri.com/ search.asp/](http://www.tipterimleri.com/search.asp/) (15 Eylül 08.saat 00.41)

<http://www.turkforum.net/showthread.php?t=753741> (2 Nisan 2009.saat 03: 08)